

rodna gruda

januar 1975
številka 1
letnik 22

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

slovenija

začasno na tujem

Naročajte pri Slovenski izseljenski matici

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

Ansambel Lojze Slak	GLAS NJEGOV V SPOMIN GLAS HARMONIKE POD GORJANCI JE OTOČEK TITANIC
Miha Dovžan	POT DO SRCA VETER VE ZA POTI DIMNIKAR, KI NOSI SREČO ZALJUBLJENI PAR MOJ OČE
Jože Burnik	PRIJATELJSTVO OBLETNICA POROKE
Tone Kmetec	NAŠ STARI PTUJ STARA DOMAČIJA TA ZLAHTNA VINSKA KAPLJICA
Bratov Avsenik	ODMEV S TRIGLAVA OTOČEK SREDI JEZERA SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE TVOJE MOJ FANT LJUBI DRUGO
Boris in Stanka Kovačič Boris, Stanka Kovačič Rafko Irgolič	DOBER DAN SONCE NA VRHE POMLAD V GOZDU
Maks Kumer	PESEM DOLINE POHORJE V TIŠINI OGLAR
Štirje kovači	RODNI KRAJ MI SE 'MAMO RADI MED ROJAKI KATRCA SEDEM ROŽ NOCOJ, PA OH NOCOJ S PESMIJO OKROG SVETA SLOVENSKI OKTET POJE DOMOVINA
Rudi Bardorfer Zadovoljni Kranjci	Iz slovenske glasbene zakladnice LP 03-001 Iz slovenske glasbene zakladnice FLP 03-004
Slovenski oktet	PESEM O SVOBODI PARTIZANSKE KORAČNICE
Franc Korbar France in Tončka Marolt	PESMI SLOVENIJE POJDAM U RUTE
Partizanski pevski zbor Godba milice, Ljubljana Kvartet DO Ansambel Jože Kampič Koroški akademski oktet Pevski zbor Jacobus Gallus, Trst Slovenske z oktetom Gallus Veseli planšarji Otroški zbor glasbene šole, RTV, Ljubljana	NE TOŽIM DVE UTVI ROGOVI VABIJO MLADA PESEM

Ansambel Franc Mihelič
Ansambel Richie Vadnal

Ivica Šerfezi
Martin Böttcher s svojim
orkestrom
Frank Jankovič

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

Ansambel Miha Dovžan Jože Burnik	ZALJUBLJEN SPREVEDNIK ZA ROJSTNI DAN ZADNJA POLKA
Lojze Slak	NA VINSKEM SEJMU STO OBLJUB, STO ŽELJA
Bratov Avsenik	KORAČNICA JULIJSKIH ALP JAZ SEM PA EN FRANC KOŠIR KO SONCE GRE ZA GORO SPAT LJUBICA LAHKO NOČ SLOVENIJA MOJA KO TEBE SEM SPOZNAL ODŠLA SI
Tone Kmetec	VSako JUTRO SOSEDOVO DEKLE NAJ, NAJ, NAJ ŠENTJERNEJSKA TETA IZ AMERIKE LEPA KOT SEN TI SI MOJA DAN, KI GA JE ZAMENJALA NOČ SKRIL V SRCE SEM SOLZE SVOJE LETIJO PTICE SPOMINČICA ŠE EN GVAŽEK LJUBLJANSKI ZVON IMEL SEM JO RAD GVENDOLINA PRLEK V PAJZLU VIZAVI MATI KITARA MILI DOM MRAVLJICA Pesem iz filma 'Bratovščina sinjega galeba ODLAZI JEDAN BROD
Odmev	
Tone Žagar Štirje kovači	
New swing quartet Šentjernejski oktet Alenka Pintarič Ropret Janko	
Kobler Jože	
Irgolič Rafko Mancini Stane Leskovar—Flisar Slovenska popevka 72 Pestner Oto Srce Nipič Alfi	
Kovačič Stanka	
Erazem in potepuh Srečno Kecek Šerfezi Ivica	

SE RIBNIČAN SPREMENIL NI
STARA LJUBEZEN
V SOBOTO ZVEČER
VESELA JESEN 74
SLOVENSKA POPEVKA 74
PTUJ 74
SLOVENSKA POPEVKA 73
ODLAZI JEDAN BROD

LARINA PESEM
BYE BYE MY BABY

Najuspešnejše Helidonove plošče

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel bratov Avsenik: Za tvoj praznik
Srebrne smučine FLP 04-031/1-2
2. Ansambel Lojzeta Slaka: Glas njegov v spomin 04-035
3. Ansambel Jožeta Burnika: Prijateljstvo 04-036
4. Frank Jankovič: Bye Bye, My Baby 04-037
5. Ansambel Mihe Dovžana: Veter ve za poti 04-034

6. Ansambel Lojzeta Slaka: Pod Gorjanci je otoček 04-020
7. Ansambel bratov Avsenik: Zlati zvoki 04-021/1-2
8. Slovenski oktet: Katrca 03-003
9. Ansambel Richie Vadnal: Stara ljubezen 04-033
10. Slovenski oktet: Sedem rož 09-009

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel Lojzeta Slaka: Sto obljud, sto želja FSP 4-030
2. Marjetka Falk-Alfi Nipič: Kako sva si različna 5-082
3. Ansambel Toneta Kmetca: Očka 4-032

4. Ansambel Mihe Dovžana: Sprevednik 4-024
5. Ansambel Štirje kovači: Sosedovo dekle 4-029
6. Janko Ropret: Korakaj, korakaj 5-081
7. Mojca Pokrajculja (dramatizirana pravljičica) 1-005
8. Marjana Deržaj: Grenka reka 5-034
9. Ansambel Lojzeta Slaka: Titanic 4-020
10. Erazem in potepuh

Založba Obzorja Maribor

 Helidon HELIDON Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

P07003/1976

Izdaja — Published by

Slovenska izseljenska matica

Naslov — Address:

61001 Ljubljana

Cankarjeva 1/II, p. p. 169

Slovenija, Jugoslavija

Telefon:

23 102 — uredništvo, 21 234 — uprava

Ureja uredniški odbor

Glavni urednik:

Drago Seliger

Odgovorni urednik:

Jože Prešeren

Urednica:

Ina Slokan

Upravnica publikacij:

Vera Valenci

Tehnični urednik:

Jože Boncelj

Prevajalca:

Mileha Milojevič-Sheppard / angleščina

Albert Gregorič / španščina

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8.
številka izideta skupno

Letna naročnina:

Jugoslavija 50.— din, cena posameznega
izvoda 5.— din; Argentina 5.— am.
dolarjev, Avstralija 4,5 avstr. dol. ali
2,2 Lstg., Avstrija 115.— Asch, Belgija
220.— Bfr, Brazilija 5.— am. dol., Danska
35.— Dkr, Finska 20.— Fm, Francija
25.— FF, Holandija 16.— Hfl, Italija
2.900 Lit, Nemčija 16.— DM, Norveška
33.— Nkr, Švedska 24.— Skr, Švica
19.— Sfr, Velika Britanija 2,2 Lstg.,
U.S.A. 5.— dolarjev

Plačila naročnine:

Za dinarje tekoči račun: 50100-678-45356

Devizni račun: 501-620-7-32002-10-575

pri Ljubljanski banki

Plačilo je možno tudi po mednarodni
poštni nakaznici ali s čekom v priporoče-
nem pismu

Payment from Abroad

Assignment to our account no. 501-620-7-
32002-10-575 at Ljubljanska banka or by
international money order or by check in
registered letter

Tisk — Printed by

Kočevski tisk, Kočevje

Oproščeno prometnega davka po pristoj-
nem sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Iz vsebine

Iz vaših pisem	2
Na kratko	4
Po domačih krajih	6
Koroški Slovenci pred mednarodno javnostjo	7
Slovenska delegacija v ZDA	8
Skušnja slovenskega naroda	10
Mozaik belokranjskih pisanic	12
Dolenjske Benetke — mesto umetnosti	14
Rodovnik za zveličanje	16
Nepozabna Anika	18
ZAČASNO NA TUJEM (I)	19
ENGLISH SECTION (II)	19
Naši po svetu	27
Drago Seliger: Iz ameriškega dnevnika	30
Ko ugasne ogenj ljubezni	32
Le nesi, nesi pisemce ...	34
Zadovoljni Kranjci v Kanadi	35
Otroci berite	36
Križanka	38
Vaš kotichek	39
Filatelija	39
Naša beseda	40
Hram učenosti je dopolnil 200 let	42

Domačija v dolini Trente
Foto: Milenko Pegan

Slovensko planinsko društvo »Triglav« v Švici želi vsem rojakinjam in rojakom, razkropljenim po širnem svetu srečno, zdravo in zadovoljno novo leto 1975. Vsem slovenskim društvom na tujem pa veliko, veliko delovnih uspehov in medsebojnega prijateljskega sodelovanja.

Rojakom v domovini, posebej pa še rojakom, ki žive v tujini, želimo srečno, veselo novo leto 1975

Slovenski kulturni klub »TRIGLAV« iz Landskrone na Švedskem

Nov naslov glavnega urada SNPJ

V začetku novembra se je preselil v nove prostore glavni urad Slovenske narodne podporne jednote. Njegov zdajšnji naslov je:

Slovene National Benefit Society
166 Shore Drive
Burr Ridge, Ill. 60521

Iz središča Chicaga je kraj oddaljen približno dvajset milj v smeri proti jugozahodu.

Naslov uredništva, uprave in tiskarne »Prosvete« ostane še vedno isti kot prej: 2657 S. Lawndale Avenue, Chicago, Ill. 60623.

Pozdravi iz Schwarzwalda

Pozdravljam vse uredništvo Rodne grude in se vam iz srca zahvaljujem za redno pošiljanje revije. To je edina revija, napisana v slovenskem jeziku, ki jo prebiramo tukaj v Schwarzwald. Z ženo Katico vedno zelo težko pričakujemo novo številko, posebno pa še naša otroka Metka in Jankec vedno sprašujeta, kdaj spet pride nova Rodna gruda.

Imamo malo željo: ali bi lahko ob priložnosti objavili tudi fotografijo naše lepe vasice Svečina pri Mariboru? Iz tega kraja nas je veliko v tujini, posebno še tukaj v ZR Nemčiji.

Jože Halič
Calmbach, ZR Nemčija

Kje je najbližja šola

Pred enajstimi leti sem prišla na delo v ZR Nemčijo, pa sem kar ostala, ker sem se poročila z Nemcem. Bolj pa ko tečejo leta, bolj me muči domotožje. Vendar so mi ostali le obiski pri starših v domovini. Nazaj ne morem več za stalno, ker je moj mož Nemec, otroci pa hodijo v nemško šolo.

Rada bi, če vam je mogoče, dobila naslov kake slovenske šole ali krožka, kjer bi se moja dva otroka lahko izpopolnila v znanju slovenskega jezika, ki ga zdaj poznata zelo slabo.

Na Rodno grudo sem se naročila septembra na slovenskem srečanju v Stuttgartu. Dobila sem novembrsko številko. Rodna gruda mi je zelo všeč. Prebrala sem jo od začetka do konca. Zares je trdo zaslužen kruh v tujini, kot pišejo nekateri naročniki. Želimo si nazaj v domovino, a tega ne moremo iz kakršnihkoli vzrokov. Tako nam ostane le to, da obiskujemo slovenska družabna srečanja in prebiramo domače revije, ter od časa do časa obiščemo domovino.

Nada Richter
Stuttgart, ZR Nemčija

Lepi spomini

Ko so se od nas poslavljali člani ansambla Minores, je jokalo staro in mlado. Prinesli so nam, kar smo pogrešali v

našem življenju. Kmalu bomo spet potrebovali kak ansambel iz domovine, da si bomo osvežili naše spomine nanjo. Naš Iztok je ansamblu Minores ob slovesu zapel in zaigral:

Spet prišel je tisti čas,
ko je treba pušlec dat',
nagelj in rožmarin
naj ostane drag spomin,
naj vas spremlja v domovino,
naj vas spremlja v rojstno vas...

Družina Nusdorfer
Sydney, Avstralija

Aktivna še po dolгих letih

Rada bi nekoliko napisala o moji prijateljici Angeli Ocepek, ki je še v visokih letih še vedno aktivna na vseh področjih. Angela je bila rojena v Ameriki, na Willock v Pensylvaniji leta 1900. Njeni starši so bili Jakob in Marija Podobnik. Oče je bil doma iz Vinharjev, Poljane nad Škofjo Loko, mati pa iz Stare Oseljice, zdaj Hobovše, njen pokojni mož pa je bil doma iz Zagorja ob Savi. Umrl ji je leta 1949. Angela in Ciril sta imela tri otroke.

Najstarejša hči živi doma pri materi in bratu, druga je omožena, sin pa je pogrebnik in ima svoj pogrebni zavod.

Angela je še zmerom aktivna. V septembru 1973 je dobila od okrožne komisije priznanje za 50-letno službovanje, prav tako tudi od spodnjega doma kongresa države Pennsylvanija. Osemnajst let je tudi že tajnica izobraževalnega in zabavnega doma v Library, je blagajničarka

Angela Ocepek, v svetli obleki, v krogu svojih zvestih prijateljev in sodelavcev

ženskega kluba in blagajničarka upokojenskega kluba v Library, poleg tega pa še zelo aktivna pri ameriško-slovenskem radijskem programu.

Mary Kozel
Pittsburgh, Pa.

Pesem o Nanosu

Sporočam vam, da je 1. avgusta preteklo leto umrl moj mož Anton Mislej. Med njegovimi papirji sem našla tudi te kitice, ki govore o Nanosu. Napisal jih je že davno in jih je tudi nameraval poslati na vaše uredništvo, a to je vedno odlagal. Zdaj vam jih pošiljam jaz in s popravki jih boste morda objavili.

Doma smo iz Št. Vida pri Vipavi, zdaj Podnanos. Moj mož je prišel v Argentino že leta 1924, ob smrti pa je dopolnil 77 let. Ves čas je imel stike z domovino, ki jo je nameraval spet obiskati v letu 1975, a ta želja se mu ni izpolnila. Omeniti vam moram še to, da sem med njegovo boleznijo morala možu prebrati celo Rodno grudo, prav vse ga je zanimalo.

Ivanka Mislej
Buenos Aires, Argentina

*Oj Nanos ti slovenski,
na trdni skali stojiš,
varuješ rod za rodом,
lepoto svojih ljudi.*

*Zaplula po morju ladja,
ponesla me je v tuji svet.
Oj Nanos, ostani zvest narodu,
čuvaj naš slovenski rod.*

Anton Mislej, Argentina
(dve kitici iz daljše pesmi)

Obiskali so nas bratje Plesničar

Prejeli smo Slovenski koledar za leto 1975, ki je zelo lep in zanimiv. Rada bi tudi jaz popisala na kratko naše delo, posebej pa še srečanje z znanim slovenskim ansamblom iz Avstralije, ki nam bo ostalo v lepem spominu.

Po treh mesecih, prvič smo se srečali na izseljenskem pikniku, je nanese, da smo se srečali z brati Plesničar v Münchnu, kjer so igrali na vinski trgtatvi. Zaigrali in zapeli so nam nekaj pesmi, s katerimi so nas vse navdušili. Po nastopu smo brate povabili še v Waldkraiburg, kjer so nas obiskali naslednji dan. Z njimi smo preživeli nekaj zelo lepih uric. Povabili smo še druge prijatelje in v gostišču Noli smo zaigrali in zapeli ter zaplesali. Tako sta se poslovila dva ansambla, ki sta med nastopanjem navezala tako lepo prijateljstvo — »Bambinos« in Plesničarji. Preden so odšli od nas, so nam še obljubili, da se spet vidimo čez dve leti.

Vse Slovence po svetu pozdravlja
družina Soršak in ansambel »Bambinos«
Waldkraiburg, ZR Nemčija

Moški pevski zbor Slovenskega delavskega društva v Aumetzu v Franciji, kot se je predstavil na lanskem srečanju slovenskih društev iz zahodne Evrope v Stuttgartu v ZR Nemčiji. Večina članov zbora je rojena že v Franciji, kljub temu pa zapojejo s pravim občutkom za slovensko pesem. Želimo jim še veliko uspehov! Foto: Rado Vouk

Spremenjeni pogoji

V zadnjem času je prišlo do zelo razveljavljive spremembe za prenos kanadske pokojnine v tujino, kar bo zanimivo za vse tiste, ki se nameravajo vrniti v domovino. Sprememba je v tem, da kdor je živel v Kanadi 20 let po 18. rojstnem dnevu in se je preselil iz Kanade je opravičen prejemati starostno pokojnino, ko dopolni 65 let. Prej je bilo potrebnih 25 let po 21. rojstnem dnevu. To nam je zelo dobrodošla sprememba.

Vsem domačim, teti in stricu Ručigaj, na Matici, rojakom doma in po svetu želim srečno novo leto 1975 ter jih lepo pozdravljam!

družina Mirka Močnika
Oshawa, Ont., Kanada

Dobrodošel obisk

Rodna gruda je kar dobro urejena in zanimiva za naše izseljence po vsem svetu. Krasijo jo tudi številne fotografije in ilustracije, ki pričarajo košček domovine v srca naših ljudi. Zanima jih zlasti vaš gospodarski napredek, ki se pred prvo svetovno vojno ni niti premaknil. Zato smo morali iti po svetu za kruhom. No, sedaj ga imate doma in ga boste imeli še več, kadar zgradite industrijo in modernizirate poljedelstvo. Glavno je, da imate dobre in pametne voditelje, ki vedo kaj hočejo — ne pa take, kot jih imamo sedaj mi.

Druga dobra zamisel v Rodni grudi je angleški del, ki pritegne k branju našo mladino, da se seznani z domovino svo-

jih prednikov. S tem ne pridobivate le novih mladih naročnikov, temveč so tudi izvrstna reklama za njihove vsakoletne izlete v Jugoslavijo, zlasti v lepo in gostoljubno Slovenijo.

Nedavni obisk vašega predsednika Andreja Marinca in njegove delegacije je bil velik uspeh. V Slovenskem društvenem domu, ki je bil lepo okrašen, se je zbralo nad 250 gostov. Nato je bil lep in pester spored, kjer so sodelovala vsa pevska društva razen Korotana. Zastopani so bili tudi vsi štirje mladinski krožki SNPJ. Glavni govor je imel predsednik Marinc. Po sporedu je bila pa zakuska, prijateljska zabava in petje do pozne ure. Vse je bilo židane volje, všteti delegacija. Sicer sem pa o tem bolj obširno poročal v »Prosveti«.

Slovenski koledar sem že prejel in ga bežno pregledal. Je zanimiv in moderno opremljen. Krasijo ga mnogo slik in ilustracij. Tokrat zavzemajo odlično mesto tudi vzorci in risbe slovenskih narodnih noš iz raznih krajev. Upamo, da bodo naši ljudje po vsem svetu rade volje segli po njem.

Glede dnevnika »Prosveta«, smo uspeli začasno podaljšati življenje. To pa s pomočjo zvestih naročnikov, ki so skupno nastopili proti krivičnim ukrepom večine glavnega odbora SNPJ. Kako dolgo bo Prosveta živela, je odvisno od števila naročnikov in dohodkov. Clevelandski odbor je še vedno mnenja, da se stroški lahko še bolj znižajo, dohodki pa zvišajo. Ampak glavno je, da list še izhaja, ker brez njega bi bili naši napredni ljudje docela izgubljeni.

Frank Česen, Euchid, ZDA

na kratko

Temeljni kamen

Med praznovanjem dneva republike je predsednik Tito v Stari vasi pri Krškem vzdal temeljni kamen prve jedrske elektrarne v Jugoslaviji. Slovesnosti je prisostvovala tudi množica ljudi iz vsega Posavja, številni ugledni družbenopolitični delavci iz Slovenije in Hrvaške ter predstavniki ameriške tvrdke Westinghouse, ki bo gradila elektrarno.

Nova jedrska elektrarna Krško bo imela moč 632 megavatov, obratovala pa bo 7000 ur na leto in pri tem proizvedla več kot 4 milijarde kilovatnih ur električne energije, kar predstavlja dve tretjini današnje porabe v Sloveniji. Obratovati bo začela v letu 1979. Za proizvodnjo bo potrebno 16 ton obogatene urane na leto. Celotna oprema z montažo vred bo stala približno 4 milijarde dinarjev, gradbena dela pa 700 milijonov dinarjev. Ves uran, potreben za to elektrarno, bodo dobivali iz rudnika na Zirovskem vrhu. Elektrarno skupaj gradi ta republiki Slovenija in Hrvaška z lastnimi sredstvi in s pomočjo tujih posojil.

Živahna diplomatska dejavnost

December je bil v Jugoslaviji v znamenju živahnih diplomatskih stikov in obiskov številnih tujih politikov. Na nekajdnevni obisk pri nas se je mudil vodja Palestinske osvobodilne organizacije Jaser Arafat, ki ga je na Brdu pri Kranju sprejel tudi predsednik republike Josip Broz Tito; s severa Evrope je prišel k nam švedski zunanji minister Sven Andersson, ki je v pogovorih z gostiteljem, podpredsednikom zveznega izvršnega sveta in sekretarjem za zunanje zadeve Milošem Miničem razpravljal o številnih skupnih pogledih na mednarodna dogajanja, ki jih imata Švedska in Jugoslavija. Skoraj hkrati je prišel na uraden obisk v Jugoslavijo tudi predsednik nepalske vlade N. Prasad Nengendra.

Predsednik Tito med polaganjem temeljnega kamna prve jugoslovanske jedrske elektrarne v Krškem

Praznik republike

Jugoslovanski rojaki, ki živijo po svetu, so tudi zadnji praznik republike, v novembru lani, proslavili nadvse svečano. V ZR Nemčiji je priredilo svečane proslave in akademije nad 200 klubov in združenj naših rojakov, proslave pa so imeli tudi v nekaterih nemških podjetjih, v katerih je zaposlenih večje število naših ljudi. Zelo slovesno je bilo tudi v številnih šolah, ki imajo dopolnilni pouk v jezikih jugoslovanskih narodov. Podobno kot v ZR Nemčiji je bilo tudi v drugih zahodnoevropskih državah, v Franciji, na Švedskem, v Avstriji, Švici in drugod.

Proslave jugoslovanskega državnega praznika v Buenos Airesu se je udeležilo okrog 2000 naših izseljencev, na proslavi pa je med drugimi o pomenu tega praznika govoril tudi izseljenec, arhitekt Aleksander Štoka. Ob tej priložnosti je izšla tudi prva številka novega izseljenškega lista »Glasnik«.

Proslave in sprejemi ob dnevu republike so bile tudi v skoraj vseh državah po svetu, s katerimi ima Jugoslavija diplomatske odnose.

Spominski dom v Kumrovcu odprt

Ob rojstnem dnevu jugoslovanske republike so 29. novembra odprli tudi dom borcev in mladine v Kumrovcu. Gradnjo tega doma je s svojimi prispevki omogočilo skoraj 10 milijonov naših ljudi, denar pa so z zbiranjem odpadnega papirja zbirali tudi številni šolarji. Ob domu je tudi spominski park, ki zajema okrog 400 hektarov zemljišča.

Z ogledom je spominski dom v Kumrovcu odprl predsednik Tito.

Nagrade AVNOJ 74

Lanske nagrade Avnoja, najvišja priznanja za izjemne ustvarjalne dosežke pri delu in za razvoj SFR Jugoslavije, so lani prejeli tudi trije Slovenci: akademik dr. Srečko Brodar za arheologijo, pisatelj Ciril Kosmač za književnost in dr. Božena Ravnika za medicino.

Elan drugi na svetu

Tovarna športne opreme Elan iz Begunj na Gorenjskem se je z letno proizvodnjo 350.000 parov smuči uvrstila na

drugo mesto v seznamu največjih svetovnih proizvajalcev smuči. Elanove smuči so povsod zelo cenjene. V tujino so jih lani izvozili okrog 280.000 parov, od česar je šlo 240.000 v zahodnoevropske države in Severno Ameriko.

Slovenščina v Trstu

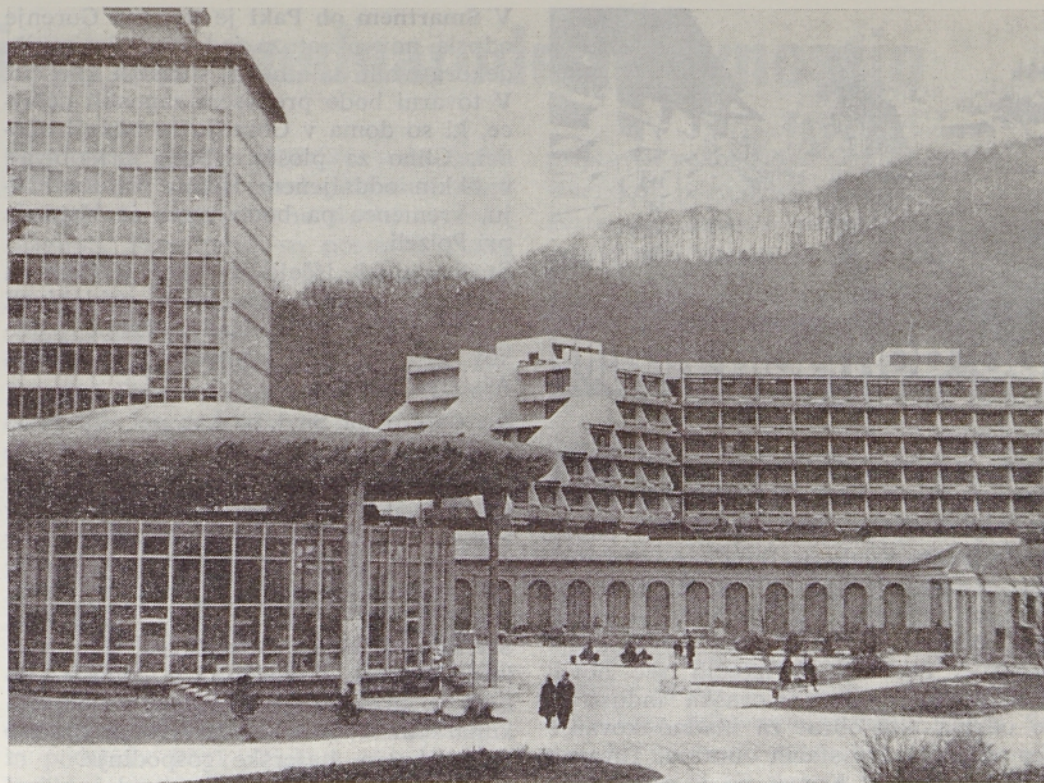
V dvorani tržaške občine so na seji svetov prvikrat spregovorili tudi v slovenščini. V našem jeziku je najprej spregovoril odbornik Andrej Terčon, nato pa še predstavnik Komunistične partije Italije Dušan Lovriha.

Dobre, a poceni knjige

Redko katero slovensko knjigo je danes mogoče kupiti po ceni, za katero prejmemo celotno zbirko knjig Prešernove družbe. Morda je zato res glavna privlačnost te zbirke nizka cena, ne velja pa prezreti tudi dejstva, da je izbor knjig pripravljen zares skrbno in primerno za najširši krog bralcev. Poslanstvo Prešernove družbe je namreč predvsem širjenje lepega in uporabnega branja med ljudmi vseh poklicev ter posredovanje slovenske kulturne dediščine mlajšim rodovom.

Na prvem mestu v letošnji Prešernovi zbirki moramo omeniti tradicionalni koledar za leto 1975. Na barvnem ovitku je z barvno sliko predstavljen slikar France Mihelič, eden izmed najbolj znanih sodobnih slovenskih likovnih umetnikov. Vsebinsko pa je letošnji koledar posvečen 30-letnici osvoboditve in tudi pregledom aktualnih dogodkov v preteklem letu. V koledarju je tudi vrsta praktičnih nasvetov, pregled zaupnikov družbe po Sloveniji in pregledna kronika dogodkov leta 1974.

Med knjigami, ki so zajete v zbirki, je posebne pozornosti vredna vsaka pose-

Novi hotel »Donat« v Rogaški Slatini naj bi še bolj pomagal pri razvoju turizma v tem svetovno znanem zdravilišču

bej. Sodobna slovenska pisatelja Tone Svetina in Janez Švajncar sta prispevala izvirni deli »Ugaslo ognjišče« in »Ko zori človek«, v prevodu iz ruščine pa smo dobili »Spomine na Lenina« Nadežde Krupske. Po zunanji opremi najlepša knjiga v tej zbirki je »Mlada Breda«, izbor slovenskih ljudskih pesmi, ki jih je ilustrirala slikarka Melita Vovkova, izredno zanimiva v sodobnem nezdravem življenju pa je knjiga »Zdravje iz rastlin«, kratak pregled o delovanju in uporabi zdravih rastlin, ki jo je napisal dr. Franjo Smerdu.

Prešernova družba izdaja poleg te redne letne knjižne zbirke s koledarjem še zbirko knjig »Ljudska knjiga« in mesečno revijo Obzornik.

Slovenski kulturni dom v Gorici

Deset let za tem, ko so odprli slovenski kulturni dom v Trstu, so v decembru začeli graditi tudi kulturni dom v Gorici. Dom bo stal v starem delu mesta, imel pa bo večjo dvorano za prireditve, športno dvorano in druge pomožne prostore.

Priprave za graditev doma so trajale več let, načrte pa je zaviralo med drugim tudi to, da so goriški Slovenci hkrati gradili tudi nov slovenski dom v Sovodnjah in razširjali dom v Standrežu. Slovenski kulturni dom v Gorici bo velika spodbuda za razmah kulturnih in drugih dejavnosti med Slovenci v Italiji.

Veličastni spominski dom v Kumrovcu

po domačih krajih

V Zrečah so občani skupaj z delavci tamkajšnjih obratov: Kovaške industrije in tovarne umetnih brusov Komet ob letošnjem prazniku republike odprli vrsto novih objektov. Dobili so novo šolsko otroško igrišče, vzdali temeljni kamen za izgradnjo treh stanovanjskih blokov, namenjenih delavcem Kovaške industrije, namenu so izročili več novih cestišč na Dobravi. Kovaška industrija je odprla nov obrat za hladno kovanje ter obnovila več starih obratov. Tovarna umetnih brusov Komet pa je odprla novo veliko proizvodno halo, kjer bodo izdelovali armirane bruse, rezalke za rezanje vseh vrst materialov in drugo.

V Radečah je tamkajšnji lesnoindustrijski obrat praznoval 45-letnico obstoja. Ob jubileju so izročili namenu nove delovne prostore z obsežno proizvodno halo in novo urejeno žago v Jalbi. Obrat je dobil ob tej priliki novo ime. Odslej se bo imenoval »Sopota«.

Na Polzeli, kjer je znana tovarna nogavic, so te dni dobili ključke za nova stanovanja delavci te tovarne in podjetja Garant v novem stanovanjskem bloku, ki je bil nedavno dograjen. Drugi blok, ki bo imel 25 stanovanj (v prvem jih je 50), pa bo dograjen, kakor računajo, spomladi.

V Šebreljah na Cerkljanskem je ob dnevu republike v 70 tamkajšnjih domačijah prvokrat zagorela električna luč. Poleg Šebrelj je dobilo elektriko tudi dvanajst domačij v Stopniku. K napeljavi elektrike so delno prispevali občani, delno pa gospodarska podjetja, pri katerih so delavci iz tega kraja zaposleni, in idrijska občinska skupščina.

V Breginju so vzdali temeljni kamen za novo tovarno, ki bo prvi industrijski obrat v teh krajih. V njej bodo izdelovali nekatere plastične izdelke za tovarno igel v Kobaridu, h kateri bo spadal ta novi obrat, ter nekatere izdelke za kransko tovarno Iskra. Temeljni kamen za novo tovarno v tem doslej nerazvitem Breginjskem kotu, ki bo omogočila doma zaposlitev blizu sto delavcem, je vzdal eden izmed najstarejših delavcev tovarne igel iz Kobarida, Jože Pajntar.

V Smartnem ob Paki je tovarna Gorenje odprla nov obrat za izdelavo glaziranih, dekorativnih talnih in stenskih ploščic. V tovarni bodo predvsem zaposlili delavce, ki so doma v Gorenju in bližnji okolici. Glino za ploščice bodo pridobivali v 14 km oddaljenem Homu pri Radmirju, kremenec pa bodo vozili iz Vegrada pri Polzeli.

Strokovnjaki iščejo v okolici Gorenja ustrezna glinišča, da bodo pridobivali surovino čim bliže. Nad polovico izdelkov bodo izvozili, predvsem v Italijo, Avstrijo in Švico.

Na Čatežu na Savi so kar pet dni praznovali svoj »Praznik vina«, ki ga je pripravo domače Turistično društvo, skupaj z gostinskimi, trgovskimi in kmetijskimi organizacijami v občini. S praznovanjem so začeli 11. novembra. Na vinški razstavi so svoj pridelek razstavili vinogradniki s Trške gore, Malkovca, Sremiča, Pišec in Bizelskega ter pridelovalci cvička z gorjanskih pobočij. Vinom so pridružili tudi razstavo domačih kuharskih dobrot, ki so jih prispevale dolenjske in štajerske gospodinje.

V Šmarju pri Jelšah grade novo osnovno šolo občani petih gorenjskih občin: Jesenic, Kranja, Radovljice, Škofje Loke in Tržiča. V ta namen bodo prispevali 15 milijonov dinarjev. Najprej bodo zgradili prizidek k sedanji novi osnovni šoli, kateri bodo dozidali štiri učilnice in telovadnico. Zatem pa bodo začeli z gradnjo druge faze osnovne šole, ki bo imela dvanajst učilnic in bo samostojen objekt poleg sedanje šole.

V Puconcih so v opekarni odprli nov obrat za izdelavo zidakov, ki je veljal 12,9 milijona dinarjev. Z njim bodo še enkrat povečali letno proizvodnjo zidakov.

V Murski Soboti je ob Bakovski cesti začela obratovati velika nova betonarna z zmogljivostjo 60 m³ betona v eni uri.

V Dravogradu so se matere razveselile novega otroškega vrtca, ki ima šest igralnic, v katerih je prostora za 120 otrok. Poleg je seveda tudi kuhinja. Vrtec so

začeli graditi januarja. Veljal pa je okrog 3,6 milijona dinarjev.

V Mariboru so pri spodnji postaji pohorske vzpenjače odprli nov hotel, ki se imenuje »Habakuk«. V zimski sezoni, ko ima naše Pohorje veliko obiskovalcev — smučarjev od doma in iz tujine, bo hotel zelo dobrodošel.

Na Bledu je predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik izročil spominske diplome šestim udeležencem skupine gorenjskih partizanov, ki se je pred 30 leti v jeseni leta 1944 ob osvoboditvi Beograda povzpela na Triglav in na Aljaževem stolpu razobesila slovensko zastavo z rdečo zvezdo.

V Rogaški Slatini so konec decembra izročili namenu lep in moderen nov hotel »Donat«. Hotel je »A« kategorije. Ima 220 postelj z vsemi potrebnimi bivalnimi prostori, bazen s toplo vodo ter kegljišče. Za novo leto so gostje v hotelu »Donat« že veselo silvestrovali.

Ta novi hotel ni edina novost zdravilišča Rogaška Slatina, kjer so letos za poletne goste uredili prijazna igrišča za tenis, zdaj pa nameravajo poskrbeti tudi za zimske goste tako, da bodo skupaj z drugimi domačini, ki se za to zanimajo, uredili smučarsko vlečnico na Boču, ki bo gostom na voljo že to zimo.

V Oplotnici so nedavno začeli graditi stanovanjski blok, katerega gradnja se je nekaj zavlekla zaradi lokacije. Vseljiv bo konec leta.

V Jarenini bodo kmalu hodili in se vozili po asfaltu, saj se asfaltiranje ceste bliža koncu. Pri delih so domačini pridno pomagali ob prostih sobotah.

Celje z zaledjem in Zasavje je končno dobilo sodobno cesto, ki pelje ne le do Krškega, ampak še dlje do osrednjih delov države. Asfaltiranje ceste od Rimskih toplic do Krškega je potekalo v etapah, ki so se vlekle več kot deset let in je razumljivo bilo zaradi tega veliko hude krvi. Po zdaj urejeni magistralni cesti bo nedvomno stekel živahen tovarni promet in nedvomno bo tudi turistov veliko več, kakor jih je bilo prej.

Stare rudarske hiše v Trbovljah

Koroški Slovenci pred mednarodno javnostjo

Dne 15. maja 1975 bo minilo natanko 20 let, odkar so bile koroškim Slovencem z avstrijsko državno pogodbo zagotovljene vse pravice, ki jim kot narodni manjšini pripadajo. In vendar se da njihov današnji položaj primerjati samo še s tistim, ki so ga Slovenci na Koroškem doživljali tik pred prihodom nacistov. Vzroke za tak položaj naših rojakov onstran severne meje je iskati globlje v preteklosti, neposredni povodi pa ležijo v zadnjih nekaj letih.

Čeprav so koroški Slovenci ves čas v drugi avstrijski republiki opozarjali na svojo problematiko in na neizpolnjevanje obvez iz državne pogodbe, so se njihovi problemi najbolj jasno začeli kazati ob proslavi 50-letnice plebiscita leta 1970. Takrat je glasilo koroškega Heimatdienta, osrednje protislovenske organizacije na avstrijskem Koroškem, »Ruf der Heimat« zapisalo, da na Koroškem ni prostora za dva naroda in da bo mir v deželi zagotovljen šele, ko enega od njih ne bo več. To je bil nekak izziv Slovencem in obenem znak za povečano gonjo nemških nacionalističnih sil zoper koroške Slovence.

Kljub temu pa je uradna avstrijska in koroška politika v naslednjih dveh letih vendarle poskušala storiti nekaj za koroške Slovence. Tedanji koroški deželni glavar Hans Sima je skušal nekako po svoje in ne v skladu z državno pogodbo urediti vprašanje postavitve dvojezičnih napisov, ki je po mnenju uradne politike ostalo še edino neurejeno. Skupaj z zvezno vlado je pripravil zakon o dvojezičnih topografskih napisih, ki ga je dunajski parlament sprejel 6. julija 1972, vendar samo z glasovi vladajoče socialistične stranke. Zakon je temeljil na štetju prebivalstva 1961 in kot pogoj za postavitev dvojezičnih napisov postavlja najmanj 20 % slovenskega prebivalstva v občini. Koroški Slovenci pri pripravljanju zakona niso sodelovali, nanj tudi niso dali svojega privoljenja, a so ga bili prisiljeni sprejeti kot vsiljeno jim danost.

Toda že tak zakon, ki je prikazoval »raztreseno« naseljenost koroških Slovencev, ki je temeljil na določenih pogojih za postavitev dvojezičnega napisa in ki je bil v nasprotju z državno pogodbo, je do kraja razvnel nemške nacionaliste. Organizirali so se v poulične tolpe in priča smo bili tako imenovani koroški »vroči jeseni 1972«. Nemški nacionalisti in neonacisti so v posameznih pohodih razbijali dvojezične table in napise. Država je sicer formalno postavila

ob vsakem napisu orožnike, toda razbijaške tolpe so jih pred njihovimi očmi snemale in razbijale, ne da bi orožniki reagirali. Prve table so postavili konec septembra, do proslave obletnice plebiscita 10. oktobra pa ni bilo na Koroškem niti ene table več. Psihoza prednacistične dobe se je še stopnjevala. Koroški Slovenci niso bili več varni niti življenja. Jasen dokaz je napad na znane koroškega Slovence in živinozdravnika iz Pliberka dr. Marka Dumpelnika, ki je za posledicami napada v bolnici ležal 20 dni, še danes pa se zdravi zaradi psiholoških motenj.

Vrh tega razpoloženja nemških nacionalistov je bil prihod avstrijskega zveznega kanclerja v Celovcu 28. oktobra 1972. Zbrana množica ga je zmerjala z »judovsko svinjo«, »Židom«, »izdajalcem« in podobno. Po končanem govoru v celovski delavski zbornici pa policija zveznemu kanclerju dolgo ni mogla omogočiti odhoda do njegovega avtomobila. Zunaj ga je namreč čakala množica podivjanih nacionalistov, ki so iz dvojezičnega ozemlja pripeljali kar dva tovrnjaka iztrganih okvirjev za dvojezične napise. In poulične tolpe so dosegle svoje. Avstrijska koroška vlada je pred njimi kapitulirala, napisov niso več postavili, zakon se ne izvaja, razbijače dvojezičnih tabel pa je zvezni predsednik pomilostil. Zmaga razbijačev pa je pravzaprav zmaga opozicije in nemško nacionalnih organizacij, kot je Heimatdienst.

Od tega časa dalje se je začel položaj koroških Slovencev vidno poslabševati. Opozicija je postajala vedno bolj agresivna, avstrijski socialisti pa se jim niso znali postaviti po robu in so končno zapluli v njihove vode. Desne meščanske stranke so začele zahtevati revizijo zakona o dvojezičnih napisih in vlada je ustanovila tako imenovano »Ortstafelkommission« (komisijo za krajevne napise), v kateri naj bi sedeli strokovnjaki, predstavniki obeh vlad, vseh treh strank koroških cerkva, županov s prizadetega območja in koroških Slovencev.

Avstrijska ljudska stranka pa je v to komisijo delegirala podpredsednika koroškega Heimatdienta in predsednika Zveze koroških vindišarjev dr. Valentina Einspielerja. Jasno je bilo, da Slovenci ne morejo sedeti za isto mizo s podpredsednikom osrednje protislovenske organizacije in so zato odklonili sodelovanje v komisiji. Komisija je delovala brez njih in je, vsaj tako se je pokazalo, imela v glavnem en sam cilj:

pripraviti neko obliko ugotavljanja manjšine, kot pogoja za izpolnitev 7. člena avstrijske državne pogodbe. To je komisija tudi naredila.

Vzporedno z delovanjem komisije pa je kancler Kreisky julija 1973 ustanovil še kontaktni komite, v katerem je sodelovala tudi manjšina, ker v njem ni bilo predstavnikov protislovenskih organizacij in ker so koroški Slovenci od pogovorov z vlado pričakovali konkretne pozitivne rezultate. Toda pogovori v kontaktnem komiteju so se vlekli v nedogled, rezultata pa ni bilo nobenega. Medtem so socialisti in z njimi vlada vedno bolj popuščali zbrani nemško nacionalni opoziciji. Najprej so »žrtvovali« koroškega deželnega glavarja Hansa Simo, ki je moral odstopiti, ker je vsaj poskušal nekaj napraviti za koroške Slovence, ko pa so na posameznih deželnih volitvah začeli izgubljati glasove, so popolnoma kapitulirali. Jeseni 1974 so se vse tri stranke na Dunaju dogovorile za izvedbo nekakšnega posebnega ljudskega štetja ali ugotavljanja manjšine. S tako odločitvijo so seveda zaprli vrata za konstruktivno sodelovanje z manjšino, saj pomeni nameravano ugotavljanje očitno kršenje državne pogodbe, ki ne predvideva nikakršnega ugotavljanja kot pogoja za zagotovitev pravic, na drugi strani pa je slovenska manjšina ugotavljanje vedno in dosledno odklanjala. Manjšina je tako postavljena v vlogo objekta, s katerim lahko manipulira, kdor hoče. To pa manjšina ni in noče biti, zato se je začela pripravljati, da bo svoj problem internacionalizirala in si pridobila podporo evropske in svetovne javnosti.

Ob teh naporih ji stoji tesno ob strani matični narod in vsa Jugoslavija, ki je Avstrijo, kot podpisnico avstrijske državne pogodbe že nekajkrat zelo jasno in ostro opozorila na neizpolnjevanje manjšinsko varstvenih in drugih določb dokumenta, s katerim je Avstrija sploh dobila svojo samostojnost in nevtralnost. Avstrija je očitno gluha in tako so se tudi odnosi med obema sosedoma močno ohladili. Čeprav se Jugoslavija na vse načine trudi vzpostaviti dobre sosedske odnose, je avstrijski odnos do naših manjšin prav gotovo »conditio sine qua non« v teh odnosih.

Dušan Nečak

Slovenska delegacija v Združenih državah Amerike

PRED NEKAJ TEDNI SE JE Z URADNEGA OBISKA V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE VRNILA DELEGACIJA IZVRŠNEGA SVETA SKUPŠČINE SR SLOVENIJE, KI JO JE VODIL PREDSEDNIK ANDREJ MARINC. DA BI NAŠE BRALCE PODROBNEJE SEZNANILI Z NAMENOM IN REZULTATI TEGA OBISKA, SMO PREDSEDNIKU ANDREJU MARINCU POSTAVILI NEKAJ VPRAŠANJ, KI NAM JE NANJE IZČRPNO ODGOVORIL.

Slovenski dnevni tisk, glasila slovenskih izseljenskih organizacij in tudi ameriški tisk je posvečal precejšnjo pozornost obisku slovenske delegacije v ZDA, saj se je prvikrat zgodilo, da je to deželo obiskala kakšna jugoslovanska republiška delegacija. Ali bi za naše bralce lahko povedali, kakšen je bil osnovni namen tega obiska?

Obiskali smo ZDA kot jugoslovanska državna delegacija iz SR Slovenije, kot delegacija izvršnega sveta skupščine SR Slovenije, ter smo pri tem izhajali iz skupnih osnovnih dokumentov jugoslovansko-ameriških odnosov, kakršna je skupna izjava ob obisku predsednika Tita v ZDA iz leta 1971, ki je bila ponovno reafirmirana ob nedavnem obisku ameriškega državnega sekretarja dr. Kissingerja v Jugoslaviji. Povsem razumljivo je torej, da smo v uradnih razgovorih, ki smo jih imeli v Washingtonu, obravnavali tako splošna vprašanja jugoslovansko-ameriških odnosov, kakor tudi njihovo specifično aplikacijo na SR Slovenijo. Poleg teh uradnih razgovorov in bivanja v Washingtonu, D.C., na povabilo ameriške zvezne administracije, se je naša delegacija tudi odzvala več vabilom organizacij naših izseljencev, ter obiskala nekatere večje centre v ZDA, kjer oni živijo. Obenem smo izkoristili obisk v ZDA za kontakte in razgovore s poslovnimi ter bančnimi krogi v takšnih pomembnih gospodarskih središčih, kot so Chicago, Cleveland, Pittsburgh in New York, da bi neposredno pretresli možnosti za pospeševanje gospodarskega sodelovanja, kot so industrijska kooperacija in skupna vlaganja.

V Washingtonu smo imeli razgovore ter bili gosti na kosilu zveznega sekretarja za trgovino g. Fredericka Denta, razgovarjali smo se s pomočnikom državnega

sekretarja za zunanje zadeve g. Thomasom Endersom, imeli prisrčen razgovor s predsednikom Predstavniškega doma g. Carlom Albertom in koristen razgovor s predsednikom državne Exim banke g. William Caseyem. Še posebej prijetno je bilo srečanje z uglednim kongresmanom slovenskega porekla g. Johnom Blatnikom, ki nam je priredil kosilo v Kongresu.

Na teh pogovorih smo izmenjali mnenja o dvostranskih odnosih ter o konkretnih vprašanjih, ki lahko vplivajo na nadaljnje tesnejše in uspešnejše sodelovanje.

Andrej Marinc receives key to the city from Mayor Pete Flaherty.

'New Country' Slovenians Host Touring Yugoslav Official Here

Andrej Marinc sprejema ključ mesta Pittsburgh iz rok njegovega župana Peteja Flahertyja. Fotografija po lokalnem dnevniku

Ameriške dejavnike smo seznanili s spremembami v našem ustavnem sistemu, z načrti našega gospodarstva ter z našimi pogledi glede možnosti, da bi naše sodelovanje, še posebej na gospodarskem področju, postalo bolj vsestransko in plodnejše.

Menim, da so ti razgovori bili obojestransko koristni ter da so pokazali, da so takšni neposredni stiki lahko zelo pomembni za obe strani glede boljšega medsebojnega spoznavanja ter odstranjevanja ev. pomislekov in nezaupanja, kar je zlasti pomembno glede na to, da gre za državi z različnimi družbenimi sistemi ter samostojnimi in često različnimi pogledi na svetovna dogajanja. Posebno ugodna okoliščina teh srečanj je bila tudi v tem, da je bila v tem letu podpisana pomembna pogodba za gradnjo prve jedrske centrale v Jugoslaviji, ki jo gradita skupaj SR Slovenija in SR Hrvatska. Ta velik posel, največji doslej v zgodovini jugoslovansko-ameriških odnosov, je bil po natečaju zaupan ameriški firmi Westinghouse ter so pri njem finančno soudeleženi tako Exim banka kakor tudi več uglednih ameriških komercialnih bank. Za SR Slovenijo je to zelo pomemben projekt ter je izredno važno, da se uspešno realizira v vseh določenih sporazuma, obenem pa je to tudi ugodna prilika za pospešitev našega medsebojnega industrijskega sodelovanja, saj bodo v izdelavo opreme vključena tudi jugoslovanska podjetja.

V Washingtonu smo imeli tudi razgovore v Mednarodni banki za razvoj in obnovo, ki je že udeležena v Sloveniji s svojimi krediti v izgradnji cestnega in modernizaciji železniškega omrežja, kar ima tudi v jugoslovanskem merilu velik pomen v smislu bistvenega izboljševanja prometnih vezi z visoko razvitim področjem centralne Evrope ter v gotovem smi-

slu predstavlja aktivizacijo gospodarskih potencialov tudi drugih področij Jugoslavije.

Prvikrat v novejši slovenski zgodovini se je tudi zgodilo, da je delegacija slovenske vlade obiskala naselbine naših izseljencev. Kako je bila delegacija med njimi sprejeta in kakšne vtise imate po razgovorih s predstavniki slovenskih izseljenskih organizacij in društev?

Izredno me veseli, da smo se ob tem obisku uspeli odzvati tudi številnim vabilom slovenskih izseljencev v ZDA in njihovih organizacij — kakor je Slovenska Narodna Podporna Jednota, da jih obiščemo v sredini, kjer žive in delujejo. S teh srečanj nosimo s seboj najlepše spomine, saj smo bili sprejeti ne samo izredno prijateljsko in prisrčno, temveč s tradicionalno slovensko gostoljubnostjo, s slovensko pesmijo in besedo, tradicijami in običaji, ki jih ameriški Slovenci s toliko truda in energije gojijo tudi v novi domovini. Ta srečanja v Pittsburghu in okolici, v Clevelandu in Euclidu, v Chicagu ter Chisolmu na severu Minnesote, kjer smo se zares počutili domače, sredi naših ljudi, so prav gotovo nekaj, kar bo vsem nam, ki smo bili na tej dolgi poti, še dolgo ostalo v spominu. Bila so to ganljiva srečanja z ljudmi več generacij, ki so prišli z vseh koncev naše Slovenije, in ki še vedno zelo radi obiskujejo »svoj stari, domači kraj«, kraje svojih prednikov, ter se aktivno zanimajo za razvoj pri nas, ostajajo čustveno povezani s staro domovino, njeni uspehi in problemi. Se posebej stari izseljenci, ki so odšli iz domovine pred prvo ali takoj po prvi svetovni vojni, so nam govorili o tem, kako naglo se je razvila Slovenija in Jugoslavija, potem ko si je v narodnoosvobodilni vojni izborila pravico do lastne in neodvisne poti družbenega razvoja, po kateri sedaj stopa, po poti samoupravnega socializma. Prav tako pa nas je izredno impresioniralo, da se tudi med mladimi generacijami goji slovenska pesem in beseda, da se nadaljuje družbeno življenje po številnih slovenskih narodnih domovih, ki so jih prvi izseljenci zgradili s toliko truda in odrekovanja. Za nas je bilo posebno doživetje, ko smo se v teh domovih imeli priliko seznaniti s kulturno in družbeno dejavnostjo naših rojakov v ZDA. Prepričani smo, da bi v bodoče morali še bolj oživeti tokove medsebojnih izmenjav in sodelovanja, ter da bi ta dejavnost, še posebej na kulturnem planu, lahko v veliko večji meri prispevala h kulturnemu sodelovanju naših dveh dežel.

Ali menite, da bi bili naši izseljenci lahko tudi posredniki med našim in ameriškim gospodarstvom? Znano je, da so se nekateri naši izseljenci oz. njihovi potomci dobro uveljavili tudi v gospodarstvu in politiki ZDA.

Naši rojaki v ZDA so v preteklosti veliko storili za svojo »staro domovino«, po svojih močeh so ji pomagali v najhujših trenutkih, med drugo svetovno vojno in takoj po njej, ko je naša država vstala prerajena iz ruševin in poiskala svojo lastno pot razvoja. Prav gotovo je, da tudi danes in v bodoče naši ameriški rojaki in njihove organizacije predstavljajo pomembno vez ter most sodelovanja med obema deželama, saj je Jugoslavija, ob pomembnem napredku, ki ga je v zadnjih desetletjih dosegla na gospodarskem in kulturnem polju, danes veliko bolj usposobljen, kakoviten in interesanten partner za takšno enakopravno sodelovanje. Prav tako pa so tudi iz vrst naših izseljencev izšli pomembni dejavniki v ameriškem gospodarskem, znanstvenem in političnem življenju, kakor na primer dolgoletni poslanec v Predstavniškem domu in predsednik Odbora za javna dela g. John Blatnik, ki tudi lahko kvalificirano prispevajo k boljšemu medsebojnemu spoznavanju, k identificiranju koristnih področij sodelovanja in napredku naših odnosov. Nam je bilo tudi še posebej drago, ko smo iz vrst mnogih ameriških uradnih predstavnikov mest in držav slišali visoka priznanja deležu, ki so ga naši izseljenci imeli v razvoju ZDA.

In za konec: kako ocenjujete rezultate vašega obiska v Združenih državah Amerike?

Obisk ocenjujem kot zelo koristen in uspešen, ter menim, da je predstavljal pomemben prispevek k razvoju jugoslovansko-ameriških odnosov.

Dovolite mi, da izkoristim to priložnost, da z vašim posredovanjem izrazim našo ter mojo osebno iskreno zahvalo vsem tistim številnim ameriškim Slovencem in še posebej Slovenkam, ki so vložile toliko truda in naporov, da bi se v njihovi sredini počutili čimbolj domače, ki so nas tako prisrčno sprejeli, ki so nas pozdravljali s slovensko pesmijo in glasbo, s toplo slovensko besedo, z nageljni in šopki, s slovensko zastavo, ki so jo izvezle pridne in marljive slovenske roke.

J. P.

Grabšensčak

*Zä je dugo že od tega,
gda smo deca še bili...
Dobro še se spotin vsega,
tak kak včera, se mi zdi.*

*Grabšensčak blo malo mesto,
redke hiše, več lidi,
če pa kdo bi vida cesto —
pripela bi voz brvi!*

*Same lüže skoz do konca,
do štaciuna viuro dreš,
s cirkve najč ne čüješ zvonca,
v pürgo hodiš viuro peš.*

*Sola bla pri svetem Dühi,
hodla sem se k njemu fčit —
to si priša nor pa glihi,
vsega že pred šolaj sit!*

*Mamika se je jezila:
Dugo s šole greš domo!
Včasik sen še bita bila,
gda je le predugo šlo.*

*Z Janezom smo krave pasli,
žleht bli, tak kak deca so.
Z Jelicoj smo vküp gor rasli —
Olgi leto je bilo.*

*Ene zime še se spotin:
šli smo na vrati v ničkah
krüljovih, če se ne motim —
ne zapstoj nas mantra strah.*

*V črešnjo smo se zaleteli,
mene še je vrglo v njo —
z ničk smo same treske meli,
jaz pa šrampjeno glavo.*

*Zä je dugo že od toga,
Grabšensčak pa še stoji,
v jen pa nega marsikoga
tistih, ge so te bili!*

*Mi smo bek se odselili,
bliže pürge, v drugi krä,
moje misli se po sili
še se vračajo nazä.*

Grabšensčak je moja rojstna vas Brabšinci. Pesem je napisana v prleškem narečju, ki ga je nemogoče pravilno napisati s slovenskimi črkami.

**Augušтина Budja
Landskrona, Švedska**

Skušnja slovenskega naroda

Kozjansko, konec novembra. Zdaj je že jasno, da še tako črnogledi niso predvidevali tolikšne škode, kot jo je povzročil potres lani poleti med Bočem, Donačko goro, Resevno, Lisco in Zagorskimi hribi. Skoraj šest tisoč poškodovanih hiš, od tega je približno šestina povsem porušenih, devet uničenih šol, razmajane stene tovarn, razpokani gradovi in

razmajani stolpi cerkva, to je del katastrofe, ki je prizadela živelj na Kozjanskem. Čeprav so Slovenci skoraj leto za letom pestile razne ujme, največ povodnji, je letošnji potres na Kozjanskem slovenski narod postavil pred veliko skušnjo. Zdaj, po nekaj mesecih je že moč reči, da smo jo Slovenci uspešno prestali.

Udarec po ubogih

Kozjansko, ki je tako podobno Halozam in Slovenskim goricam, nudi danes življenje približno 45.000 ljudem. Donedavna tod ni bilo industrije, zato so se ljudje množično izseljevali v industrijske centre, kot je Celje in Maribor in nekaj bolj oddaljena Ljubljana. V zadnjih letih jih je nekaj tisoč odrinilo na delo v zamejstvo, predvsem v Avstrijo in Nemčijo.

Kozjansko je dolgo plačevalo dolg svoji težki zgodovini. Čeprav na Kozjanskem žive skromni ljudje, vseh borna hribovska zemlja ni mogla preživeti. To tembolj, ker je tisto malo obdelovalne zemlje razparcelirane tako na drobno, da predstavlja v bistvu le večje »vrtove«. Za ilustracijo naj povemo, da je povprečna velikost kmetij v šmarnski in šentjurski občini le nekaj več kot dva hektara...

Ta ped zemlje pa še tako voljnemu gospodarju ni nudila lepše bodočnosti, kot so jo imeli njegovi starši. To tembolj, ker vse do nekaj let nazaj na Kozjanskem ni bilo niti enega metra asfaltirane ceste, po kateri bi lahko umni gospodarji prepeljali v bližnja mesta vsaj svoj višek pridelkov.

Komaj so se Kozjanci nekoliko ootresli bede, v katero jih je pahnila vojna, samo v enem naletu so Nemci na Kozjanskem požgali 18 vasi in zaselkov, komaj so si nekoliko popravili domove in razmnožili čredo goveje živine, ki naj bi Kozjancem poleg sadja in vina prinesla debelejši kos kruha, jih je letos osiromašil potres.

Tragedija je toliko večja, ker je potres prizadel območje, ki je gospodarsko najšibkejše, prebivalstvo pa staro, zvečine za delo obnemoglo. Potres, ki po jakosti sicer ne dosega tolikšne veličine kot oni v Skopju, Banja Luki ali Podgori, je bil kljub vsemu toliko močan, da je porušil, razmajal ali prizadel stare, zvečine pred sto in več leti iz kamenja in zemlje grajene hiše.

V nesreči spoznaš prijatelja

Ko so na prizadeto območje prispele prve skupine strokovnjakov, je javnost izvedela, da je Kozjansko v bistvu na robu propada. Ujme sicer ocenjujemo po številu žrtev, vendar, kaj je večja nesreča: smrt ali starcem porušeni domovi?

Kot že tolikokrat je tudi zdaj zmagala solidarnost. Komaj je slovenska javnost izvedela za obseg nesreče Kozjancev, so se Slovenci zganili. Vsi zaposleni so sklenili, da bodo delali eno soboto, zaslužek pa namenili Kozjancem. Žal je bilo tako zbranega denarja še vedno premalo za popravilo domov, kaj šele, da bi lahko zgradili nove šole. Medtem, ko so Kozjanci odstranjevali ruševine, strokovnjaki ugotavljali škodo, je Kozjance presenetila vest, da bodo Velenjčani kot dodatno pomoč nudili s prostovoljnim delom in v Zibiki zgradili novo šolo. Čez dva dni je na nekdanji njivi že ropotal buldožer, nista minila niti dva meseca, ko je v Zibiki stala že nova šola. Velenjskemu primeru so sledili drugi. Tako so posamezna slovenska mesta ali območja prevzela skrb za gradnjo šol v Pristavi, Vinskem vrhu, Loki, v Šentvidu pri Grobelnem pa so prispeli predstavniki Banja Luke in prinesli vest, da bodo tudi Banjalučani zgradili eno šolo. To je bila gesta prizadetih, ki vedo, kako je, če te prizadene nesreča. Na Kozjanskem je trenutno osem gradbišč, ki pomenijo lepši jutrišnji dan šolarjem na Kozjanskem. Tako je potres v nekem smislu postal tudi rešitelj, saj na Kozjanskem vse od vojne sem ni bilo zgrajenih toliko šol, kot jih grade zdaj, po potresu.

Nesreči Kozjancev je, kot rečeno, prisluhnila cela Slovenija. Zbran denar so po dogovoru namenili za kredite prizadetim. Najprej tistim, ki imajo povsem porušene domove. Takšnih je približno tisoč. Vsak je dobil 20 milijonov starih din kredita, s katerim si je lahko kupil gradbeni material in takoj začel z gradnjo. Tistim, ki niso imeli hudo poškodovanih domov, so priskočili na pomoč

sosedje in drugi, jim s prostovoljnim delom in materialom nudili pomoč, ki je sami ne bi zmogli.

Strah pred zimo

Nesrečo Kozjancev je povečalo še slabo vreme, ki je z deževjem skoraj dva meseca neprekinjeno pestilo prizadete. Medtem ko se vlažna jesen vse bolj izteka, vse do doline je že dvakrat zapadel celo sneg, je vse manj dni, v katerih bi prizadeti lahko gradili nove ali popravljali razmajane domove. Glede na to, da je bilo poškodovano okrog 6.000 objektov, je jasno, da ni na voljo dovolj strokovnjakov za gradnje. Na občinah so prizadetim sicer pomagali in jim po hitrem postopku izdajali gradbena dovoljenja, vendar je prenekateri oškodovane moral ostati v šotoru. Več tednov trajajoče deževje je onemogočilo spravilo gradbenega materiala do domov na ilovnatih hribih, kjer so postali kolovози neprevozni.

Po drugi strani pa vkljub kreditom oškodovanci nimajo na voljo denarja za plačilo gradbincem. Zato so se v občinah dogovorili, da bi tovrstne usluge plačevali iz odobrenih kreditov. Žal pa je to dvorezen meč, ker tako oškodovanci siromašijo že tako preskromna sredstva, če vemo, da z dvajsetimi milijoni starih dinarjev trenutno ni moč zgraditi hiše. V Šmarju so ustanovili poseben biro za pomoč Kozjancem. Ta med drugim skrbi tudi za gradbene ekipe, ki v teh dneh pomagajo oškodovancem. Sestavljajo jih zidarji slovenskih gradbenih podjetij, ki so tako priskočila na pomoč. Kljub temu pa nekaj deset družin to zimo še ne bo moglo preživeti v toplem domu. Zato zdaj na Kozjanskem postavljajo namesto šotorov lesene barake, da bi tako obvarovali najbolj ogrožene družine. Vse to pa povečuje stroške in le malo oblažuje stisko ljudi.

V nekaterih kolektivih iz velenjske in mariborske občine so občani poleg dela v prostih sobotah prihiteli Kozjancem na pomoč še v drugih prostih dneh. Tako jih ob nedeljah lahko srečaš v Zibiki, Pristavi ali Podčetrtku, ko pomaga-

jo ljudem. Tu lahko vidiš vse: od direktorjev, inženirjev in učiteljev, kako vihte kramp ali lopato, mešajo malto ali vgrajujejo vodovod. Tega so na Kozjanskem najbolj veseli.

Presekan razvoj

Slovensko gospodarstvo, ki ga je zde-setkala vojna, je rabilo mnogo let, da si je zvečine z lastnimi močmi opomoglo. Pri tem razvoju je bilo očitno, da bo ta hitrejši tam, kjer so že bili zametki industrije, urejene komunikacije, elektrika, voda in ceste. Prav zato nerazvita območja, med nje sodi tudi Kozjansko, niso bila deležna skrbi, kot bi je morale biti.

Za nerazvito Kozjansko, Haloze, Slovenske gorice, Prekmurje, Brkine, Belo krajino in še nekateri del Slovenije se je ponudilo več možnosti za razvoj s pred tremi leti sprejetim zakonom o nerazvitih. S tem zakonom je zavel pred tremi leti tudi nov veter na Kozjanskem. Iz gospodarsko močnejših območij in centrov je začel pritekati denar za gradnjo tovarn in tovarnic. Z beneficiranjem obrestne mere pri odobravanju bančnih kreditov si je marsikateri kolektiv šentjurske ali šmarske občine izdatneje opomogel. Tako v zadnjih treh letih zasledimo na Kozjanskem in njegovih obronkih celo vrsto naložb, ki bi že v nekaj letih bistveno pripomogle k razvoju tega območja. Tu so še naložbe v kmetijstvo.

Toda ta razvoj je prizadet s potresom. Posledice potresa bo na Kozjanskem čutiti še vrsto let. To priznavajo tudi strokovnjaki. Kajti še tako ugodni krediti za popravilo domov so le in samo krediti. Ljudje jih bodo morali vračati. Vračali pa jih bodo s težavo, če ne na račun naložb v kmetijstvu. Najverjetneje pa bo to slednje, torej to, česar se strokovnjaki najbolj bojijo. Kajti vračilo takšnega kredita pomeni v nekaterih primerih »boben«, čeprav do tega verjetno ne bo prišlo, ker je izvršni svet Slovenije o tem že razpravljaval in ugotavljal, da s to pomočjo Kozjancev ne smemo socialno ogroziti. Kljub temu pa bo ljudem manjkalo denarja za naložbe v modernizacijo kmetijstva in za bogatenje črede živine, ki je vse bolj domena mladih gospodarjev, ki jih več ne vleče v mesto.

Obdobje hudih let

Kozjanci so vrsto let vsak dan po uro in več peš hodili do avtobusov ali vlaka, ki jih je pripeljal v bližnje industrijske centre. Na poti do delovnega mesta so izgubili po tri in več ur. Z modernizacijo cest je pot zdaj nekoliko skrajšana, vendar je marsikje ostalo še po starem. Prav zato gospodarstveniki načrtujejo razvoj manjše industrije na Kozjanskem ali njegovem obrobju, kjer je na razpolago dovolj delovne sile. Da bi Kozjan-

Porušeni Kristan vrh obnavljajo v celoti

Pogled na porušeno in delno že obnovljeno Zibiko

ci pritegnili čimveč novega kapitala, so pred potresom s samoprispevki zgradili nekaj desetlin vodovodov in nekaj deset kilometrov cest. Z dograditvijo umetne pregrade v Vonarju, ki bi naj zajejala Sotlo ter tako Obsotelje obvarovala nenehnih poplav, pa so rešili tudi vprašanje prepotrebne industrijske vode. V zadnjih treh letih tako na šentjurskem in šmarskem delu Kozjanskega, to se razteza še na območje laške, sevniške, krške in brežiške občine, obrnili okrog 65 milijard starih dinarjev. Zvečine gre za denar, ki so ga v obliki kreditov namenili za modernizacijo že obstoječega gospodarstva. Tu gre za nekatere tovarne, ki so s svojimi izdelki dosegle svetovni sloves. Na primer steklarna »Boris Kidrič« v Rogaški, ki je zgradila novo brusilnico kristala v Kozjem in vložila veliko denarja v modernizacijo svoje proizvodnje, ali one v slovenjebistriškem

obratu, kjer proizvajajo razsvetljavno steklo. V Rogaški grade nov hotel, ki bo vse večjemu številu gostov tega svetovnoznanega zdravilišča malo omilil pomanjkanje prenočišč. Prav tako je v Rogaški vznikla uspešna tovarna težke konfekcije, v bližnji Kostrivnici in Mestinju pa predelovalnica sadnih sokov in modern lesni obrat. V šentjurju grade novo tovarno Elegant in razširjajo tovarno aluminijastih konstrukcij Alpos. V Kozjem grade tovarno perila, v Rogatcu pa gradi Gorenje iz Velenja novo tovarno kondenzatorjev. To je le del tistega, kar je zdaj ogrozil potres. Prav zato Kozjanci menijo, da se obdobje hudih let za njih še ni končalo. Težko je namreč delati, če veš, da zvečer ne boš mogel dati utrujene glave na topel vzglavnik. Potres pa je uničil prenekateri skromen, vendar topel dom.

Janez Sever

Mozaik belokranjskih pisanic

Nekaj drobcev iz preteklosti, shranjenih v pripovedkah, pravljičah in pregovorih

Bela krajina, ta tako zelo lep, a do nedavna tudi tako zelo reven košček slovenske zemlje, je poslala v svet, s trebihom za kruhom, ogromno ljudi. Odhajali so že v prejšnjem stoletju, odhajali so pred prvo svetovno vojno in po njej, odhajajo tudi še zdaj. V zadnjih letih sicer industrija s skromnimi koraki le prodira tudi v kraje med Gorjanci in Kolpo, vse več ljudi dobiva delo doma, a vseh, ki se tam rodijo, ta zemlja najbrž še ne bo mogla tako hitro preživeti. Za tiste, ki si služijo kruh v daljnem svetu in ki jim pride v roke Rodna gruda, smo iz belokranjske preteklosti pripravili nekaj zanimivih drobcev. Zgodovina tega koščka Slovenije je namreč zelo bogata, zelo pestra, zelo burna, tudi zelo bridka: boji ob preseljevanju narodov, bolezni, požari, Turki, hajduki... Bela krajina je bila tudi zibelka partizanstva v Sloveniji, tam so bili postavljeni temelji naše ljudske oblasti, prav letos mineva od tega trideset let; tam so bili osnovani upravno-politični, vojaški, gospodarski, zdravstveni, prosvetni, kulturni in drugi organi.

Drobci, ki smo jih ob tej priliki zbrali za bralce Rodne grude, posegajo daleč nazaj, v domišljijski in izkustveni svet ljudi Bele krajine pred mnogimi stoletji. Ne gre jih seveda jemati preveč resno. Gre za ljudsko blago, za pravljičice in pripovedke, ki so se ohranile prav do današnjih dni. Če drugega ne, so zanimivo branje, nekatere pa tudi daljni odsev konkretnih zgodovinskih dogodkov.

S coklo nad Turke

Takšne, iz konkretnih, za Belo krajino celo zelo krvavih dogodkov izvirajoče pripovedi so one o Turkih. Zapišimo dve iz Petrove vasi.

V starih časih so bili Turki v tukajšnjih krajih velika nadloga. V Petrovi vasi je v grmovju jama, ki ji pravijo »turška jama«. Vanjo so se namreč Petrovčani skrivali pred Turki. Neka Petrovčanka, pravijo, je v tej jami Turke s coklo potolkla in potem so imeli vaščani nekaj časa mir pred to nadlogo.

Na Rožanec so pridivjali Turki in odvedli s seboj neko žensko. Ta se je čez 35 let vrnila domov. Vsi njeni domači so bili na njivi. Tudi ona je odšla tja in klicala očeta in mater, vendar jo niso prepoznali. Nihče ni mogel verjeti, da je ona njihova. Hči je tekla domov in odklenila vrata. Šele doma so jo prepoznali, da je res njihova, da je res tista, ki so jo Turki odpeljali pred 35 leti.

Divji mož se maščuje

V Selih nad Obrhom je nekdanj živel divji mož. Tako se začena pravljica, ki jo je zapisala Simona Grejan. Ljudem ni prizadejal nikdar nič žalega. Nasprotno, bil je nekak vremenoslovec in je s svojimi napovedmi zelo koristil tamošnjim ljudem. Če je namreč nastopalo lepo vreme, je prikolovratil nad Obrh in klical: »Delaj, delaj!« In ljudje so hiteli opravljati poljska dela. Ko pa je zaklical »Počivaj, počivaj!« so ljudje brez skrbi sedli, kajti nastopilo je slabo vreme.

Ker pa se jim divji mož nikdar ni prikazal, so posebno ob zimskih večerih ugibali, kako bi ga ujeli. In zmislili so se. K potočku, kamor si je hodil divji mož gasit žejo, so postavili cokle, ki so bile na podplatih namazane z lojem. Divji mož se je cokol silno razveselil, takoj jih je pomeril. Tedaj so pridrveli ljudje, divji mož pa ni mogel bežati, ker mu je drselo. Že so ga zgrabili, a takrat je strahovito zatulil in jim ušel. Od tedaj se ni nikoli več oglasil in ljudje niso več živel v takem blagostanju kot dotlej.

Mož ubil ženo — čarovnico

In zdaj dve o coprnica.

Nekoč je hlapec služil pri hiši, kjer je bila gospodinja čarovnica. Vsako noč je hodila hlapca gazit. Hlapec je vprašal staro, izkušeno žensko za svet in ta mu je rekla, naj si da napraviti podkev in naj jo v cerkvi na skrivaj pomoči v blagoslovljeno vodo. S to blagoslovljeno podkvijo se bo čarovnice lahko obranil. Hlapec vse to stori. Ko pride ponoči gospodinja spet nadenj, jo udari s to podkvijo po čelu in gospodinja se spremeni v kobilo. Hlapec jo odpelje v hlev. Kobilu so dali podkovati in so delali z njo. Gospodar pa je pogrešil ženo; povsod jo je iskal in povpraševal po njej. Hlapcu se je gospodar, ki je žaloval za ženo, smilil, zato mu je povedal, kaj se je z njo zgodilo. S posebnimi blagoslovi so kobili vzeli s čela podkev in spremenila se je v žensko, le podkve na rokah in nogah ji niso mogli iztrgati. Gospodar ni hotel več živeti z ženo — čarovnico; privezal jo je na dvoru k stebru in jo ubil.

Živela sta mož in žena. Mož ni vedel, da je njegova žena coprnica. Nekega dne je odšla na Klek. Mož je našel na ognjišču v loncu neko mast. Z njo namaže voz. Čim je vanj vpregel vole, zdrčijo voz in voli na oreh. Ko je prišla žena s Kleka, se začudi, toda takoj ve, kaj je vzrok, da so voli z vozom vred odleteli na oreh. Mož je voz namazal z mastjo, s katero se je mazala ona. Izpregovori nekaj besed in že je voz na tleh. Od tega časa je mož vedel, da je njegova žena coprnica.

Vile so ga očarale

Vile so v naši mitologiji dobre žene, ki so ljudem pomagale. Kdor je bil z njimi, se mu je dobro godilo, gorje pa tistemu, ki se jim je zameril, ker so ga grozno kaznovale.

V središču Metlike

Ena od pripovedk pravi takole:

Nekoč je kmet vozil iz mlina. Bila je svetla, mesečna noč. Pod drevesom ob poti je spala vila, odeta v lepo belo tančico. Kmet je mislil, da leži tam kaka pijana, gola ženska, zato vilo jezno ošvrkne z bičem: »Tu imaš, nesnaga babja! Boš vedela drugič gola ležati ljudem v očeh!« Vila je pobegnila, kmetu pa je še tisto noč poginil vol, kmalu zatem drugi, potem pa še ostala živina. V tednu dni je bil kmet brez živine v hlevu. Tako se je vila maščevala.

Pripovedi o vilah s Suhorja in okolice je pred vojno zapisala šolska upraviteljica Julija Senolič. Takole piše:

Pravijo pa ljudje, da je bilo včasih na Suhorju boljše. Z Gorjancev so prihajale vile. Ljudem so pomagale pri delu. Ljudje so vilam nastavili na njivo kruha in vode, one pa so požele žito. Če so otroci na paši zgubili živino, so jim jo vile pomagale iskati.

Mateškova strina iz Dolenjega Suhorja, stara prek 90 let, pripoveduje otrokom: »Šla sem po listje, z menoj je šel deček. Zašla sem, a on je zaostal. Izgubil se je. Prišle so vile, ga odnesle k pečini in mu dale jesti in piti. Ko sem prišla domov, ni bilo dečka nikjer. Vrnila sem se v gozd, ga iskala in klicala, končno sem ga našla, a bil je podivjan. Vile so ga očarale.«

Kočevarjev Francek pripoveduje: »Bilo je na hribčku malo jezerce. Na tem hribu je bilo zelo lepo. Ob večerih je prihajala k jezeru lepa deklica, ki je imela angelski glas. Izogibala se je ljudi. Neka večera, ko je zopet pela, se je odpravilo nekaj mladih fantov k jezeru, da bi se pogovarjali z deklico, a nazaj se niso več vrnili.«

Za izdajalce ni bilo milosti

Pred letom 1848 je na hrvaški meji vse mrgolelo tihotapcev, pripovedujejo stari ljudje. Na meji so bile mitnice, tihotapci pa so mimo njih prenašali čez mejo vino, sol in tobak. Živel so v večni nevarnosti, saj so po Gorjancih neprenehoma švigali finančni stražniki. Med njimi in tihotapci se je večkrat vnela srdita borba, ki se je navadno končala z mrtvimi.

Tihotapec se ni smel ustrašiti ne slabege vremena ne strmin, ne zime in ne drugih težav. Prav ob nevihti, v gosti temi, ob hudem mrazu, skozi trnje in goščo, čez skale in prepade se je dal prenesti tobak z manjšo nevarnostjo. Med seboj so se tihotapci podpirali in branili drug drugega. Izdajalcu so pod koleno prerežali kite, da je ostal hrom do smrti. Tihotapci so povsod našli prijatelje, ki so jim nevarnost naznanjali z ognjem, žvižganjem, kašljem in še z mnogimi drugimi znamenji.

Nekateri so se gmotno opomogli, še več jih je umrlo od truda in nerednega življenja, druge je zadela krogla, mnogi pa so se naveličali tihotapstva in šli med poštene delavce.

Belokranjki

Foto: Janez Kajzer

Gosi in podgane v grbu

Zanimive so nekatere pripovedi o nastanku krajev, o izvoru krajevnih imen in o nastanku grbov posameznih krajev. Za Metliko je, denimo, znano, da ima na grbu grajski stolp in na obeh straneh po enega krogarja, ki ponazarjata čuječnost pred Turki. Za nastanek grba v Gradcu pa pripovedka takole pravi:

Bilo je v času, ko so še prihajali Turki v naše kraje. V grajskem stolpu so imeli zaprte gosi, redili so jih za Martinovo nedeljo. V stolpu je bilo tudi polno podgan. Te so nekoč ponoči ščipale gosi za noge in gosi so glasno gagale, da jih je bilo čuti daleč po vasi. Tudi grajski hlapci so se prebudili, šli so gledat pred grad, kaj se dogaja. In glej, groza! Iz daljave začujejo peket konjskih kopit. Takoj so vedeli, da prihajajo Turki. Hitro so dvignili most, zapahnili grajska vrata in se pripravili za boj. Ko so prihrumeli Turki, so jih premagali.

V grbu nad grajskimi vrati pa vidimo še danes v sredi gos, ob straneh pa podgani.

Vraževerje v pogovorih

Zapišimo za konec še nekaj starih pregovorov, ki jih danes poznajo le še redki starejši ljudje.

Če na sveti večer goreča sveča pade pred zaročeno dekle, potem tisto dekle kmalu ziblje.

Če ženska od polnočnice grede pade, potem tisto leto ziblje.

Če gre ženska o prazniku kam v goste, potem pri tisti hiši, kamor je prišla, ni tisto leto piščancev.

Če pride na novo leto ženska prva k hiši, ni sreče. Bolje je, da pride moški, ta pa mora mirno sedeti, da koklja raje sedi, ko vali.

Ženska, ki v novem letu pride prva na studenec po vodo, se prva poroči.

Če se na pust hiša devetkrat pomete in vsakokrat v peč pogleda, bo tisto leto dosti ptic.

Če na pust s kravjim zvoncem zvonimo okrog hiše, ne pride lisica po kokoši.

Če o kresu moški skoči čez kres in pade, še tisto leto umre, če pa ženska, potem še tisto leto ziblje.

Če je mrlič v hiši, se ne sme ta čas pometati, ker bi s smetmi pomeli iz hiše tudi deco (bi pomrla).

Če sova poje čuvik-furik, pomeni njeno petje smrt, če pa huri-hu, bodo imeli pri hiši svatbo.

Če kdo vzame skorjo z drevesa, pod katerim je stal in je nanj priletela kukavica, je potem vse leto kukavica z njim (kukavica je srečna ptica).

Če kdo kukavico na tešče čuje, potem kmalu umre. — Ali: Če kdo kukavico na tešče čuje, bo živel še toliko let, kolikorkrat zakuka.

Če kdo kaj vozi, pa mu kača preleze pot, potem voz zvrne.

Če ženska konjem preteče pot, se upirajo in nočejo voziti.

Če se pozabi kak kos njive obsejati, da ostane prazen, potem nekdo pri hiši umre.

Če gre kdo skozi okno v hišo, ne more več rasti.

Andrej Triler

Dolenjske Benetke — mesto umetnosti

Najstarejše dolenjsko mesto je hkrati tudi najmanjše, a vendar slovi po vsem svetu! Sloves pa ne gre zaradi starosti mesta, pač pa gre glas o Kostanjevici zaradi velike kiparske prireditve, tradicionalnega srečanja kiparjev, ki nosi ime Forma viva. Te časti ne uživa samo Kostanjevica, pač pa je tudi za vsakega kiparja, ki ga povabijo v to dolenjsko mesto, veliko priznanje.

Ko so pred leti v Kostanjevici skušali uresničiti zamisel kiparja Jakoba Savinška, so naleteli na hude ovire. Savinšek je namreč predlagal, naj bi kiparili v peščencu, ki ga je v okolici dovolj; toda analize so pokazale, da je peščenec sicer v zaprtem prostoru dovolj obstojen, da pa je na prostem preveč krhek in ne bi bil primeren za oblikovanje. Že so razmišljali, da bi kamen začeli voziti od drugje, ko so prišli na misel, da velja organizirati podobno kiparsko srečanje, vendar naj bi umetniki delali v hrastovini, ki je je v bližnjem Krakovskem gozdu na pretek. Plastika v lesu je tudi nasploh za kiparje močno privlačna zaradi intimnosti. Tako se je zamisel uresničila 26. junija 1961, ko je prišel prvi udeleženec, Indijec Sankho Chaudhuri. Že prvo leto je Kostanjevica silno gostoljubno sprejela svoje prve goste in vsi kiparji, ki so poslej prihajali v Kostanjevico, so se pohvalno izražali tako o organizaciji prireditve kot o dobroti prebivalcev ter slikovitosti mesta in pokrajine.

Nad vse primerno izbran je prostor, saj so plastike razstavljene po vrtovih opuščenega cistercijskega samostana: staro se lepo povezuje z novim.

Doslej je sodelovalo na Formi vivi že 24 držav z vseh kontinentov, vsega skupaj je delalo v Kostanjevici 68 kiparjev, ki so ustvarili 94 skulptur. Prav tako pisana družčina kot kiparji so tudi obiskovalci, ki prav tako prihajajo od vsepo vsod. Računajo, da vsako leto obišče to prireditev po 50.000 obiskovalcev.

Forma viva pa še zdaleč ni edina oblika kulturnega življenja v Kostanjevici. V letu 1974 je splet prireditev, ki nosi skupni naslov »Dolenjski kulturni festival«, doživel že 19. jubilej. Ob tej pri-

ložnosti je sredi poletja prižgal festivalsko plamenico predsednik predsedstva SR Slovenije Sergej Kraigher, kot prvo in najbolj pomembno prireditev tega leta pa so odprli razstavo avtportretov slikarja Božidarja Jakca, ki je s tem proslavil 75-letnico svojega življenja in 50. obletnico plodnega umetniškega ustvarjanja. Ni naključje, da si je veliki umetnik izbral prav Kostanjevico za

Akademik Božidar Jakac ob otvoritvi razstave svojih avtportretov ob 75-letnici rojstva, julija 1974 v Lamutovem likovnem salonu

razstavišče svoje pomembne razstave. Jakčeva mati je doma iz kostanjeviške okolice. Poleti nama je Lado Smrekar, duša kulturnega življenja v Kostanjevici, razlagal nove načrte: v obnovljenih samostanskih prostorih da bodo odprli stalni galeriji obeh umetnikov, ki sta del svoje bogate dediščine zapustila temu kulturnemu kraju.

Današnja kulturna tvornost nadaljuje stare tradicije. Že 1252. leta se omenja kot mesto, v tistem času je bila važno trgovsko središče, ki je imelo celo lastno kovnico denarja in kovanci iz Kostanjevice so bili razširjeni vse do Banata, imenovali so jih moneta Landestrostensis. Sicer pa številni grobovi in zidovje iz rimske dobe pričajo tudi o tedanji važni postojanki na otoku sredi Krke. Kot Castagneum je tvorila člen v verigi trdnjav ob Krki. Prvi lastniki tega kraja so bili grofje Breže — Seniški, nasledili pa so jih leta 1143 koroški vojvode Spanheimi. Mesto je cvetelo, vendar pa so ga večkrat prizadejale nesreče: napadali so ga Turki in Uskoki, požari so upepelili številne zgradbe, meščane pa je morila kuga, prizanesla pa mu ni niti velika povodenj leta 1681. Znano je, da so v srednjem veku v kostanjeviški okolici živeli kmetje svobodnjaki, imenovani kosezi.

In kakšna je zgodovina samostana, ki je danes hram kulture? Ustanovil ga je vojvoda Bernard Spanheimski leta 1234. Tudi Spanheimi so po zgledu drugih velikih fevdalcev tiste dobe ustanavljali svoje pobožne ustanove in jih bogato obdarovali, da bi jim dvigale ugled in jim posredno krepile njihovo politično in gospodarsko moč. Tako so ustanovili 1091. leta benediktinski samostan v Št. Pavlu v Labotski dolini, 1142 cistercijski samostan v Vetrinju na Koroškem, potem kostanjeviški cistercijski samostan ter leta 1255 kartuzijo Bistvo pri Ljubljani. Vojvoda Bernard je v drugi ustanovni listini 8. maja 1249 popisal vso samostanu podarjeno posest in nje-gove pravice. Poudaril je, da ustanavlja samostan cistercijskega reda pri svojem trgu Kostanjevici, v dolini z imenom Toplica, pri kapeli sv. Lovrencija.

Nekoliko neobičajna panorama Kostanjevice na Krki

Ta kraj je izbral zato, ker je bil blizu Kostanjevice in da bi se v trg v primeru nevarnosti zatekli redovniki. Pa tudi kraj sam je bil kot nalašč za življenje cistercijancev, ki so iskali svoja bivališča v mirnih in odročnih dolinah. Samostan so imenovali Marijin studenec, njegova posest pa je bila dokaj obsežna, vendar je ležala na nemirnem območju in je bila zato izpostavljena številnim nevarnostim. Ob ustanovitvi je namreč samostanska posest obsegala 221 kmetij na Dolenjskem, današnjem Žumberku in deloma tudi na Koroškem. Pomembnost samostana se kaže tudi v tem, da je papež Inocenc IV. že leta 1247 potrdil samostanu vse privilegije in s pismom pozval oglejskega patriarha Bertolda Andeškega, naj vzame samostan pod svojo zaščito in sovražnike kaznuje s cerkvenimi kaznimi. Med drugim je 1258. leta ogrski in hrvaški kralj Bela IV. podaril samostanu posesti pri Banjaluki...

Samostan je preživel bogate in revne čase in po 560 letih so ga 1785. leta raz-

pustili z dvornim dekretom. Knjige in rokopise je dobila ljubljanska licejska knjižnica, samostan in vsa njegova posestva pa so postali državna last.

Samostan je bil požgan — potem ko je od razpusta pa do druge svetovne vojne menjal številne lastnike — 28. septembra 1942, vendar pa se še danes nad vhodom v samostan vidi latinski napis: Po slovensko bi se reklo: »Glejte vrata nebeška, niti tatje niti Vlahi niti razbojniki, ampak pravični bodo stopili skozi njega.« To je bilo maščevanje za uskoška strahovanja in plenitve samostanskih posestev.

V cerkvi kostanjeviškega samostana je med drugimi plemenitniki pokopan tudi opat Pachenecker, ki se je boril za tiskano slovensko besedo.

Menihi so se sicer potem, ko je Jožef II. velel samostan razpustiti, razbežali po svetu, vendar samostan ni do konca propadel. Še več, danes ga obnavljajo, ker je pomemben arhitekturni spomenik. Notranje samostansko dvorišče je s treh

strani omejeno z arkadnimi hodniki v dveh nadstropjih, na četrti pa ga zapira znamenita gotška cerkev, ki je nedvomno stala že pred sredo 13. stoletja — danes pa je namenjena kulturnim prireditvam in velja za izredno akustično. Nasploh pa za kulturo Kostanjevice ne gre šteti le samostana, Forme vive na njenih vrtovih in akustične cerkve. Prišteti velja še salon, ki nosi ime prezgodaj umrlega slikarja, znanega poeta Krke Vlada Lamuta, in pa galerijo, ki se imenuje po kostanjeviškem rojaku Jožetu Gorjupu. Mesto samo, ki so ga nekoč po nemško imenovali »tolažba dežele« (Landstrost) in ki sta ga delala znana grad in samostan, je po 700 letih življenja vsepovsod znano kot kulturno središče. Ta sloves se z vsakoletnimi kulturnimi prireditvami v okviru festivala in tradicionalnimi kiparskimi srečanji še nadaljuje in bogati.

Andrej Bartelj
Jože Splichal

Generacije

Foto: Milenko Pegan

Rodovnik za zveličanje

Zakaj tujci slovenskega porekla stikajo za svojimi predniki

Iz leta v leto skokovito narašča število ljudi, ki iščejo svoje rodovnike. Številni Slovenci in tujci iščejo podatke za svoj rodovnik tudi v Arhivu Slovenije, ki je nameščen v nekdanji Gruberjevi palači v Ljubljani, pravkar pa je dobil tudi moderen prizidek, v katerem bo arhivski material varen pred prahom, vlago in požarom. Zamotano iskanje rodu za posamezne interesente predstavlja v Arhivu Slovenije le nekaj odstotkov dela, medtem ko predstavlja genealoško delo v najbolj znanih zahodnih arhivih tudi več kot polovico vsega dela. Imeti doma svoj rodovnik, ki ga lahko kadarkoli pokažeš znancem, je v zahodni Evropi in zahodnem svetu sploh velika moda. Pri nas iščejo svoje rodovnike predvsem tisti domačini, ki se nadejajo kake dediščine. Sicer pa iščejo pri nas rodovnike predvsem tujci slovenskega porekla in še tujci, ki si prizadevajo za vsako ceno dokazati svoje imenitno, če že ne plemiško poreklo. Končno pa zahtevajo rodovnike predvsem ameriški državljani, ki so stopili v mormonsko vero. Rodovnik jim je namreč potreben pri njihovih prizadevanjih za zveličanje.

V zahodni Evropi obstajajo celo posebne družbe, ki se ukvarjajo samo z izdelovanjem rodovnikov. To ni poceni stvar, rodovnika željni ljudje morajo že na samem začetku položiti vsaj dvajset dolarjev — tako rekoč za uveden pogovor. Nadaljnji računi slede.

Zahtevo po rodovnikih je prinesel s seboj izboljšani standard. Doma v Sloveniji se za sedaj zadovoljujemo z zbiranjem starin, rodovniki pridejo na vrsto pozneje, ko bo starin zmanjkalo. Domači, slovenski iskalci rodovnikov, imajo zato z rodovniki čisto praktične namene: iščejo sorodstvene zveze, da bi kakršenkoli način le postali dediči kakega bolj ali manj namišljenega ameriškega premoženja.

Iz leta v leto pa prihaja k strokovnjakom Arhiva Slovenije vse več tujcev z željo, da bi jim raziskali rod, kolikor daleč nazaj bi se dalo. To so tujci, katerih predniki so živeli na slovenskem ozemlju, potomci ameriških naseljencev. Večidel so to izobraženci, industrijci, praviloma iz višjih družbenih plasti.

Tujci slovenskega porekla z nenavadnimi primki si prizadevajo dokazati, da so bili njihovi predniki neslovenske narodnosti. Tako je na primer nekdo hotel dokazati, da je bil njegov prednik madžarski plemič, drugi pa je želel, da bi bil njegov prednik francoski oficir, ki se je za časa Napoleona znašel na Slovenskem. Pisma, ki jih pišejo v Ljubljano, so opremljena z negotovimi podatki, vedno pa okrašena z lepimi, pogosto domišljjskimi zgodbami.

Mrs. Elizabeth Joiner, ki živi v nekem ameriškem mestu, je na primer poslala pismo z naslednjo vsebino:

»Spoštovani, skušam ugotoviti svoje prednike, zato vam pišem v upanju, da mi boste pomagali.

Moj ded je bil Janez Kolenc, rojen 1870. Ko je bil star okrog 20 let, je emigriral v ZDA. Znano mi je le, da sta bila njegova starša Antonija in Egidij Kolenc. Rada bi dobila podatke še za eno generacijo nazaj, če bi bilo to mogoče.

Neki devetdesetletnik, ki je pred leti prišel iz Jugoslavije, mi je povedal, da Kolenc ni tako pogosto ime, kar bo morda olajšalo iskanje. Povedal mi je tudi, da je v mladosti čital knjigo o nekem pripetljaju med nekim Kolencem in cesarjem, ki je Kolenca prisilil, da se je za več let skrtil v neki predor. Ali vam je znano, katera knjiga naj bi to bila? Ali je bila kdaj prevedena v angleščino? Ne vem zanesljivo, ali je Janez Kolenc živel v Ljubljani. Nekateri sorodniki pravijo, da je bil morda rojen v Feistritz, Avstrija, drugi, da je bil rojen v Cilli, Avstrija. Vnaprej se vam zahvaljujem za vsakršno pomoč, ki mi jo lahko nudite.« Podatkov je bilo malo, zgodba o cesarju sodi v kraljestvo domišljije. Toda vrli arhivarji so se kljub temu vrgli na delo. Iz porumenelih matičnih knjig, vloženih med tisoči podobnih, so izbrskali celo več, kot je Amerikanka želela.

Po matičnih knjigah se da raziskati rod tja do leta 1583, ko so začeli pisati prvo rojstno in poročno knjigo na našem ozemlju. Najstarejša mrliška knjiga pa izvira iz leta 1610.

Teoretično bi se dalo raziskati rod tja do štirinajstega stoletja, ko so se pri nas oblikovali priimki; in sicer s pomočjo urbarjev. V urbarjih pa je podatke le težko poiskati in imajo tudi manjšo dokumentarno vrednost.

Tujci, ki se zanimajo za svoj rod — med njimi so pogosto zdravniške družine — žele navadno preprosto ugotoviti, od kje izvira njihov rod, koliko je bilo otrok itd., posamezniki pa iščejo med predniki predvsem imenitnike.

Najlaže je zadostiti tistim, ki iščejo med predniki plemstvo, pa ga tudi v resnici imajo. V arhivu hranijo genealogije plemstva, ki so jih za praktične potrebe sestavljali stanovi ali posamezniki. Te knjige so še dandanes povsem uporabne. Teže je s tistimi, ki so imeli bolj navadne prednike.

Najdaljši rodovnik so doslej v Arhivu Slovenije napisali nekemu zdravniku ortopedu iz Amerike. Njegovi predniki so se naselili v Ameriki v drugi polovici prejšnjega stoletja. Njegov rod so raziskali tja do leta 1610. Njegovi predniki so bili v začetku kmetje, pozneje pa obrtniki.

Za nekega nemškega industrijca so našli podatke, da so bili predniki nogavičarji v Slovenji Gradcu, tja pa so se doselili iz Moravske.

Tujci se navadno obračajo na arhiv pismeno. Pozneje, ko že dobe zaželeno podatke, pa pridejo na obisk tudi sami. Na lastne oči se žele prepričati, kaj in kako je zapisano v knjigah.

Arhiv Slovenije ima seveda veliko pomembnejše naloge, kot je pisanje rodovnikov. To predstavlja le majhen drobec njihovega dela. Zanimivo pa je, da raziskovanje rodov v znanih in velikih arhivih po svetu predstavlja vse večji odstotek njihove dejavnosti. V glavnem angleškem arhivu, v Public Recordsoffice v Londonu na primer predstavljajo genealogije več kot petdeset odstotkov vsega dela.

V zadnjem obdobju pa prosijo Arhiv Slovenije za rodovnike predvsem ameriški državljani iz zvezne države Utah. To je država, ki so jo ustanovili mormoni. Med njimi je precej Slovencev, Poljakov in Čehov.

V glavnem mestu te države, v Salt Lake City, obstoji Genealoško društvo cerkve Jezusa Kristusa svetnikov poslednjega dne. To društvo ima trideset kilometrov iz mesta menda najboljše zavarovan arhiv na svetu. Leži stopetdeset metrov pod

zemljo, oklepa pa ga granitno skalovje. Meri šest tisoč kvadratnih metrov. Varujejo ga najrazličnejše alarmne naprave. Zavarovan je pred vplivom zunanje temperature, pred sevanjem, pred rušilno močjo atomske bombe. Glavna vrata tehtajo trinajst ton. Stal je dva milijona dolarjev. V tem dragocenem arhivu hranijo samo mikrofilme, na katere so posnete strani deset tisoč matičnih knjig z vsega sveta. Zakaj?

Mormoni so nekoč propagirali mnogoženstvo, sedaj pa ga ne dovoljujejo več. Ta verska sekta priznava sveto pismo, predvsem pa razodetja svojega preroka Smitha, ki je živel v prvi polovici prejšnjega stoletja.

Mormoni so menda zelo zagreti verniki in ne poznajo mlačnosti. Veliko se ukvarjajo z najrazličnejšimi prostovoljnimi dejavnostmi, vera namreč zahteva od njih marljivost. (Ta zahteva je bila bržkone za Slovence še posebej privlačna). Marljivost rodi denar in mormoni zato niso revni. Deset odstotkov vsega svojega čistega dohodka dajejo svoji verski organizaciji. Nekateri mormoni so se zato povzpeli zelo visoko, tako da sta

dva pripadnika mormonske sekte dosegla celo ministrsko čast.

Sklicujoč se na nek odstavek v svetem pismu mormoni sklepajo, da bodo ob poslednji sodbi stali rodovi drug zraven drugega. Kdor bo izpolnjeval njihovo vero, bo takrat postal svetnik. Rodovnike potrebujejo, malce poenostavljeno povedano, zato, da bodo vedeli, v kateri rod se postaviti. Obenem pa jih rabijo še zato, da pridobe za mormonsko vero svoje prednike, ki za časa svojega življenja niso imeli časa ali priložnosti opredeliti se za to vero. Zadostuje, da v tempelj v Salt Lake City položijo listek z imenom prednika in z njegovimi matičnimi podatki. S tem postane prednik mormon in zveličan.

V Arhivu Slovenije morajo zato poleg preobilice tekočega dela vse pogostejše stikati po porumenelih matičnih knjigah in celo po zajetnih srednjeveških urbarjih. Obenem pa se narahlo boje, da bi se moda rodovnikov, ki se je razpasla v zahodnih deželah, preselila tudi med domače ljudi.

Janez Kajzer

VAŠA PARCELA NA MORJU

HOTELSKO TURISTIČNO PODJETJE

VRSAR — ISTRA

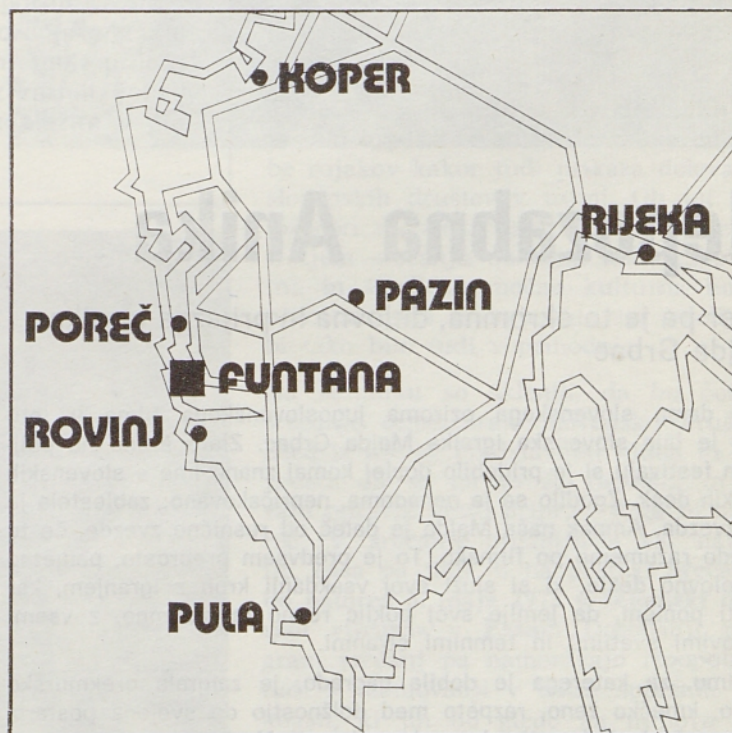
»VALKANELATURIST« - Funtana

KAKO PRITI DO PARCELE?

Tudi za to je poskrbelo HTP »ANITA« VRSAR, ki je pripravilo naslednje prodajno-informativne centre:

1. HTP »ANITA« VRSAR — ISTRA — telefona 89-741 in 89-742, telex 25-135, telegram »Anita« Vrsar
2. »KOMPAS« Ljubljana, Titova c. 12, telefon 24-611
3. »TRESKA«, poslovalnica Zagreb, Jurišičeva 3, telefon 36-537 in 424-105, telex 21-649

HTP »ANITA« VRSAR — ISTRA

HTP »ANITA« vam nudi svoje usluge v hotelih:

- FUNTANA
- PINETA
- PANORAMA
- KOVERSADA

Nepozabna Anika

Sicer pa je to skromna, delovna in prijazna igralka Majda Grbac

Prva dama slovenskega oziroma jugoslovanskega filma v letu 1974 je bila slovenska igralka Majda Grbac. Zlato areno na puljskem festivalu si je pridobilo doslej komaj znano ime s slovenskih odrskih desk. Zgodilo se je nenadoma, nepričakovano: zablestela je kot zvezda. Ampak naša Majda je daleč od resnične zvezde, če to besedo razumemo po filmsko. To je predvsem preprosto, pametno in delovno dekle, ki si služi svoj vsakdanji kruh z igranjem, kar hkrati pomeni, da jemlje svoj poklic resno in razumno, z vsemi njegovimi svetlimi in temnimi stranmi.

V filmu, za katerega je dobila nagrado, je zaigrala prekmursko Aniko, kmečko ženo, razpeto med dolžnostjo do svojega postaraneža moža in ljubeznijo do svaka, zdomca. Na koncu mora umreti. Svojo vlogo je zaigrala tako prepričljivo, da ji priznanje ni moglo uiti.

Ko sem jo čakala, sem si pred seboj vseskozi predstavljala Aniko in ne njo, Majdo Grbac. Spoznala sem jo po očeh in po nasmehu, se pravi po tistem, kar je kot oseba posodila Aniki. Prišla je v preprosti sivi zaprti obleki, z nenarejenim nasmeškom in z glasom, ki te zna razorožiti.

— S kakšnimi vlogami se trenutno ukvarjate?

»Končala sem Štigličev film 'Povest o dobrih ljudeh', kjer igram Marto, žensko s podeželja, ki si želi v mesto in drugačnega življenja.«

— Je to ena od vlog, ki jih radi igrate?

»Čim bolj je vloga ali osebnost, katero moram predstaviti, zapletena, rajši jo imam. To te sili k razmišljanju, kar je dobro za razvoj igralca.«

— Čim trši je oreh, rajši ga trete. Ali ni to morda stvar vaše mladostne zagnanosti?

»Mislim, da bom vedno ostala takšna. Nisem človek, ki bi si zadajal naloge enostavnih enačb,« je dejala odločno, ne da bi se zmedla in naprej pripovedovala o svojem delu.

»Na televiziji smo končali mladinsko serijo 'Utonilo je sonce', v Mestnem gledališču, kjer sem stalno zaposlena, pripravljamo Hien-govo dramo 'Izgubljeni sin', za TV sem posnela tudi film po pripovedi Pavleta Zidarja 'Kukavičji Mihec',« je naštevala igralka preprosto, kot da bi naštevala, katere knjige je prebrala.

— Imate raje gledališče ali film?

»Težko bi se odločila. Dela je za sproti in ni da bi človek izbiral in si zapiral pota. Rada imam zanimive vloge, pa naj bo to na filmu ali na odru.«

— To so težke vloge...

»Reciva jim rajši pestre, vedno drugačne. Nerača igram vloge, v katerih so si osebnosti podobne. To je nevarno za igralca: lahko postane klišejski,« s čimer je hotela reči, da bi bilo prekleman-sko žalostno, ko bi vedno imeli le sončno pomlad brez snega, brez vetrov, brez viharjev...

— Rekli ste, da ne gre preveč izbirati... Je prostor slovenskega igralca hudo omejen?

»Prvič smo tako majhen narod, da ne snemamo filmov vsak dan, drugič je tu jezikovna ovira, ki človeku preprečuje, da bi šel kam drugam (razen tega imajo po republikah dovolj svojih igralcev) in tretjič v Sloveniji se ne le težko prebiješ, ampak težko tudi obstaneš.«

— Ali se tako lotevate tudi vlog, ki jih ne marate?

»To sodi k poklicu. Denimo, da si žalosten ves dan zaradi določenega osebnega spodrslljaja, zvečer pa moraš na deskah odigrati veselega burkeža ali pa vlogico, ki ti ni všeč. No, ampak včasih je pač treba stisniti zobe,« se je nasmejela Majda in povedala, da je takšno pač življenje in življenje je treba jemati takšno, kakršno je.

— V Pulju so vas obsuli z odobravanji, s cvetjem, z nagrado, s ploskanjem, skratka skovali so vam popularnost. Kako jemljete to svojo popularnost?

»Moj življenjski cilj je delati, ustvarjati, ne pa da se grem popularnost. Nič, se ni spremenilo od Pulja sem.«

— Ljudje vas spoznavajo na cesti, pišejo vam... Pravzaprav sem ga s tem vprašanjem nekoliko polomila, saj mi je Majda že na začetku dejala, da se ne gre nobene zvezde. Pozabila sem, da mi je ravno s svojo preprostostjo in povsem vsakdanjim videzom prirasla k srcu.

»Pišejo mi otroci in še to se motijo, češ, da sem pevka, pa jim odgovorim, da za zdaj še kar naprej igram,« je rekla zadovoljno. Rada ima otroke, čeprav svojih še nima. Tudi moža ne.

»Imam še čas,« je dejala nekje med vrsticami.

— Pa naj vas še vprašam, kako jemljete igralski poklic?

»Tako kot čevljar svoje šilo in kopito. Razlika je le v tem, da jaz svoje delo nosim 'v nahrbtniku' tudi domov, saj o kaki vlogi včasih tudi ponoči razmišljam.«

— Veliko delate. V kratkem času ste posneli kup filmov, enega celo s Hrvati, kako vam to uspeva?

»Skoraj nimam prostega časa. Hudo je, če se dve stvari časovno prekrivata in ne veš, kateri bi se odpovedal. Kar namreč delam, hočem narediti dobro ali pa se dela ne lotim.«

Majda Grbac je doma iz Maribora, vendar dela in živi v Ljubljani. To pa iz povsem preprostega razloga: v Ljubljani je še v času študija na igralski akademiji dobila delo. Bila je namreč prizadevna študentka in je pred puljsko nagrado dobila tudi dve Prešernovi študentski nagradi.

Albina Podbevšek

Četrty slovenski veleslalom na Unteribergu

Slovensko planinsko društvo Triglav v Švici prireja tradicionalni 4. slovenski veleslalom letos v nedeljo 9. februarja na Unteribergu. Začetek tekmovanja bo ob 10.30 uri. Za tekmovanje se lahko prijavi vsak Jugoslovan, ki je začasno ali stalno na delu v tujini, ne glede na to, ali je v Švici ali v sosednjih državah. Zato vabimo rojake smučarje, ki doslej še niso sodelovali na tem tekmovanju, da naj se čimprej prijavijo, seveda pa tudi vse dosedanje tekmovalce. Prijave sprejema SPD Triglav, Seestrasse 358, 8706 Meilen, tel.: 01/823 38 28. Prijava mora vsebovati: rojstne podatke, naslov v tujini, rojstni kraj ter ime društva, za katerega tekmovalec nastopa. Zadnji rok prijave je: pismeno do 31. januarja 1975, ustno pa do 9. ure na dan tekmovanja v tekmovalni pisarni pri spodnji postaji vlečnice Höchgütsch.

Žrebanje startnih števil bo v ponedeljek 3. februarja ob 20. uri na sedežu društva Triglav. Žrebanje bo javno. Startnina za tekmovalce do 14. leta je 5 Sfr., za vse ostale pa 10 Sfr.

Nagrade in pokali: Najboljša ekipa bo prejela prehodni pokal Slovenske izseljenske matice (ekipa mora šteti

5 članov in mora nastopati za neko društvo ali klub, ki je registriran pri tujih oblasteh).

Najboljši tekmovalec, ki je član SPD Triglav, bo prejel pokal Planinske zveze Slovenije. Najboljša tekmovalka pa prejme pokal revije Antena iz Ljubljane. Najboljši tekmovalec v konkurenci posameznikov (v to konkurenco spadajo vsi tekmovalci, ki tekmujejo na daljši progi) pa prejme pokal SPD Triglav. Poleg tega prejmejo najbolje uvrščeni tudi praktična darila raznih slovenskih in švicarskih podjetij.

Tekmovalna proga obsega pobočje ob vlečnici Höchgütsch. Daljša proga bo dolga 1200 m in bo imela 250 m višinske razlike, krajša pa bo dolga 900 m in bo imela 180 m višinske razlike. Cicibani in cicibanke, pionirji in pionirke, mladinke in članice bodo tekmovali na krajši, vsi ostali pa na daljši progi. Pokrovitelj 4. slovenskega veleslaloma bo, kakor vsa leta doslej, tovarna športnega orodja Elan iz Begunj na Gorenjskem. Tekmovanje bo obenem tudi prijetno srečanje Slovencev z raznih koncev Evrope, zato se ga udeležite v čim večjem številu!

začasno na tujem

Letošnje srečanje bo v Essnu!

Sredi novembra so se v Stuttgartu sestali predstavniki slovenskih društev iz zahodne Evrope, da bi se dogovorili, kje bo letos tradicionalno srečanje teh združenj.

Na razgovoru so bili tudi predstavniki iz Slovenije, in to iz Socialistične zveze, Zveze kulturno-prosvetnih organizacij ter republiškega zavoda za zaposlovanje. Gostje iz domovine so zato razpravljali tudi o nekaterih pomembnih vprašanjih, ki zadevajo naše delavce v tujini, njihovo angažiranost v delovanju društev, vračanje rojakov v domovino in podobno.

Ko so ocenjevali lansko — tretje srečanje — v Stuttgartu, so ugotovili, da je bilo uspešno tako glede velike udeležbe rojakov kakor tudi prikaza delovanja slovenskih društev v tujini. Ob tej priložnosti so izrekli zahvalo, ker jih je na tretjem srečanju obiskala tako kakovostna in številčno močna kulturna umetniška skupina iz domovine, ter želeli, da bi tako bilo tudi v prihodnje.

Na sestanku so sklenili, da bo četrto srečanje organiziralo slovensko društvo Bled iz Essna. Predstavniki kluba so povedali, da so na to že računali in so zato opravili vrsto priprav. Radi bi namreč IV. srečanje organizirali kar najbolje, časa pa tudi ni na pretek. **Srečanje bo namreč 3. maja 1975 v sejamski dvorani »Gruga« v Essnu.** Dosedanji program srečanj pa nameravajo izpopolniti tudi s tekmovanji v tistih športnih panogah, ki jih bo glede na njihovo naravo mogoče vključiti v srečanje. Nadalje nameravajo organizatorji skupno s slovenskimi časopisnimi hišami pripraviti posebno brošuro s podatki o posameznih društvih, namen pa imajo organizirati še posebno foto razstavo o življenju in delu slovenskih delavcev v tujini in izseljencev.

Z otroškim vozičkom na slovenskem srečanju. Foto: Edi Šelhaus

Člani slovenskega kegljaškega kluba v Winterthuru na kegljišču

Občni zbor »Triglava« v Švici

V soboto 9. novembra je bil v hotelu Löwen v Meilenu ob Züriškem jezeru 4. redni letni občni zbor Slovenskega planinskega društva Triglav v Švici. Občnega zbora se je udeležilo okrog 300 naših rojakov iz skoraj vseh večjih krajev nemškega dela Švice, med katerimi so se nekateri ob tej priložnosti včlanili v to slovensko društvo. Švicarski »Triglav« je v zadnjem času svoje delo obogatil še z nekaterimi novimi akcijami, zato je razumljivo, da se je društvo med rojake v Švici zelo dobro uveljavilo.

Iz poročila, ki ga je na občnem zboru prebral predsednik Avgust Teropšič, je bilo razvidno, da so v preteklem letu opravili vse naloge, ki so jih imeli v svojem programu. Poleg smučarskega tekmovanja, ki je bilo lani že tretjič, so v maju prvič organizirali tudi nadvse uspelo srečanje učencev in učiteljev slovenskih dopolnilnih šol v Švici, katerega seveda prisostvovali tudi starši in drugi ljubitelji slovenske besede. To srečanje je preraslo v temeljit razgovor o pomenu učenja materinščine med bivanjem na tujem. Naslednja pomembna akcija, ki so jo lani prav tako izvedli prvič, je bila organizacija počitniške kolonije za slovenske šolarje v Švici. Otroci so letovali v Premanturi pri Pulju in se vrnili v Švico z najlepšimi vtisi ter z željo, da bi take kolonije odslej pripravili vsako leto. Številni starši, katerih otroci so bili v tej koloniji, so dali društvu »Triglav« vse priznanje za to spodbudo.

Skupina članov tega društva se je udeležila tudi slovenskega srečanja v Stuttgartu. V znanem industrijskem mestu Winterthur se je, kot smo že poročali, zbrala skupina 28 kegljačev, ki je doslej sodelovala na več športnih tekmovanjih z domačimi skupinami. Ustanovili so lasten kegljaški klub in se kot sekcija vključili v SPD »Triglav«.

Zanimivo je tudi, da se je v zadnjem času skupina članov SPD Triglav zavzela tudi za to, da bi prek švicarskih in

nemških listov nudili podporo pravičnemu boju slovenskih rojakov na avstrijskem Koroškem. Napisali so že več člankov, ki so jih objavili nekateri listi, v katerih so se predvsem zavzemali za izpolnjevanje 7. člena avstrijske državne pogodbe in tujo javnost seznanjajo s problemi naših rojakov na Koroškem. Na predlog nekaterih rojakov so na občnem zboru sprejeli tudi sklep, da se pri društvu »Triglav« ustanovi poseben sklad, iz katerega bi štipendirali vsako leto vsaj po enega dijaka na celovški slovenski gimnaziji.

V programu za prihodnje delovno obdobje švicarskega »Triglava« so predvideli tudi ponovitev vseh uspešnih dozrajšjih akcij, tako organizacijo slovenskega veleslaloma, izleta v slovenske gore, počitniške kolonije za slovenske šolarje in drugih. Udeležili se bodo tudi letošnjega slovenskega srečanja v Essnu. Tudi v prihodnje računajo na organizacijsko pomoč iz domovine.

Po občnem zboru, ki so se ga udeležili tudi tajnik Slovenske izseljenske matice Franc Žugel, predstavnik Zveze kulturno prosvetnih organizacij Slovenije in predstavnik generalnega konzulata SFRJ v Zürichu, je bila še društvena zabava.

Misli so nam uhajale čez Alpe in Karavanke

Sredi novembra nas je v Ingolstadtu obiskal slovenski ansambel Mihe Dovžana. Za samo prireditev je bilo tukaj veliko zanimanja, kar je bilo očitno tudi v tem, da je bila kantina naše tovarne AUDI-NSU nabito polna.

Uvodoma je nastopil gledališki igralec Jože Zupan, ki nam je prebral razne odlomke in nam s svojo tehtno besedo približal našo prelepo Slovenijo, kraj našega rojstva in nepozabnih otroških let. Nehote nas je popeljal v leta našega šolanja, ko smo se učili o velikih možeh slovenske kulture, spoznavali lepote našega jezika in podobno. Globoko v srca nam je segla njegova beseda in kar čutili smo, kako se nam vlažijo oči.

Petje in domača glasba ansambla ter nepozabne citre so nas razveselile in ganile, da so nam misli uhajale kar naprej čez Alpe in Karavanke k svojim dragim domačim. Pevki kakor tudi ostali članom ansambla smo za lep večer neizmerno hvaležni in se že naprej spet veselimo vsakogar, ki bo kdaj prišel med nas. Naj omenim še to, da so nam muzikantje in pevci morali še in še ponavljati pesmi in melodije. Koncertnega nastopa Dovžanovega ansambla v Ingolstadtu sta se udeležila tudi generalni konzul in vicekonzul iz Münchna ter predstavniki mesta in tvrdke AUDI-NSU.

Tone Casar,
Ingolstadt

Slovenske šole tudi na Bavarskem

Bavarska je bila prva med nemškimi zveznimi pokrajinami, ki je v večjem obsegu vpeljala dvojezični pouk za otroke tujih delavcev. Münchenske prosvetne oblasti izjavljajo, da so s prvimi izkušnjami na tem področju zadovoljni in da so rezultati še boljši, kot so sprva pričakovali. V prihodnje nameravajo sedanjih 85 dvojezičnih oddelkov razširiti na 190. Te posebne oddelke, ki so organizirani v raznih bavarskih mestih, obiskuje okrog 2.700 otrok tujih delavcev. Gre predvsem za otroke, ki zaradi nezadostnega znanja nemščine ne morejo obiskovati rednih nemških osnovnih šol ali katerih starši žele, da si pridobijo otroci predvsem znanje v materinem jeziku. Pouk v teh razredih je v jezikih posameznih narodnostnih skupin, nemščino pa se otroci uče kot obvezen predmet. V vseh predmetih, kjer je to le mogoče, si tuji učenci pridobivajo znanje, ki naj bi vsaj približno odgovarjalo znanju nemških učencev.

Slovenski rojaki na Bavarskem so doslej s šolami zaostajali. Kulturno-prosvetni klub »Triglav« se je še pred nekaj meseci s posebnimi pozivi obračal na slovenske starše, naj bi prijavili svoje šoloobvezne otroke, da bi lahko uvedli slovenski pouk tudi na Bavarskem, vendar pa pravega uspeha ta njihova akcija ni rodila. V zadnjem času pa je le uspelo zbrati zadostno število prijavitelcev in v teku so že zadnje priprave za začetek dela slovenske šole v Münchnu in v Ingolstadtu, kjer bosta zaposlena dva slovenska učitelja. V primerjavi s slovenskimi šolami v pokrajini Baden-Württemberg, kjer je vpeljan le dopolnilni pouk iz »nacionalnih« predmetov — slovenščine, zgodovine in zemljepisa, bodo imele slovenske šole na Bavarskem celoten pouk v slovenščini, nemščina pa bo le obvezen predmet.

V teku so tudi priprave za slovenski pouk v pokrajini Nordrhein-Westfalen.

J. P.

Uspela »Inventura«

Dramska sekcija SKUD »Triglav« v Stuttgartu je v gostilniški dvorani pri Dolinški v Rohru konec oktobra pripravila zabavno prireditev, kabaret »Inventura 74« po zamisli in v režiji predsednika sekcije Vladimirja Kideriča. Na šaljiv način so člani dramske sekcije predstavili gledalcem delo društva »Triglav«, poglobili pa so se tudi v nekatere splošne ljudske navade, ki so jih prikazali na satiričen način. Prireditev je uspela, gledalci pa so izrazili željo, da bi podobne prireditve pripravili še kdaj.

Vložite zahteve za otroški dodatek

Z novim zakonom o davčni reformi bodo začeli v ZR Nemčiji s 1. januarjem 1975 veljati tudi novi predpisi glede otroških dodatkov. Ker se približuje ta datum, naj še enkrat opozorimo naše rojake v ZR Nemčiji, da morajo zahtevke vložiti vsi naši rojaki, ki imajo enega otroka, in tisti z dvema otrokoma, ki doslej otroških dodatkov niso dobivali, ker so njihovi letni dohodki prekoračili mejo 18.360 DM. Zahtevke je treba predložiti krajevemu uradu za delo (Arbeitsamt).

Obrazci zahtevkov za izplačilo otroških dodatkov so na voljo na vseh uradih za delo in na občinah, izpolnjene pa se lahko pošlje tudi po pošti. Na uradu pravijo, da jih je celo bolje poslati po pošti, ker se tako izognete nepotrebnemu čakanju. Na razgovor vas bodo povabili le v primeru, če se bodo pojavile kake nejasnosti, seveda pa to ne bo potrebno, če bo obrazec točno in čitljivo izpolnjen.

Znano je, da je Jugoslavija zahtevala pogajanja z nemško vladno delegacijo, ker se ni strinjala s podrobnostmi glede izplačila otroških dodatkov za otroke naših delavcev (višji dodatek naj bi prejeli samo otroci, ki živijo s starši v ZR Nemčiji). Na zadnjih pogovorih v začetku oktobra so se dogovorili, da bodo vprašanje otroških dodatkov uredili posebej, s posebnim sporazumom. Očitno pa je, da nemška stran ne bo pristala na to, da

bi otroci, ki živijo v Jugoslaviji, prejeli otroški dodatek v isti višini kot tisti, ki živijo s starši v ZR Nemčiji.

J. P.

Seminar za socialne delavce

Ob koncu novembra je bil v Stubiških toplicah v Hrvatskem Zagorju tridnevni seminar za naše socialne delavce, ki so zaposleni v posvetovalnicah Arbeiterwohlfahrta v ZR Nemčiji. Seminar je organiziral zvezni biro za zaposlovanje. Na tem srečanju so si socialni delavci izmenjali izkušnje iz svojega dela med našimi delavci v ZR Nemčiji, posebno še glede na to, da je tudi med našimi rojaki v zadnjem času vse več brezposelnih. Socialni delavci morajo med drugim tudi opozarjati naše ljudi na njihove pravice iz nemške delovne zakonodaje oziroma iz meddržavnega sporazuma o zaposlovanju, ter na obveznosti, ki jih morajo izpolnjevati, da bi se izognili nepotrebnim posledicam.

J. P.

ZR Nemčija: skrbi ob odpustu

Številni naši ljudje, ki ostanejo v ZR Nemčiji brez dela, dobijo od delodajalcev popolnoma napačne napotke, kaj jim je storiti, zato neredko zaidejo v še večje težave, kot pa bi jih sicer imeli. Mnogi predvsem ne vedo, kje se morajo prijaviti, da bi si pridobili podporo za brezposelne. Vrnejo se v Jugoslavijo, trošijo svoje prihranke, potem pa je težko uveljavljati karkoli.

Naša država ima sklenjen z ZR Nemčijo poseben sporazum, po katerem lahko naši delavci, ki ostanejo v ZR Nemčiji brez dela, uveljavljajo nadomestilo za izgubljeni zaslužek v ZR Nemčiji ali v Jugoslaviji, vendar pa pod različnimi pogoji, zato ni vseeno, kje se uveljavlja to nadomestilo.

Takoj po prejemu odpovedi se mora naš delavec, ki je začasnno zaposlen v ZR Nemčiji, javiti na uradu za delo (Arbeitsamt) in pismeno predložiti zahtevo po izplačilu nadomestila za dohodek. Brez pismenega zahtevka takega nadomestila ne odobrijo. Še v času odpovednega roka si mora delavec nabaviti tudi vse potrebne dokumente:

- zavarovalno karto (Versicherungsheft),
- davčno karto (Lohnsteuerkarte),
- potrdilo o dolžini zaposlitve (Arbeitsbescheinigung),
- in prijavo pri policiji (Anmeldeschein).

Če je delavec že kdaj prej prejel nadomestilo za izgubljeni zaslužek, naj priloži tudi dokazilo o tem.

Za denarno nadomestilo za primer brezposelnosti mora delavec izpolnjevati naslednje pogoje: z dela je moral biti odpuščen brez svoje krivde, pred tem pa je moral imeti najmanj šest mesecev delovnega staža v ZR Nemčiji.

Če delavec v zadnjih treh letih v ZR Nemčiji ni bil zaposlen 26 tednov (šest mesecev), vendar pa je delal najmanj štiri tedne, računajoč od zadnjega vstopa v ZR Nemčijo, se mu prišteva tudi čas zaposlitve v Jugoslaviji v zadnjih dveh letih.

Med brezposelnostjo se mora delavec javljati na uradu za delo, brez njihovega dovoljenja pa tudi ne sme odpotovati v Jugoslavijo. Delavec mora tudi sprejeti ponujeno delo.

Če se delavec želi vrniti v Jugoslavijo, mora dobiti od pristojnega urada za delo potrebno dovoljenje, za to pa mora izpolnjevati še pogoje: da je bil na delu v ZR Nemčiji več kot tri leta, in da je že v ZR Nemčiji najmanj štiri tedne prejel nadomestilo za brezposelne. Če delovni urad meni, da bo delavcu nemogoče najti zaposlitev, lahko izda potrebno dovoljenje za odhod v domovino že prej. V Jugoslavijo pa se delavec lahko v vsakem primeru napoti šele potem, ko ima v rokah obrazec AV/Jug-1, s katerim bo lahko pri pristojni skupnosti za zaposlovanje v Jugoslaviji uveljavljal pravico do nadomestila za brezposelne, vendar pa po naših predpisih. Višina denarnega nadomestila za brezposelnost pa se v Jugoslaviji ne obračuna na osnovi delavčeve plače v ZR Nemčiji, temveč se vzame kot osnova poprečni osebni dohodek delavcev istega poklica, ki delajo na podobnih delovnih mestih v kraju, kjer ima brezposelni delavec stalno bivališče.

Slovenski pouk tudi v Västerasu

Z novim letom se je začel pouk slovensčine tudi med našimi rojaki v Västerasu na Švedskem, kjer živi precejšnja skupina naših rojakov. Za začetek jim je uspelo zbrati osem učencev, v prihodnje, ko bo pouk povsem stekel, pa upajo, da jih bodo našli še kaj. Slovenske otroke bo poučevala rojakinja Hribarjeva. Šolo v Västerasu bodo obiskovali tudi slovenski otroci iz sosednjih krajev — Surahammar, Halstahammar idr. Po pogovorih jim bo učne knjige zagotovil republiški sekretariat za prosveto in kulturo.

S stuttgartske inventure

Domovini ostanemo zvesti

S turneje narodnozabavnega ansambla Mihe Dovžana, s pevko Ivanka Kraševac in dramskim igralcem Jožetom Zupanom po Zahodni Evropi, v počastitev dneva republike 1974

Vtisov s turneje po Nemčiji, Franciji, Holandiji in Belgiji je toliko, da jih ni noč opisati hkrati, zato bomo o njej povedali in slikovno prikazali kaj več v naslednji številki Rodne grude. Uvodoma pa lahko povemo, da je bila skupina povsod pristrčno sprejeta, da je ansambel Mihe Dovžana v svojem novem sestavu, s pripravljenim uro in pol dolgim, pestrim, kvalitetno izvajanim programom in dodatnim igranjem za ples, osvojil vse poslušalce. Umetniška beseda slovenskega dramskega igralca Jožeta Zupana pa je vsem prireditvam dala svojstven, svečan, kulturni pečat. Skratka, naši ljudje v navedenih državah so imeli trinajst nepozabno lepih večerov. Naj povemo, najprej, nekaj o prireditvi, ki je bila prav na 29. novembra.

Pohlheim je manjši kraj pri Lichu oziroma pri Giessnu v Nemčiji, dobrih 50 km od Frankfurta. Na koncertnem listu s programom turneje, tega kraja ni bilo, pa smo radovedni in nekoliko zaskrbljeni vozili v sivem deževnem popoldnevu do kraja Pohlheim. Znašli smo se v veliki, lepo in svečano pripravljeni dvorani, ki ni bila polno zasedena. Naše trenutno razočaranje pa je splahnelo takoj ob začetku programa. Udeleženci proslave, na kateri je poleg naše skupine nastopil tudi Koroški akademski oktet, ki se je te dni mudil v Frankfurtu, so z največjo zbranostjo sledili programu, nato pa zatrjevali, kako žal bo tistim, ki niso prišli na proslavo, kako željni, potrebni so podobnih prireditev in medsebojnih srečanj.

V Giessnu z okolico, kjer je tudi Pohlheim, živi okrog petsto Slovencev, ki so zaposleni v mizarstvu, gradbeništvu, strojništvu, ženske pa v glavnem v gostinstvu. Številne mlade zdomce sta odkrila Slovensko kulturno prosvetno društvo Sava iz Frankfurta in tamkajšnje predstavništvo Ljubljanske banke. Ta večer je bil nov, velik korak k združevanju naših, v tem kraju zaposlenih delavcev in frankfurtsko slovensko društvo Sava bo prav gotovo uspelo tukaj organizirati svojo podružnico.

Med stotimi obiskovalci te prireditve je bila najbrž najsrečnejša Tončka Fantinato, doma iz Sevnice, izžrebanka brezplačne letalske vozovnice Frankfurt—Ljubljana in nazaj, ki jo je ob tej svečanosti poklonilo podjetje Inex-adria-

aviopromet iz Ljubljane. No, pa kaj bi govorili o posameznikih.

Proslava v Frankfurtu je potekala pod parolo »Dan republike — domovini ostanemo zvesti«, ki je krasila svečano, praznično urejeni oder in dvorano, zasedeno do zadnjega kotička. Ob pozornem spremljanju celotnega programa pa so prisotni potrdili, da jim je slovenska beseda, pesem in melodija segla v najgloblje kotičke srca. V drugem, zabavnem oziroma plesnem delu večera so Savani uspešno izvedli srečolov, koristno akcijo Ljubljanske banke in žrebanje Inex-adria-avioprometa, ki je to pot osrečilo z brezplačnimi vozovnicami Slavico Lombar in Romana Markuša.

Odbor slovenskega kulturno-prosvetnega društva Sava v Frankfurtu je poleg temeljitih priprav in izvedb za naš obisk začel akcijo zbiranja novih članov in ustanavljanje novih podružnic društva. V Frankfurtu in v Pohlheimu je vsak obiskovalec prejel pismo, v katerem Sava sporoča, da želi zblížiti vse Slovence, ki delajo in živijo na področju Frankfurta in okolice, prirejati izlete, gojiti kulturno-prosvetno dejavnost, organizirati nastope ansamblov, pevcev in folklornih skupin iz domovine, reševati skupne probleme posameznikov v tujini, ter biti ves čas tesno povezano s Slovensko izseljenko matico v Ljubljani. Pismu sledi prijavnica.

V Frankfurtu je bila skupina naše turneje povsod dobrodošla. Povabili so nas na sprejem na jugoslovanski generalni konzulat, na predstavništvo Ljubljanske banke, s krajšim programom je nastopala v Jugoslovanskem centru, kjer se je za praznik zbralo okrog petsto Jugoslovancev, učencev jugoslovanskih dopolnilnih šol, njihovih staršev in učiteljev. Povabljeni smo bili tudi na osrednjo proslavo dneva republike za predstavniške tamkajšnjih oblasti in javnega življenja in jugoslovanskih institucij v Frankfurtu.

Naš drugi dom v Frankfurtu pa je bila gostilna Ljubljana, Gartenstrasse 17, ki jo vodi Ciril Podmilšak; domače, dobro, gostoljubno zatočišče vsem nam, od jutra do večera, in Savanom, ki se sestajajo pri odborniku Podmilšaku. Še in še bi lahko pisali o delavnih Slovencih v Frankfurtu, a naj jim, s čestitkami za njihovo aktivnost in požrtvovalnost, želimo še izpolnitev njihovih načrtov: lastne klubske prostore zaradi razvejanosti delovanja društva in še več otrok v slovenski dopolnilni šoli, da bi v njih nenehno zvenela recitacija Jožeta Zupana: »Slovenec sem, tako je mati djala, ko me je dete pestovala...«

Vera Valenci

Nov odbor pri »Triglavu«

V soboto 19. oktobra je imel slovenski kulturni klub »Triglav« v Landskroni letni občni zbor, na katerem so izvolili novi odbor. Dosedanji predsednik Janez Budja je podal ostavko in prosil, da vodstvo odbora prevzame nekdo drug. Tako je bil za novega predsednika soglasno izvoljen Vinko Slanič, za podpredsednika Rudi Grubin, za tajnico Katja Svensson, blagajniške posle pa bo še nadalje vodil Slavko Dolničar. Tudi novi predsednik je zelo aktiven in je takoj začel iskati povezavo z ostalimi društvi. Doma je iz Maribora, na Švedskem pa živi že od leta 1965. Član kluba »Triglav« je že dve leti in pridno nastopa pri mešanem pevskem zboru in kvintetu.

V letošnjem letu je Slovenski klub »Triglav« doslej priredil lepo uspel koncert v Landskroni, udeležil se je srečanja v Vadsteni ter vrsto manjših srečanj in družabnih prireditev. S sredstvi od prireditev so nabavili instrumente svojemu orkestru. Po dvomesečnem dopustu so spet začeli s pevskimi vajami pri pevskem zboru in kvintetu pod vodstvom prizadevnega pevovodje Avgusta Budje. Tudi folklorna skupina je začela z vajami narodnih plesov, nastop pa predvidevajo šele po novem letu, ko si bodo sešili narodne noše.

Vinska trgatev v Köpingu

Jesen. Dolge noči, kratki, deževni in mračni dnevi. Mračne so tudi naše misli, ko se vračajo v domovino med vinorodne Slovenske gorice, lepe Haloze, sončne dolenjske griče, povsod tja, kjer se šopiri vrh vinograda klopotec in vabi čriček izpod brajde na trgatev. Obloženih trsov, deklet rdečih lic in pisanih rut, oznojenih brentarjev, vriskanja trgačev, lepljivih otroških rok od zobanja, ječanja stiskalnice, sladkega mošta in orehove potice in vsega lepega ob trgatevi — tega tu na Švedskem nimamo. Ko pride mesec oktober, si vsak izmed nas zaželi: »Zdaj bi šel še enkrat na dopust v domovino.«

V Köpingu želimo vsaj delno ohraniti ta lepi slovenski običaj. 26. oktobra smo pripravili vinsko trgatev za vse Slovence iz bližnjih in daljnih mest. Vsi smo se potrudili, da bi prireditev dobro uspela. Naši moški so lepo uredili dvorano in pripravili veliko »brajdo«, dobro obraslo z grozdom. Predsednik je že ob 5. uri popoldan vrtel slovenski film Cvetje v jeseni. Film je zelo lep in ga bomo se gledali. Po predstavi se je začel vesel del večera. Slovenci so se zbrali iz Västeråsa, Eskilstune, Örebroja, Surahammra in Lindesberga. Že drugič smo imeli goste slovenskega kulturnega dru-

Na vinski trgatvi v Köpingu

štva iz Stockholma, prvič pa so nas obiskali tudi Slovenci iz Gävel. Naše gospodinje so pripravile dobro večerjo in orehovo potico, katera ne sme manjkati na vinski trgatvi. Marjan in Franček sta skrbela za polne kozarce, Jože je z domačimi vižami priganjal k plesu, najbolj pa je bil zaposlen »vahtar« Lojze. »Brajda« je bila prava vaba za dolgo-prstneže. Ti so znali izbrati vedno pravi trenutek za krajo. Ko se je Lojze najbolj mučil z vilicami in nožem, so se »tatovi« kar obesili na brajdo. Lojze je ujel nekaj »tatov«, ki so mu morali plačati kazen, nekaj pa jih je srečno »odneslo pete«. Za pester večer so poskrbeli tudi pionirji s srečolovom. Vse je bilo veselo, vse je pelo in plesalo — malo in veliko. Veselje se je zavleklo do jutranjih ur. Nič nismo bili zaspani. Žal nam je bilo, da je večer minil tako hitro. Ob vsem tem veselju smo imeli tudi slovo od družine Stanič. Angelca in Gabriel sta bila doma v Västeråsu. Bila sta prizadevna Slovenca in pripravljena vedno in povsod pomagati. Novembra sta se preselila na jug Švedske. V imenu Slovencev se je od njiju poslovil predsednik Ivan Detiček z majhnim darilom, od njunih dveh hčerk pa se je poslovil v imenu pionirjev PO Kekec Slavko Arih. V spomin jima je izročil dve slovenski knjigi. Družini Stanič želimo vse najlepše v novem kraju in jo z veseljem vabimo še na naša slovenska srečanja.

Rezka Hlep
Köping, Švedska

Srečno pot in vrnitev!

Odbor in člani SK »Triglav« iz Landskrona želijo svoji dosedanji pridni tajnici Jožici Čajič prav srečno »popotovanje v Rim« in seveda tudi nazaj. Vabimo jo, da nas potem, ko ji bodo to okoliščine dopuščale, takoj spet razveseli s svojo simpatično prisotnostjo kot sopranistka v pevskem zboru in kot priljubljena članica našega kluba. Vso srečo, draga naša Jožica!

G. B.

Tudi na Dunaju smo po slovensko »krstili« mlado vino

Po stari slovenski tradiciji so naši rojaki na Dunaju v organizaciji slovenskega kulturnega društva »Ivan Cankar« priredili v soboto 9. novembra veliko martinovanje s krstom mladega vina. Prireditev je bil v predmestju Dunaja, v mestni dvorani Grossenzersdorf, kjer so običajno slovenska družabna srečanja.

Kakor je na naših prireditvah že v navadi, smo tudi tokrat predvsem zabavni namen prireditve obogatili s kulturnim sporedom, h kateremu so prispevali predsednik društva in predstavniki konzulata in veleposlaništva s svojimi nagovori, največ pa izbran moški oktet ljutomerskega pevskega zbora s svojimi pesmimi in vižami. Za zabavo pa je ves čas pridno skrbel domači zabavni ansambel iz Murske Sobote. Dvorana, ki sprejme nekaj nad štiristo obiskovalcev, je bila popolnoma zasedena, razpoloženje je bilo na višku. Privlačnost zase je bil tudi srečolov z lepimi praktičnimi darili. Nad šeststo srečk je bilo razprodanih v četrto ure. Glavni dobiček — zaboj piva, je naključje namenilo bolj malo »žejni« starejši gospe, spremljevalki enega od ljutomerskih pevcev. Točno opolnoči je solist okteta tov. Steržaj, ob spremljavi okteta zapel zdravico novemu mlademu vinu. Tako je bilo vino »krščeno«. Zatem je prišla na dražbo Martinova gos, seveda ne živa, ampak lepo rumeno zapečena. Dražba je bila seveda burna in zmagovalci, ki so svojo gos na visoko dvignjenem pladnju odnesli k svoji mizi, so bili zelo ponosni.

V znak priznanja je društvo pripravilo za vsakega pevca skromno darilo, zboru pa uradno »priznanje« in darilo s sim-

boli Dunaja. Darila sta izročila predsednik društva Franc Sever in vsem dobro znana socialna delavka Ema Murkova, ki je bila oblečena v slovensko narodno nošo. V priznanje našim dunajskim rojakom moramo naglasiti, da je prireditev, kljub svojemu »vinskemu značaju« potekla brez vsakih neprijetnosti, čeprav je bilo v zgodnjih jutranjih urah, ko smo se vračali na svoje domove, v marsikateri slovenski glavi nekoliko »meglino«.

V soboto 30. novembra smo se zbrali na proslavi najpomembnejšega praznika naše domovine — dneva republike. Sredi decembra (verjetno 14. decembra, ko se naši ljudje še ne bodo razkropili v svoje rojstne kraje za praznike, pa bomo skupaj veselo praznovali — novoletno srečanje.

P. M.

Socialna delavka Ema Murkova v narodni noši pred polno dvorano na martinovanju

Ljutomerški pevec Steržaj poje hvalnico novemu vinu

Pravni nasveti

Dr. Lev Svetek

Pogovori z nemškim rentnim zavarovanjem

Po uspešnih pogovorih jugoslovanskih in nemških predstavnikov nezgodnega zavarovanja (Unfallversicherung), ki so bili v septembru 1974 v Bonnu, so bili v oktobru 1974 še pogovori med predstavniki jugoslovanskih skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter nemškega rentnega zavarovanja v Lands-hutu. V tem mestu ima namreč sedež deželni zavod za rentno zavarovanje delavcev za Niederbayern-Oberpfalz, ki je hkrati zvezni organ za področje pokojninskega in invalidskega zavarovanja z Jugoslavijo.

Pogovori so imeli delovni značaj, saj je šlo predvsem za to, kako bi čimbolj pospešili in hkrati poenostavili precej zapleteni postopek za priznavanje ugodnosti iz obstoječega sporazuma o socialni varnosti med obema državama. Jasno je, da gre pri tem predvsem za pravice jugoslovanskih delavcev, ki jih je zaposlenih v Zvezni republiki Nemčiji prek pol milijona, prav tako pa tudi za pravice njihovih družin, ki se v vse večjem številu selijo za delavcem v to državo. Pri pogovorih so bile udeležene vse jugoslovanske republiške in pokrajinske skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, tako da je bilo mogoče doseči enotna stališča tudi na jugoslovanski strani, kjer imamo sicer opravičeno, da dokaj pisano ureditvijo teh predpisov.

Pogovorov so se prvič udeležili tudi zdravniki-predsedniki invalidskih komisij, ki so dali svoj delež vprašanjem ugotavljanja invalidnosti prizadetih delavcev in s tem podlagi za pravice iz invalidskega zavarovanja. Tudi tu so bile izmenjane koristne izkušnje z obeh strani, saj je znano, da so stopnje invalidnosti, kakor tudi pojem invalidnosti same v obeh sistemih dokaj različne. V tej zvezi je jugoslovanska stran sprožila vprašanje, ali bi bilo mogoče, da bi se invalidni jugoslovanski delavci lahko strokovno usposabljali za svoj dosedanji ali neki drugi poklic tudi v jugoslovanskih zavodih za poklicno rehabilitacijo.

Vendar se je izkazalo, da nemški notranji predpisi tega ne dopuščajo. Tako se

bodo morali — dokler ne bo spreminjena nemška zakonodaja — jugoslovanski delovni invalidi še vedno poklicno rehabilitirati v nemških zavodih za poklicno rehabilitacijo, kar pa tem delavcem povzroča precejšnje težave zaradi tujega okolja, nepoznavanja jezika, predpisov itd.

Razprava je bila tudi o zdravstvenem varstvu uživalcev nemških rent in je bilo poudarjeno, da uživalci nemških nezgodnih rent (Unfallrenten) nimajo pravice do splošnega zdravstvenega varstva iz nemškega zavarovanja, temveč le za zdravljenje v neposredni zvezi s poškodbo. Pač pa imajo uživalci nemških rent iz rentnega (pokojninskega) zavarovanja pravico do vseh vrst zdravljenja, zato so bili sprejeti sklepi, naj se jugoslovanske delavce opozori na to dejstvo zaradi uveljavitve pravic tudi iz tega nemškega zavarovanja, ki je od nezgodnega zavarovanja povsem ločeno.

Govorili so končno tudi o izplačevanju pokojnin in rent iz ene države v drugo v zvezi z zaostajanjem nakazil, ki so precej česta. Sprejeti so bili ukrepi, da se zaostajanja odpravijo, saj so pokojnine oziroma rente osnovni vir za preživljanje uživalcev.

dr. LS

Pogovori z avstrijskim rudarskim zavarovanjem

V skladu z novimi jugoslovanskimi ustavnimi določili imajo tudi posamezne jugoslovanske republike in pokrajine možnost, vstopati v določene mednarodne odnose s sosednjimi, pa tudi oddaljenimi državami in organizmi, seveda v skladu z enotno jugoslovansko koncepcijo mednarodnih odnosov in sodelovanja. Tako je pred nedavnim imela delegacija slovenskega pokojninskega in invalidskega zavarovanja strokovne pogovore z avstrijskim zavodom za rudarsko zavarovanje (Versicherungsanstalt des österreichischen Bergbaues) v Gradcu zaradi izboljšanja medsebojnega poslovanja in s tem hitrejše zagotovitve pravic rudarskih delavcev po predpisih obstoječega meddržavnega sporazuma o socialni varnosti med obema državama.

Pogovori so bili od 13. do 15. novembra 1974 in so bili prvi te vrste med obema partnerjema. Obe strani sta se medsebojno obvestili o posebnostih zavarovanja, tako pokojninsko-invalidskega v Sloveniji, kakor rudarskega v Avstriji, nato pa obdelali vrsto vprašanj praktičnega izvajanja obstoječe konvencije o socialni varnosti. Seveda slovenska dele-

gacija ni mogla prevzeti kakšnih obveznosti za celotno jugoslovansko federacijo, ki je pridržana zvezi skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Beogradu oziroma vladnim organom obeh držav, pač pa je z avstrijskimi partnerji uspela rešiti celo vrsto vprašanj medsebojnega poslovanja z namenom zagotovitve pravic jugoslovanskih delavcev, ki so bili ali so še zaposleni v avstrijskih rudnikih.

Pogovorom je prisostvoval tudi predstavnik jugoslovanskega generalnega konzulata v Gradcu, kar je dalo pogovorom hkrati tudi poudarek dobrega sosedstva med obema deželama v času, ko se nekateri revanšistični krogi v Avstriji trudijo skaliti tradicionalno dobre odnose med obema državama. Prisrčno vzdušje na pogovorih je napovedalo, da peščica skrajnežev na avstrijskem Koroškem ne more vplivati na siceršnje skupne interese obeh sosednih držav, ki jih je vse polno na različnih področjih gospodarskega in kulturnega, pa tudi političnega življenja.

dr. LS

Ugodnosti invalida

V Zvezni republiki Nemčiji sem upokojen kot težji delovni invalid. Kot tak imam pravico do brezplačne vožnje na nemških železnicah, avtobusih in tramvajih, in sicer na podlagi posebne legitimacije. Ker imam tudi v Jugoslaviji precej delovne dobe, uveljavljam tudi iz jugoslovanskega invalidskega zavarovanja pravico do sorazmernega dela pokojnine. Zanima me, ali imam tudi v Jugoslaviji pravico do brezplačnih voženj na podlagi nemške legitimacije oziroma če imajo tudi v Jugoslaviji invalidski upokojenci kakšne pravice do ugodnosti pri vožnjah.

Heinrich Borišek, ZR Nemčija

Nemška legitimacija o voznih ugodnostih velja samo za nemške železnice in druga prevozna sredstva. Zato v Jugoslaviji teh ugodnosti ne boste mogli uveljaviti. Pač pa imajo uživalci jugoslovanskih pokojnin podobne pravice na jugoslovanskih železnicah, ki jih boste lahko uveljavili tudi vi, ko boste imeli priznano jugoslovansko pokojnino. Na podlagi odločbe o priznani jugoslovanski pokojnini boste dobili pri direkciji skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Ljubljani, Kidričeva 5, potrdilo o upravičenosti do jugoslovanske pokojnine — čeprav samo v sorazmernem delu — na podlagi katerega boste ob predložitvi zadnjega odrezka o izplačilu jugoslovanske pokojnine lahko uveljavili popust na vseh jugoslovanskih železnicah.

dr. LS

Vso srečo na novi življenjski poti

V sedmi številki Rodne grude je bila objavljena zanimiva zgodba Suhovršnikove mame iz Štajerske nad Novo Štift, ki je rodila 21 otrok in jih še živi trinajst. Minevala so leta in desetletja, otroci so odrasli, se raztepli s Suhega vrha v Šaleško dolino ter odšli po službah. Tudi Tone se je odpravil v dolino med velenjske rudarje, po nekaj letih dela v jami mu je bilo dovolj ter se je odločil, da pojde v tujino. V Berlinu si je našel delovno mesto med mnogimi rojaki, ki so prišli semkaj na delo v Siemens. Spoznavanje ljudi tega mesta ter okolica mu je kazala, da se vrne na-

zaj v domači kraj, za hip je bil prepričan, da mu bo njegova prijateljica mnogo pomagala pri vseh dnevnih srečanjih s težavami itd...

Tonetovi obiski v domovini so bili rednejši in s prijateljico Sonjo se je rodila ljubezen in tako se je poročil predzadnji otrok Suhovršnikove mame. Sedaj oba živita v Berlinu, Tone pridno hodi na delo, kjer se je pred štirimi leti zaposlil prek slovenskega podjetja IBT v Siemensu kot ključavničar. Njegova žena pa je prišla za njim, da skupaj živita, in skrbi, da je njuni dom urejen ter topline bogat ljubezni.

Na obisku pri njima sem se pogovarjal z njegovo ženo Sonjo o tem in onem, predvsem pa o novem okolju. Težko je bilo najti besede, ki bi povedala z njimi, kakšen občutek je imela, ko se je znašla v Berlinu. Dejala je: Čeprav so mi mnogi ljudje pripovedovali, kako je v tujini, sama doživljam vse drugače, kot sem si predstavljala. Pred odhodom od doma za možem v Berlin me je obšla žalost in s solzami v očeh tolažila, da bova prišla kmalu na obisk med svojce. Prve dni v Berlinu sem spoznala dobrosrčne rojake Cilko, Cirila Janežič ter Hedo Požar, ki skupaj stanujemo v istem stanovanjskem bloku. Spoznala sem svoj ožji krog rojakov, s katerimi se večkrat sestanemo in med nami poteka prijeten razgovor in tudi vse bolj težko pričakujem obisk v domovini, kjer mi je tekla moja zibel.

Na njuni skupni življenjski poti želimo razumevanja, ljubezni ter v novem letu obilo sreče.

R. Leskovšek

Če ste se preselili...

Če ste se preselili, izpolnite naslednji obrazec in ga v kuverti pošljite na naslov naše uprave: Rodna gruda, 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p.p. 169

Ime in priimek:

Stari naslov:

Novi naslov:

Namesto navadne vode –

... ZDRAVA IN OSVEŽILNA

Radensko in druge brezalkoholne in alkoholne pijače lahko kupite tudi v Baden-Württembergu pri:

- Anton Kranjc, prodaja pijač Sindelfingen, tel.: 07031/8 18 09 in v skladišču Holzgerlingen, Schlossstrasse 46, tel.: 07031/46 90,
 - Frau Emma Binder, Ruit a.d. Filder bei Esslingen, Brühlstr. 4,
 - Herrn Karl Vogrinec, Mittelstadt-Reutlingen, Reutlingerstr. 1,
 - Herrn Milič Čedo, Reicheneck-Reutlingen, Weingartenstr. 8,
 - Fa. Bernhard Dettinger, 722 Schwenningen, Pestalozzistr. 36,
 - Fa. Manfred Peter, 722 Schwenningen, Wilhelmstr. 47,
 - Fa. Steffan, 722 Schwenningen,
 - Fa. Mauch, Villingen, Schimelweg 8,
 - Fa. Hähn, Unteraichen 7022, Schulstr. 52,
 - Fa. Josef Vidervol, Jockrin-Wörthb-Karlsruhe, Trüfelsstr. 6,
 - Gaststätte Maria Smej, 708 Aalen, Langestr. 45,
 - Fa. Novak, 7 Stuttgart, Olgastr. 71
 - Mini-Markt Kunz 7 Stuttgart — 1 Augusten str. 69
- Podružnice: Rotenwald str. 1
Reinsburgerstr. 136
Forst str. 167

Radensko ste pili doma, pijte jo tudi v tujini!

Narava daje najboljše

Samo pol človeka sem še

MÜNCHEN—LJUBLJANA, decembra — Vlak drdra skozi noč. Iz zasnežene doline mežikajo v kupé I. razreda lučke desetih hotelov. Iz Nadire Aliti, 26-letne Albanke, doma iz Prištine, vre šest let, ki jih je preživela v Nemčiji. Višeslav nasproti se zlokobno smehlja, Brigita pa jo požira z utrujeno praznimi očmi.

Frankfurt na Maini, »Majnkraftfarben-verke« ali tako nekako se imenuje tovarna, v kateri je spoznala Nemca, ki ji je dal sina Baškima. Poročila se bosta po novem letu, takoj ko se bo njen Nemec vrnil iz Amerike, kamor je pravkar poslovno odletel. Dela pri Coca coli. Sinček je že od lani doma pri dekletovi materi. Zakaj se še ni poročila? Zato, ker je Nemec moral počakati na ločitev.

Mož in sin iz Nemčije

Nadira se je odpravila v Nemčijo, ker je imela doma šest sester in osem bratov — brez očeta, ki je umrl že pred leti. Na domačem zavodu za zaposlovanje je imela prijatelje, ki so ji po končani srednji medicinski šoli preskrbeli delo v Nemčiji. Nič ni pomišljala.

Prve mesece je kot pomožna laborantka zaslužila po 390 DM na mesec. Devetdeset jih je porabila za sebe, preostalih 300 pa je vsak mesec pošiljala materi. Potem je lepega dne sredi tujega mesta spoznala razumevajočega Nemca, personalnega šefa v Coca coli. Iz te njene prve ljubezni se je rodil sinček. Ko se je izkopal iz plenice, ga je z očetom odpeljala k materi v Jugoslavijo.

Vlak se kot ladja na umirjenem morju enakomerno pozibava v noč. Mlada mati, ki danes po moževi zaslugi in znanju zasluži po 1.100 DM na mesec, odhaja domov k sinu. Fant in oče bo priletel za njo čez nekaj dni. Zaljubljen je ne samo v svoje dekle, temveč tudi v jugoslovansko morje. Tam pri Splitu nekje si bosta spletla novo gnezdece: hišo ob morju, v kateri bo odraščal njun sin in vse sestrice in bratci — vsaj štirje bodo še prišli na svet — saj mu ni zaman ime Baškim — Svitanje.

»Hotel sem obogateti«

»Samo pol človeka sem še,« pravi Svestislav, ki mu sploh ni tako ime, vendar se zanj odloči zato, ker je strasten ljubitelj stare hrvaške zgodovine izpred

Tomislava in po njem. Doma je iz druge ali tretje vasi zahodno od Mostarja.

Pravi, strastni Hercegovec, ki ga je v Nemčijo odgnala sla po velikem zaslužku, po bogastvu. Zdaj bo tega pet let, odkar se je kot stavbni tesar zaposlil v Stuttgartu. Delal je po dvanajst in več ur na dan. Marke so mu kar deževale v žep in na hranilno knjižico. Takole po dva do tri tisoč jih je spravil skupaj vsak mesec.

Potem se je pa zgodilo. Ko se je zjutraj peljal z avtobusom na delo, je počilo. Dva meseca je preživel v šok sobi, ne da bi se vsaj enkrat zavedel samega sebe. Dve leti in pol je od takrat. Levo nogo ima zdaj krajšo za dobre tri centimetre. Ne verjamete? Iz denarnice, iz predalčka za drobiž, potegne mož tri srebrne vijake.

»Ali veste, koliko stane en sam?« se zagleda vame. »Kakšnih 1.500 DM!« poudari, kot da ima v rokah polkilogramski zlatnik. Noga v kolenu je ostala skoraj trda. Ima posebne čevlje (ročno delo), ki veljajo 800 DM, kakor trdi.

Izbor iz domačega tiska

Jutri, pojutrišnjem bo naš Svestislav, rojen Hercegovec, dobil nemško invalidnino okroglih 800 DM na mesec in poslej mu ne bo treba več delati.

Na prtljažniku nad glavo ima poseben lonec za kuhanje marmelade, o kakršnem v Jugoslaviji še sanjati ne moremo. Vanj daš jabolka, banane, češnje in še kaj pa nastane najboljša marmelada, kakršne ne dobiš v nobeni trgovini. In pomislite, carinik se za ta čudodelni lonec sploh ni zmenil...

»V Nemčijo sem odšel, da bi obogatel, zdaj sem invalid s pokojnino, vendar sem postal napol človek. Mislim, da sem dobil preveč ženske krvi, saj so mi jo večkrat zamenjali po pet litrov hkrati. Brada mi ne raste več, nogo imam trdo...«

Vlak veselo hiti v noč.

Brigita Haller, doma iz Hrastnika, je peto leto zaposlena v Ambergu pri Nürnbergu. Zadnja tri leta je natakarica v nočnem plesnem lokalu. Gostom streže vsak večer od 7. do 3. ure zjutraj. Pravi, da je zadovoljna, da zasluži po 1.300 DM na mesec, kakor sicer kdaj, zakaj plačana je od prometa. Stanuje v samski sobici. Podnevi spi, ponoči dela. Ker se ne odpoveduje lepim oblekam in izletom, ji na mesec ne ostane več kot kakih tristo mark. V Nemčiji bo še ostala, dokler bo dobila dovoljenje za delo. Zdaj ga še ima. Poteklo ji bo v začetku poletja 1975.

Brigita se bo poročila

V Nemčijo je odšla s posredovanjem trboveljskega IBT v nürnberško tovarno Siemens. Delo na tekočem traku za borih 600 do 700 DM na mesec ji ni ugajalo, zato je šla raje v gostinstvo. Na pot v Nemčijo se je odpravila s kakimi sto Trboveljčani in okoličani. Nekateri so ostali pri Siemensu, drugi so si poiskali boljši zaslužek, veliko se jih je po dveh letih vrnilo domov.

Dekleta odhajajo domov, ko se poroče. Brigita se še ni poročila. Bo se pa in potem adijo Nemčija. Nič ne ve. Morda bo že jutri za zmeraj dala slovo nemški deželi, morda nikdar, kakor se bo zasukalo. Zdaj gre domov v Hrastnik, k materi.

Vlak grmi skozi predor. Ljubljčan Ivan me na hodniku sprašuje, kje delam, koliko zaslužim, koliko mark imam na knjižici. Nekam odsotno zre skozi okno, za katerim beže temne sence. Belo srajco ima, rdečo kravato in temnomodro obleko. Čeprav je malce preveč blede, se zdi kot človek, ki gre na ženitovanje. Sicer pa kdo ve! V rokah ima samo potovalko in že pred Kranjem čaka, kdaj bo Ljubljana.

K izstopnim vratom je z novo verigo priklenjena ena tistih deset tisoč nemških samokolnic z gumijastim kolesom, ki so najbolj pogost »artikel«, ki jih naši zdomci uvažajo v domovino.

Niko Lapajne, Delo

Ponovno objavljamo posnetek svatov na zlati poroki Angele in Ferdinanda Osojnika iz Holandije, ki sta jo praznovala v avgustu v Oplotnici. Slika je bila objavljena že v 11. številki letnika 1974, vendar pomotoma žal tako majhna, da se fotografirani v resnici niso mogli prepoznati. Upamo, da bo tokrat nekoliko bolje. Še enkrat: vso srečo zlatemu paru!

Francija

Imenitni ansambel Mihe Dovžana nas je razveselil

Z veseljem smo sprejeli novico, da nas bo v soboto 16. novembra popoldne obiskal imenitni ansambel Mihe Dovžana iz domovine. Dvorana Vitkovski v Freymingu je bila do zadnjega sedeža polna naših ljudi, ki so z veseljem in odprtih src poslušali in sprejemali vase, kar so nam dajali naši ljudje na odru: najprej dramski igralec Jože Zupan, ki nam je tako lepo polagal na srca slovenske besede, da se človek še enkrat bolj počuti zavednega Slovenca in še globlje občuti, kako važno je, da se bodo tudi naši otroci zavedali, da so slovenskega rodu. Zatem so se na odru prikazali z rdečim dežnikom veseli muzikantje in pevci z Ivanko Kraševac, ki nas je s svojim lepim glasom navdušila, da smo jo z zanimanjem poslušali. Muzikantje so igrali tako vesele domače melodije, da jim je vsa dvorana navdušeno ploskala. Veliko veselega razpoloženja je bilo tudi za tiste, ki se radi zavrtje, posebej še ob slovenskih pesmih. Le škoda, da so nas pevci in muzikantje morali tako hitro zapustiti, ker so morali nadaljevati potovanje proti Pas-de-Calaisu, kjer so imeli nastop v nedeljo.

Vsi smo bili enih misli, da si takšnih lepih nastopov še želimo. Naša prijetna dolžnost je, da se kar najlepše zahvalimo Slovenski izseljenski matici, ki je poslala k nam ta res zanimivi domači ansambel.

Anton Škruba
Merlebach

Čestitamo k sedemdesetletnici

V ponedeljek 13. januarja bo praznoval dolgoletni sodelavec Rodne grude iz Mer-

lebacha Anton Škruba svoj sedemdeseti rojstni dan. Prav gotovo je za ta svoj jubilej prejel veliko čestitk, pa tudi naša ne sme izostati, saj rojaka Antona Škrubo cenimo in imamo radi tudi pri nas v starem kraju kot zavednega Slovenca in požrtvovalnega društvenega delavca.

Njegovo življenje ni bilo lahko. V Lokavcu na Štajerskem je preživel svoja prva otroška leta. Devetleten je izgubil mater. Še otrok je služil po kmetijah, pomagal pri gozdnih delih, pri gradnji ozkotirne proge do rudnika Laško in podobno. Ko je odslužil vojaščino, je odšel na delo v Francijo.

Na dan 29. aprila 1929 je naredil prvi šiht v francoskem rudniku, v Merlebachu v pokrajini Moselle, kjer je bila takrat že precejšnja slovenska naselbina. Težko je bilo delo v rudniku in nič kaj lahko se ni bilo vživeti daleč na tujem. A drugače ni šlo.

V času gospodarske krize je bilo veliko odpuščenih z dela, tisti, ki so ostali, so pa delali le osemnajst šihrov na mesec. Zasluzek je bil prepičel za skromno preživljanje. Da bi si pomagali, so hodili rudarji pomagat kmetom za živež. Leta 1936 so pa v vladi zmagali socialisti pod vodstvom Leona Bluma in življenje za delavce se je zboljšalo. Uvedli so 40-urni delavnik, povišali plače in delavci so dobili prvokrat 12-dnevni plačan letni dopust.

Svoj prvi rudarski dopust konec leta 1936 je Anton Škruba izkoristil za obisk domačih. Sklenil je tudi, da si doma poišče nevesto. Izbral si je brhko in delavno Frankljevo Karlinco iz Lažiš pri Šmiklavžu. Naslednje leto sta se vzela. Dobila sta hčerko in sina — Bronislavo in Karlija, ki imata danes oba že svoji družini.

Huda rudarska bolezen silikoza je Antona Škrubo napadla že pred dvajsetimi

leti. Težko bolan, si je z velikim trudom in premagovanjem prigaral trideset delovnih let, da si je prislužil pokojnino. Poleg silikoze je v zadnjih letih prestal več težkih operacij in je njegovo življenje nekajkrat viselo na nitki. Kljub vsem tem težavam je vseskozi neumorno deloval pri slovenskem društvu Slavček, kjer je bil na vodilnem mestu v odboru. Odkar se je leta 1967 to društvo z društvom Sava združilo v novo rudarsko pevsko in podporno društvo Jadran, pa deluje pri Jadranu, kolikor mu dopušča moči, in je njegov prizadeven dopisnik. Nadvse rad tudi prihaja vsako leto, če mu le zdravje dopušča, s soprogo na letni oddih v domači kraj.

Rojaku Antonu Škrubi, ki so mu bila pretekla leta en sam neumoren delovni dan, toplo čestitamo k jubileju. Hvala za vse do zdaj storjeno! Za naprej pa: zdravja, pa veliko let in prijetnih srečanj na domačih tleh!

Uredništvo

Belgija

Belgijsko-jugoslovansko sodelovanje

Konec oktobra lani je bilo 3. tradicionalno družabno srečanje upokojencev belgijskega združenja upokojencev in društva Sv. Barbare. Tudi to srečanje je bilo dobro obiskano. Poleg pogostitve je odbor organiziral tudi srečolov. Srečanje je potekalo v zelo prijetnem ozračju, kar kaže na tradicionalno prijateljstvo, ki že od nekdaj povezuje naše rojake z njihovimi belgijskimi tovariši. Tako skovano prijateljstvo prireja svoje vsakoletno srečanje v Eisdnu z željo in upanjem, da smo si vsi ljudje med seboj bratje, da si moramo drug drugemu pomagati in še dalje krepiti sodelovanje med narodi.

Slovenska šola v Belgiji

Kot smo že poročali, deluje slovenska šola v Eisdnu in v Genku. Čeprav deluje šele dva meseca, je zanimanje naših rojakov za slovensko šolo vedno večje. Vedno več otrok prihaja v šolo. Tako ni skrb, da ne bo naših otrok v šolo, saj se mnogi vedno bolj in bolj zavedajo, da znanje materinega jezika ne more nikomur škodovati. Tudi mnogi tisti, ki so stali doslej bolj ob strani, vidijo, da

naši po svetu

je slovenska šola potrebna in tako odpadajo zadnji pomisleki in nezaupanje. Slovenska šola je šola za vse Slovence in zato se tudi ona bori za zaupanje med vsemi našimi rojaki.

Oktet Gallus med našimi rojaki

V začetku novembra je imel svoj nastop eden naših najodličnejših vokalnih ansamblov oktet Gallus iz Ljubljane med našimi rojaki v Eisdnu. Oktet je imel za seboj že 14-dnevno turnejo po zahodni Evropi, kjer je bil deležen velike pozornosti. V Eisdnu je zadnjikrat gostoval leta 1968 in to seveda z velikim uspehom. To pot je oktet požel velik aplavz. Naši rojaki so bili zelo navdušeni, saj so prišli tudi od drugod, ker so hoteli na vsak način slišati odlične glasove okteta in njihovo pesem. Vsaki pesmi je sledil dolgotrajen aplavz, seveda na koncu koncerta ni bilo ploskanja ne konca ne kraja. Kar naprej so morali oktetovci peti nove pesmi, saj bi jih ljudje radi poslušali kar vso noč. Nikomur se ni mudilo domov. Saj ni čudno! Vsaka pesem je »vžgala«, vsaka pesem je bila na izredni umetniški višini, zato je morala ganiti srca slehernega poslušalca.

Oktet je toplo sprejelo društvo sv. Barbare, ki je poskrbela za prijetno počutje. Nekateri naši rojaki so pospremili oktet še na njihov naslednji nastop v Calemín.

Moramo povedati, da so takšni koncerti med našimi rojaki bolj redki, zato bi bilo potrebno organizirati takšne nastope vsaj enkrat na leto. Naša pesem je tisto, kar najbolj združuje in povezuje naše rojake v tujini.

M.

Švedska

»Lastovke« so gostovale

Dne 12. oktobra je naš ansambel »Lastovke« obiskal rojake v Göteborgu. Zbralo se je blizu dvesto poslušalcev in v naše iskreno veselje je bilo očitno, da smo jih s svojim nastopom zadovoljili. Zatem smo sprejeli povabilo slovenskega prosvetnega društva »Planika« in v soboto 26. oktobra gostovali v Malmöju. V njihovo in naše veselo presenečenje je bila dvorana polna. Tudi tukaj so naše »Lastovke« požele lep uspeh. Naslednjo družabno prireditev smo imeli 16. novembra v Glamslovu, kjer jo je priredil Slovenski kulturni klub »Triglav«.

Naš očka in mama sta se srečno vrnila iz domovine na Švedsko. Atek je pripeljal s seboj precej zanimivega gradiva,

kakor na primer »Vesele vasovalce«. Zdaj bomo spet začeli s pevsкими vajami.

Gustika Budja
Landskrona

ZDA

Uspešen koncert »Zarje«

Pravijo, da obljuba dolg dela. Ob letošnjem obisku na Matici sem obljubila, da se kaj oglasim. Tako zdaj obljubo izpolnujem. Najprej naj sporočim, da je bil jesenski koncert našega zbora »Zarje« zelo uspešen. Udeležba je bila nadvse dobra, saj vsi obiskovalci niso mogli niti v dvorano in tudi stojišč je zmanjkalo. Poleg naših Clevelandčanov so nas obiskali tudi naši upokojenci iz Detroita, Michigan. Kar poln avtobus se jih je pripeljalo, drugi avtobus pa je pripeljal na koncert naše rojake iz Girarda, Ohio. Teden po koncertu v Clevelandu, 3. novembra smo pa nastopili v Pittsburghu v Pa. na povabilo Federacije SNPJ. Tudi tam je bila dvorana polna in kakor smo z veseljem ugotovili, so bili obiskovalci z našim koncertom zadovoljni. Tudi mi smo pripeljali na koncert v Pittsburgh s seboj blizu trideset gostov, saj nas je bilo za dva polna avtobusa. Zdaj se bomo pa za kratek čas odpočili. Midva s Frankom sva se letos poleti imela zelo lepo na obisku v Sloveniji. Zdi se mi, da so naši kraji, posebej še v naši Loški dolini, kjer sem doma, vedno lepši in lepši.

Zelo sem bila presenečena, ko sem na konvenciji SNPJ v Clevelandu srečala predsednika Matice Draga Seligerja, ki mi je povedal, da je bil precej časa v Loški dolini in da dobro pozna precej mojih tamkajšnjih znancev. Res sta bila g. Seliger in g. Žgur odlična predstavnika Matice in Jugoslavije in si naša tukajšnja naselbina šteje v čast, da sta bila navzoča na konvenciji. V spomin Slovenski izseljenski matici in vsem prijaznim »matičarjem« prilagam program letošnjega Zarjinega koncerta s podpisi nastopajočih.

Jennie Faturjeva

Nikoli niso iskali in potrebovali javne podpore

Znani ameriški novinar Andrica je nedavno objavil v ameriškem listu »The Southeast Sun« članek z zanimivimi statističnimi podatki v zvezi s slovensko naselbino na St. Clairju v Clevelandu, ki je bila nekoč ena največjih slovenskih naselbin v Ameriki. Po uradnih podatkih živi danes v tej naselbini še 88 odstotkov prebivalcev slovenskega in hrva-

Na prísrčni slovesnosti so pred nekaj tedni v Euclidu proglasili 92-letnega Franka Ruperta za častnega člana Kluba slovenskih upokojencev. Priložnostno darilo je slavljenču izročil predsednik kluba Jože Birk, za njim je častni predsednik Krist Štokel

škega porekla. Od teh jih je le še 32 odstotkov rojenih v starem kraju, vsi ostali pa so se že rodili v ZDA. Štiri odstotke žensk in sedem odstotkov moških živi v tej naselbini že nad 60 let. Okrog 70 odstotkov prebivalcev senklerske naselbine še govori in bere v materinem jeziku. Tudi mladi še znajo govorico staršev. Na vprašalnih polah je 97 odstotkov vseh anketirancev odgovorilo, da žele, da bi njihovi otroci imeli več priložnosti za boljše spoznavanje kulturnega izročila matičnega naroda. Pregled je tudi pokazal, da žive prebivalci senklerske naselbine izključno od svojega preteklega in sedanjega dela. Posebej so ponosni na to, da niso nikoli iskali in potrebovali javne podpore za reševanje svojih potreb.

Podaljšanje obiskov v ZDA ne bo več dovoljeno

Državni imigracijski urad (Immigration and Naturalization Service) v ZDA je v Federal Registru z dne 12. septembra letos objavil uradno obvestilo, da odslej tujim obiskovalcem Amerike ne bo več dovoljeno podaljševati svojih obiskov, temveč bodo morali strogo upoštevati datum povratka, označen v potnem listu. To je radikalna sprememba dosedanje prakse, ko so tujim obiskovalcem brez posebnih težav na željo podaljševali dovoljenje za čas bivanja, oziroma obiska v ZDA. Pravijo, da je vzrok tega strogega ukrepa predvsem v tem, da se znatno poenostavi pisarniško delo, ki je bilo s tem v zvezi, obenem pa je bila ta prepoved nujna tudi zato, ker v mnogih predelih ZDA v zadnjem času vse bolj primanjkuje takšnih zaposlitev, ki so jih včasih dovoljevali izvrševati tujim obiskovalcem po podaljšanem dovoljenju za bivanje v ZDA. Po novih predpisih bodo v ZDA podaljševali dovoljenja za bivanje tujim obiskovalcem le še v izjemnih primerih.

»Prodana nevesta« v La Plati

Iz daljne Argentine je prispelo pismo znanega slovenskega režiserja Emila Freliha, ki se že dalj časa mudi tam službeno. Pismo je bilo naslovljeno na mariborski dnevnik »Večer«, kjer je bilo tudi objavljeno. Ker smo prepričani, da bo zanimivo za naše bralce, iz njega povzemamo glavna dejstva, kako so v La Plati pripravljali uprizoritev svetovno znane češke opere »Prodana nevesta« v počastitev 150-letnice rojstva njenega avtorja, skladatelja B. Smetane. Kakor poroča režiser Emil Frelih, so bili za uprizoritev te opere na argentinskih tleh na vodilnih mestih zaposleni kar trije znani slovenski rojaki: režijo je na povabilo prevzel in vodil avtor članka Emil Frelih, dirigiral je znani slovenski dirigent Drago Marijan Šijanec, originalne češke narodne plesne pa je po režiserjevih navodilih naštudiral s plesno skupino znani slovenski baletni mojster Franci Čarman. Z uprizoritvijo opere »Prodana nevesta« so imeli precej težav. Pripravljali so jo dalj časa in uprizoritev se je zavlekla do začetka novembra. Prva nèveščnost, kakor piše režiser Frelih, je bil notni material iz arhiva teatra Colon, ki je bil še v nemščini. Tega so zdaj prvikrat prevedli v španščino. Med vajami so morali ta prevod precej popravljati. Največjo težavo so imeli s solisti. Da bi bila opera »Prodana nevesta« na umetniški višini, je direkcija Teatra Argentino angažirala za pevce glavnih vlog člane najbolj znane argentinske operne hiše Teatra Colon. Ti pevci pa so zaradi nedavnega ukrepa, da naj se operna umetnost v Argentini odslej goji kar največ z domačimi umetniki, tako zelo zaposleni v centralni operni hiši, da so neredno prihajali na vaje v 56 km oddaljeno La Plato. Dostikrat pa so vadili kar v operi Colon in režiser pripominja, da si je to štel v posebno čast. V argentinski »Prodani nevesti« sodeluje 70-članski operni zbor, nad polovico plesalcev in plesalk 67-članskega baletnega ansambla, dvajset statistov in orkester, ki šteje 90 godbenikov. Temu dirigira Drago M. Šijanec, ki ima tudi sicer največ zaslug za to uprizoritev »Prodane neveste«. Sceno so izdelali po načrtih češkega scenografa K. Buberika iz Prage, kostume za soliste pa je posodilo praško gledališče Narodni divadlo, za zbor in balet pa so izdelali obleke po vzorcih iz Prage v Teatru Colon in v La Plati.

Po vseh teh pripravih in velikem številu sodelujočih je morala biti uprizoritev Smetanove »Prodane neveste« na ogromnem odru Teatra Argentino v La Plati res veličastna. Prav gotovo nam bodo o podrobnostih naši rojaki iz Argentine kaj poročali.

Folklorna skupina jugoslovanskih izseljencev na festivalu narodov v Melbournu

Avstralija

Nov odbor Slovenskega društva Sydney

Na občnem zboru 22. septembra so člani Slovenskega društva Sydney izvolili nov odbor. Za predsednika je bil soglasno izvoljen Dušan Lajovic, za podpredsednika Vinko Kobal, za tajnika Frank Stare, za blagajnika pa Herman Šarkan. V odboru so še: Dane Brkovec, Lojze Gaminšek, Ludvik Klakočar, Lucijan Kos, Vinko Ovičaj, Jože Petrič, Jaka Tomšič in Albert Vene. Pogovorili so se tudi o društvenem delu v preteklem letu in bodočih načrtih. Na svojem zemljišču, ki so ga kupili leta 1969 s sredstvi, ki so jih zbirali pet let, so letos slovesno vzdali temelje za društveni dom in uredili balinišče, ki ga člani s pridom uporabljajo. Svoje zemljišče imenujejo Slovenska zemlja v Horsley Parku. Ta je postala priljubljeno zbirališče naših ljudi ob prostih dnevih. Odbor je razpisal natečaj za ime bodočega društvenega doma. Dobili so šestdeset predlogov, izmed katerih bodo zdaj izbrali najbolj ustreznega.

Počitniški tabor v Horsley Parku

Pri Slovenskem društvu Sydney namera vajo uresničiti originalno in koristno zamisel — organizirati prvo počitniško taborjenje na Slovenski zemlji v Horsley Parku. V Novicah, ki so društveno glasilo tega društva, smo prebrali vabilo rojakom na to taborjenje, ki ga bodo uresničili, če bo dovolj prijaviteljev. Prijave bodo začeli sprejemati takoj po novem letu, saj je takrat, ko pri nas šklepetamo z zobmi od mraza, v Avstraliji toplo, ali še bolje povedano, pošteno vroče in čas letnih počitnic. In v tem času nameravajo organizirati na svojem zemljišču v Horsley Parku prvo slovensko počitniško taborjenje, na katerega vabijo predvsem mlade slovenske družine od blizu in daleč. Stroškov ne bo posebnih, saj bodo letovalci prinesli šotore in ostalo potrebno s seboj, le živila in pijačo bo treba plačati. Glede kuhinje pa se bodo dogovorili — ali bo skupina ali pa bodo kuhali vsak po svoje. Na programu

bodo imeli vsak večer taborni ogenj, ob katerem bodo po domače kramljali, se šalili in skupaj po slovensko zapeli. Če kopalni bazen še ne bo urejen, bodo uredili provizoričnega plastičnega ali pa se bodo hodili kopat v bližnje kopališče. Taborjenje je zamišljeno za deset dni za posamezno družino, zatem pa bi se izmenjali. Zamisel je res prikupna in bo nedvomno uspela. Glavna organizatorja in najbrž tudi pobudnika taborjenja sta mlada slovenska priseljenca Jože in Danica Petričeva.

Čestitamo k obletnici!

Slovensko društvo Melbourne praznuje letos dvajseto obletnico obstoja. Praznovanja so trajala kar dva dneva in to 7. in 8. decembra. Na programu so imeli različne prireditve: razna tekmovanja, rajanje, prodajo domačih spominkov itd. Najbolj zanimivo je bilo brez dvoma tekmovanje v balinanju med člani raznih slovenskih društev v Avstraliji.

Slovesnosti v Melbournu

Jugoslovansko-avstralski kulturni center v Melbournu je 5. oktobra slovesno praznoval prvo obletnico ustanovitve. Slovesnosti so se poleg drugih uglednih osebnosti udeležili tudi generalni konzul SFRJ dr. Staniša Cvetković, konzul Petar Lumbardić in drugi. Tajnik Centra Aleksandar Dimitrijević je pozdravil goste in poudaril, da je Center v kratkem enoletnem času svojega obstoja dosegel že prav lepe uspehe na področju kulturno-prosvetne dejavnosti med našimi rojaki v Avstraliji. Na slovesnosti so izvolili tudi Miss Jugoslavije. Izmed osemnajstih lepotic je bila izbrana 19-letna študentka Dobrila Stefanović, ki se je kot predstavnica jugoslovanskih izseljencev udeležila Festivala narodnosti.

Slovesen začetek Festivala narodnosti je bil v nedeljo 10. novembra. Festival je bil na prostem in je bilo zelo lepo videti izseljence raznih narodnosti, kako so ponosno korakali po ulicah Melbournu. Prvikrat je na tem festivalu sodeloval tudi Jugoslovansko-avstralski kulturni socialni center. Za svoj nastop je pripravil bogat program, ki je navdušil množico gledalcev.

V ameriški Ljubljani

Drugo vprašanje, ki je delegate precej zapolnilo, se je nanašalo na nekatera osnovna načela organizacije. Gre za to, da je bila Jednota ustanovljena in utemeljena pred 70 leti kot »napredna, bratska in humana organizacija«, ki je to svoje poslanstvo izpolnjevala prek najrazličnejših oblik samopomoči rojakom v stiski in ob tem razvijala široko dejavnost kulturno-prosvetne in društvene narave. Gotovo je bilo povod za obsežnejšo razpravo o tej tematiki jubilejno leto, v katerem je zbor zasedal. Saj je bila to najprimernejša prilika, da se ob pregledu dela in uspehov zadnjega obdobja, zazre tudi v preteklost in obudi temeljna načela. Prav tako pa so tej dokaj dolgotrajni razpravi botrovali prekrški, bolje rečeno odstopanja od osnovnih načel, ki so bila zaznavna v posameznih organizacijah. Po demokratični razpravi se je velika večina delegatov odločno zavzela za to, da mora naravnost organizacije tudi v prihodnje izhajati iz temeljnih načel, ki opredeljujejo napredni značaj SNPJ in da pri izpolnjevanju teh načel ne more biti razpravljanja, še manj popuščanja.

Ostane mi, da povem še nekaj osebnih vtisov o dogajanju ob konvenciji. Prireditelji so mislili tudi na to, da bi delegatom in gostom povedali in pokazali čim bolj nazorno, kako v tej »ameriški Ljubljani« še danes živita slovenska beseda in pesem. Zato so vsak večer pripravili program. Že v ponedeljek smo lahko poslušali petje, glasbo in recitacije mladinskih zborov SNPJ in tenorista Edija Kenika. Nastopi najmlajših, ki jih vodita požrtvovalni Cilka Valenčič-Dolganova in Mary Pivik, so bili za vse prisotne enkratno doživetje. Najmlajši, pripadniki četrtega rodu, so tako živahno, iskreno in pristrčno peli, recitali in igrali, da so od sreče izvajali solze poslušalcem v nabito polni dvorani. Drugi dan so si delegati lahko ogledali filme, ki jih je predstavil Tony Petkovšek o potovanju v domovino in na Havajske otoke. Nato je izvajal program trio Maurich. V petek smo lahko poslušali revijo harmonikarjev. Opazil sem, da je tako imenovana »slovenska harmonika« zelo iskan instrument med tukajšnjimi ljudmi. Očitno so najbolj priljubljene narodne, Slakove in Avsenikove melodije. Mimo tega pa so dvorano ta večer navdušili plesalci in plesalke folklorne skupine »Kres«. Če povem, da je bil v sre-

do organiziran obisk konjskega dirkališča, mi ostaneta še četrtek in sobota.

Četrtek je bil vnaprej zaseden za slavnostni banket v Slovenskem narodnem domu na St. Clair avenue. To dejanje je bilo načrtovano kot sestavina konvencije, le da je bilo poleg 250 delegatov in častnih gostov prisotnih še skoraj prav toliko drugih. Večer je bil oblikovan tako, da je imel več delov. Slavnostni del je vodil Edwin Polšak, uvodni nagovor pa je imel rojak Culkar. Po pozdravih gostov je sledila predaja visokega jugoslovanskega odlikovanja SNPJ. V priložnostnem nagovoru sem zbranim izročil

Slovenski šopek za predsednika Matice

pozdrave domovine in govoril o motivih za tako visoko odličje. Iskrena radost in ponos sta sijala iz oči prisotnih, ko je rojak Culkar sprejemal v imenu organizacije visoko priznanje in se v krajšem govoru zahvalil tov. Titu in našim narodom za odličje. V tem delu je vodstvo SNPJ nagradilo s spominskimi plaketa mi nekatere svoje najbolj marljive člane in nekatere zaslužne voditelje organizacije, med njimi Jožeta Culkarja, Louisa Benigerja, Jožeta Rifolta in Franka Zordanija.

V drugem delu tega večera smo gledali in poslušali za to priliko sestavljen program, ki je s pesmijo, plesom in igro prikazal nekatera značilna obdobja iz življenja Amerike od naselitve prvih slovenskih izseljencev. V programu so sodelovali mladinski krožki, glasbeniki in pevci, ki so člani pevskih zborov Glas-

bena Matica, Jadran, Zarja in Slovan. Prav vsi izvajalci, pa naj so nastopali kot solisti, duet, kvartet, folklorna skupina, pevski zbor ali glasbeni ansambel, so želi lepe uspehe in bili nagrajeni z dolgotrajnim ploskanjem. Še najbolj pa sta poslušalcem ugajala Frank Kokal in John Zalar, ki sta odigrala, seveda s pesmijo, odlomek, ki je ponazarjal čas gospodarske krize v ZDA. Potem, ko so nastopajoči sklenili svoj program, je dobil »besedo« »kralj polke« Frank Jankovič, ki je v nadaljevanju srečanja skrbel za veselo razpoloženje. Naj povem, da je bila ob tej priliki podeljena posebna spominska plaketa SNPJ tudi Franku Jankoviču za njegovo dolgoletno delo med našimi rojaki.

Beseda o sprejemih, prireditvah in banketih v Clevelandu ne bi bila popolna, če ne bi omenil sprejema, ki ga je v počastitev naše delegacije priredil konzul SFRJ v Clevelandu tov. Ivo Seničar z osebjem konzulata. To je bilo mogoče narediti samo v soboto zvečer, kajti vsi dnevi v tednu so bili že »oddani«, kot sem v kratkem skušal prikazati. Zbrala se je kar velika družina Slovencev, če se ne motim, nas je bilo kar blizu sto, in preživeli smo še en lep večer. Sprejemi, banketi in kar je še podobnih oblik združevanja ljudi za krajši čas, so si dokaj enaki. In vendar ima vsako tako srečanje nekaj novega in za prav to srečanje posebnega. Značilno za tega, o katerem je beseda, je bilo pravo domače vzdušje, za katerega so poskrbeli tako gostitelji kot gostje. Mimo starih korenin slovenstva kot so: Jack Tomšič, Louis Kaferle, Frank Česen, Josie Zakrajšek in mnogih drugih se je ta večer zbralo skorajda vse, kar je društveno in kulturno dejavno v Clevelandu. Ob spremljavi na harmoniko, ki jo je igral rojak Dobida, sta nam izvedli krajši program članici »Jadrana« Uneticeva in Žabkarjeva, nato pa smo zapeli tudi vsi prisotni. S kolegom Žgurjem sva bila na tem srečanju imenovana za častna člana pevskega zbora »Jadran«, seveda s pismenim dokazilom in značko društva. Za naju je bil ta večer tudi večer slovesa, saj je načrtovani čas za Cleveland minil. To je bila torej prilika, da se še enkrat zahvaliva prijaznim Clevelandčanom za prijazen sprejem, gostoljubnost in da si zakličemo: Na svidenje v domovini!

(nadaljevanje in konec prihodnjič)

Če so spomini lepi, se ponosno zazreš v preteklost

Iz bogate razgibane življenjske poti nekdanjega ameriškega rojaka Antona Epiha, ki v letošnjem januarju med nami v Ljubljani praznuje svoj 85. rojstni dan.

Se ves je živahen, hudomušno nasmejan in zgovoren. Leta, ki so minula, mu v glavnem le pri nogah nagajajo. Te ga v zadnjem času nič kaj rade ne nosijo okrog, zato je v glavnem kar doma. Tam v Šiški v prvem nadstropju manjše zasebne vile stanujeta z ženo Francko vse od leta 1959, ko so se Epihovi za stalno vrnili k nam.

Tone je bil rojen v Kočevju 18. januarja leta 1890. Ko pa mu je bilo tri tedne, so se preselili v Črnomelj. Tam se je šolal. Bil je živahen fant. Rad je pel, rad je imel glasbo in veselo družino fantov svojih let. Zvedeli so, da so v Metliki ustanovili sokolsko telovadno društvo. »Zakaj ga ne bi imeli še mi v Črnomlju,« si je mislil šestnajstletni

Tone Epih

Tonček in njegovi tovariši so bili istih misli. Pa so se dogovorili in sami ustanovili svojega Sokola. Pod nekim kozolcem so vadili, kakor so pač vedeli in znali. Epihov Tone pa je bil starosta, tajnik in trobentač te črnomaljske sokolske vrste.

Veliko je še zanimivih spominov, o katerih pripoveduje rojak Epih tako živahno in iskriivo, kakor da ni vmes dolgih desetletij. Večkrat pa poudarja: »Moji starši in mi vsi smo bili vedno zavedni Slovenci.«

Tonček se je izučil sedlarske obrti, zatem pa je v Ljubljani pri kavaleriji služil vojake. No, po odsluženju vojaščini ga je leta 1913 potegnilo v Ameriko, kjer sta v Clevelandu že bila sestra in brat. Amerika daljna, tuja in vseeno domača, če si prišel v kraje, kjer je bilo dosti naših ljudi, je odprla novo stran v življenju Toneta Epiha. O Clevelandu, kjer

Dramatično društvo »Ivan Cankar« iz Clevelanda, posnetek iz leta 1924. Tudi Tone Epih je sodeloval pri njem

se je ustavil in ves čas živel ter delal, je bilo v Rodni grudi že veliko napisanega. Slovensko društveno in kulturno življenje je bilo tam v času med obema vojnama kot živo utripajoča plamenica. Pri društvih so delovale dramske skupine, pevski zbori, godbe itd. Tone se je najprej vključil v telovadno društvo »Slovenski sokol«, zatem h godbi Bled, ki jo je vodil znani glasbenik John Ivanush. Godba ga je že od nekdaj privlačila. Sam se je naučil igranja na čelo in flavto. Ko je bilo leta 1919 ustanovljeno eno najpomembnejših slovenskih dramskih društev v ZDA, dramsko društvo »Ivan Cankar« v Clevelandu, je bilo kar samoumevno, da se je v njegovih vrstah takoj znašel tudi vsestransko nadarjeni in dejavni Tone Epih.

Prva predstava Cankarjevcev je bila Jurčičev »Deseti brat«, ki so ga uprizorili 9. marca 1919 v Birkovi dvorani. Med nastopajočimi je bil seveda tudi že Tone Epih. Dramski zbor »Ivan Cankar« v Clevelandu je obstajal in deloval celih 41 let. V tem času je postavil na oder dolgo vrsto zahtevnih dramskih del, ljudskih iger in drugih kulturnih prireditev, ki so doprinesle pomemben delež k slovenski kulturi na ameriških tleh. Tone Epih je nastopal v igrah, pisal duhovite kuplete, za katere je sam sestavljal besedila, jih opremljal z glasbo in z njimi tudi nastopal, uveljavljal se je v režiji, leta 1939 je bil podpredsednik dramskega društva »Ivan Cankar« itd.

Če bi hoteli o vsem tem podrobno govoriti, bi se ta članek hudo raztegnil, tega pa ne moremo, ker je v Rodni grudi prostor omejen. Kot zaveden narodnjak je Anton Epih kmalu po prihodu v Ameriko pristopil tudi k Slovenski narodni čitalnici in ko so iskali nekoga, ki bi to ustanovo vodil ter so naprosili njega, je seveda to rad prevzel. Pri čitalnici je zatem deloval, seveda v svojem prostem času, celih enaindvajset let. Zatem je predal posle Jožetu Širclu, o katerem smo nedavno prebrali v Prosveti, da je letos poleg svojega 80. rojstnega dneva praznoval tudi 40-letnico, odkar kot knjižničar vodi Slovensko narodno čitalnico v Clevelandu.

Tone je bil seveda tudi član Slovenske narodne podporne jednote, in to celih 47 let, vse do povratka v stari kraj. Tako je bil zaposlen pri poklicnem delu v tovarni peči in še bolj pri društvenem delu, da skoraj ni imel časa misliti na svoje zasebno življenje. Tako je bil že kar v »zrelih« letih, ko mu je »padla« v oči postavna Mojškričeva Francka, ki je leta 1921 iz Vevč pri Ljubljani prišla v Ameriko. Kar hitro sta se zmenila z živahno Francko in ko sta lani pri nas slavila zlato poroko, sta ugotovila, da se takrat ne eden ne drugi ni zmotil in da sta bila res kar pravi par za skupno življenjsko pot.

Sinko Lovro jima je bil v ponos in veselje. Veselje do glasbe je takorekoč prinesel že s seboj na svet. Ko je imel devet let, je bil že kar dober trobentač. Ko so se Epihovi leta 1959 za stalno vrnili v svoj stari kraj in so se nastanili v Ljubljani, je sin Lovro tu študiral glasbo, dve leti v Ljubljani in eno leto v Beogradu. Zatem pa ga je potegnilo nazaj v Ameriko, kjer se je rodil in odrasčal.

Ne, staršem takrat prav gotovo ni bilo lahko pri srcu, ko je sin odhajal nazaj čez morje. A vsak je pač sam svoje sreče kovač, pravi star pregovor. In tega sta se pač morala držati tudi Tone in Francka, ko sta objemala sina, ki se je vračal v svoj »rojstni kraj«. Zdaj je tam zaposlen kot rentgenolog, njegov ljubi konjiček pa je seveda glasba — trobenta. Ko sta Tone in Francka lani slavila zlato poroko, ju je Lovro obiskal in jima prinesel tudi fotografije svoje družinice, žene in hčerkice Lori.

Toplo in prijetno je v majhnem Epihovem domu. Prav nikoli se ne dolgočasi. Prijatelji upokojenci prihajajo na obisk. Med njimi tudi nekdanji ameriški rojaki. Blizu domujeta tudi znana Clevelandčana Vatro in Ann Grilova. Rojak Vatro Gril je bil tudi nekoč eden od stebrov dramskega društva »Ivan Cankar«. Tako s Tonetom včasih razpletata skupne spomine. Če so spomini lepi, se res lahko z veseljem in ponosom zazreš v preteklost. In prav nikoli nisi sam.

IS.

Ko ugasne ogenj ljubezni

Skupno življenje! Nekaj o čemer sanjari-
mo, si želimo, nekaj, kar idealiziramo zla-
sti takrat, ko tavamo sami po svetu. Iš-
čemo sorodno dušo, nekoga, ob katerem
bi se čustveno ogreli kot premraženci ob
toplem ognju. Vsak izmed nas ima svo-
jo zgodovino iskanja, vsak izmed nas bi
lahko povedal, da se je pri tem iskanju
sorodne duše nič kolikokrat zmotil. Z-
mote so včasih bolj, včasih manj bole-
če; toda za vse je značilno, da smo pri
drugem srečanju s tistimi, ki bi nam
lahko vračali naša čustva, izredno oprez-
ni.

Opresni in polni dvomov, ali se pribli-
žati ognju ljubezni, se ogreti ali ponovno
»opeči«?!

In vendar je za vsakega človeka tudi
značilno: ne glede na dosedanje bolj ali
manj neprijetne izkušnje teži, da najde
osebo nasprotnega spola, s katero bi la-
hko delil svoja intimna doživljanja, svo-
ja upanja, bojazni, svojo moč in nemoč.

Želja — najti oazo skupnosti — je še
bolj močna pri tistih, ki živijo v okolju
v katerem se čutijo odtujeni, zanemarje-
ni in včasih celo zavrženi.

V takšnem pričakovanju realizacije sa-
mega sebe, svojih pričakovanj, med iska-
njem znane resnice, da človek ne more
živeti brez drugega in brez hrepenenja
po ljubezni, najdemo osebo med mno-
žico drugih, ki se nam zdi, da najbolj
ustreza podobi, ki smo si jo ustvarili.

Odločimo se, se dogovorimo: ustvarila
bova najino in samo najino skupno živ-
ljenje. Po takšnem skupnem sklepu sre-
če, zadovoljstva in skupnih načrtov zle-
pa ni konec.

Kaj je narobe, če se dva po tako dolgem
pričakovanju in iskanju najmeta?

Toda preden odgovorim na to vprašanje,
poslušajmo zgodbo moža in žene. Moža
in žene, ki sta po nekajletnem skupnem
življenju sklenila, da gresta narazen. In
vendar sta zaradi otroka, ki sta ga ime-
la, sklenila, da bosta prej le poskusila še
enkrat znova v šestih mesecih, ki sta si
jih določila kot »poskusne mesece sprave«.
Toda, naj sama pripovedujeta svoje
izkušnje:

Ona: Bila sva že v zrelih letih, jaz tri-
deset, on petintrideset, ko sva se sreča-
la. Pri njem sem našla tisto, kar nikjer
doslej nisem začutila. Bil je nežen, pri-
jazen, topel saj so me njegova čustva
grela kot sonček. Prav kmalu, po šestih
mesečih, sva se poročila. Verjetno se ne
bi tako hitro odločila, če ne bi oba ugo-

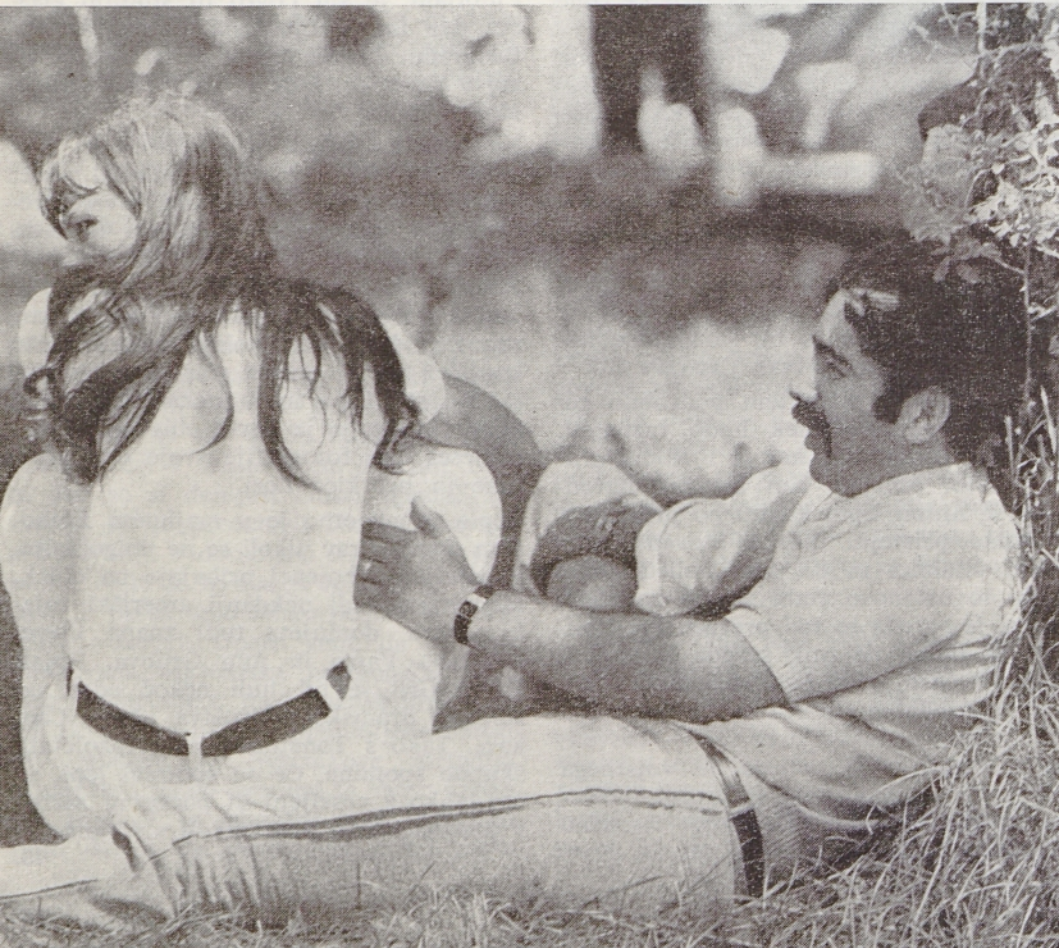
točila, da sva v tujem svetu preveč
osamljena in naposled tudi zato, ker sem
pričakovala otroka. Dolgo sva se mučila
zaradi stanovanja in končno sva si le
uredila domek, skromen, toda najin. Ko
sva začela skupno živeti, so se začele
tudi težave. On je o vsem odločal sam,
rad je bil v družbi, vedno je imel pri-
jatelje okrog sebe. O domačih je veno-
mer govoril vse najboljše in vse prazni-
ke, ki sva jih imela ali dopuste sva pre-
živela v njegovi domači vasi. Velika
družina so in res so vsi raztreseni po-
vsod po svetu. Šele za praznike ali med
počitnicami se vidijo. Moje želje, da bi
obiskala tudi mojo domačo vas, mojo
mamo in sestro, pa ni upošteval. Res je,
tudi moje sorodnike sva videla, toda sa-
mo videla in nič več. Prepirala sva se
že zaradi takšnih malenkosti, da sva oba
ugotovila, da na ta način nikamor ne
prideva. Tudi o razvezi sva govorila in
celo storila nekaj ukrepov. V zadnjem
hipu, po zadnjem obisku doma, pa se
je predvsem mož premislil. Nisem bila
za to, da bi se razvezala, vendar sem že
skoraj otopela in si mislila, če se on
želi, se bom pač razvezala.

Kako je prišlo tako daleč, ne vem. Bil
je povsem drugačen, ko sva se spoznala,
poln razumevanja, hotel in želel mi je v
vsaki stvari ugoditi. Zdaj pa...

In kaj pravi on?

Od začetka, ko sva se spoznala, je bila
tako mila, čustvena. Kamor koli sva šla,
se je lepo vedla, mi veliko govorila, prav
prikupna je bila. Toda čedalje bolj pa je
začela kazati roge. Kar sem predlagal,
se je upirala, celo k mojim domov mi
hotela več. Nekoč, ko sva se odpravljala
domov, mi je celo zabrusila: »Nikamor
ne pojdem, dosti mi je tvojih sorodnikov
in dosti mi je tudi domovine in doma-
čega kraja!« Ne vem, kaj ji je? Moji so
vedno bili tako veseli, ko sva prišla, do
nje so bili bolj pozorni kot do mene
samega, njihovega sina. Ona pa se je
vedno držala tako kislo, da sem se še
sam sekiral in jo spraševal, če jo je kdo
užalil. Če sem doma odšel z brati kam,
ali pa smo se dobili na poljani tako kot
nekoč in brcali žogo, ji ni bilo prav.
Imela je tisoč pripomb in je celo rekla,
da imam rajši svoje sorodnike kot pa
njo in otroka. Kako je mogla kaj takega
pomisliti in reči?

Mislím, da ne moreva živeti samo drug
za drugega, tako kot misli moja žena.
Živiva v družbi in vsaj meni se zdi po-
trebno, je treba živeti tudi z drugimi.
Posebno zato, ker sorodnike tako redko
kdaj vidiva. Pa ne bi rekel, če bi zane-
marjala tudi njene sorodnike. Saj k nje-
nim tudi gremo, kdadar smo pač doma,
vendar pa smo res dalj pri svojih. In

zdaj sem že tako daleč, toliko problemov se je nakopičilo, da sem preprosto pomislil, da je edini izhod razveza! Tako sta govorila ona in on. Vsak po svoje sta doživljala skupno življenje in vsak po svoje razumevala drug drugega. Toda zdaj je že čas, da odgovorimo na vprašanje, kaj je narobe? Oba sta se srečala v tistem velikem pričakovanju,

da ne bosta več sama, ampak skupaj. S prepričanjem, da bo ona njemu ogenj, ki ga bo grel, in on njej. Hotela sta se drug pri drugem čustveno ogreti in pozabila ali prezrla potrebo, da bi skupno življenje morala ustvarjati oba, da bi »ogelj ljubezni«, ki sta ga prinesla v skupno življenje, bilo potrebno vzdrževati in pričakovati, da ne bo vedno gorel

z isto močjo. Kajti ljubezen je tako kot ogenj niha v svoji intenziteti, ne greje vedno, ampak nas včasih tudi ohladi. Kljub težnji, da najdemo nekoga, s katerim bi delili svoja intimna doživljanja, pa ne kaže pozabiti, da živimo v družbi in da moramo kot skupnost dveh spraviti v sklad različna stališča do drugih okrog nas.

Srce, zakaj se nisi oglasilo

O njej in njem

Tisoč nežnosti je bilo med njima v njunih prvih skupnih letih. Vsak dan, ko sta odhajala v službo in drugam, jo je on poljubil in ji segel v roko. Ta stisk njegove tople, močate dlani ji je bil skoraj ljubši od poljuba. Ves dan ji je bilo toplo od njega, da so ji oči od veselja sijale, čeprav je morala trdo delati.

Nekoč pa je njuno poslavljanje opazil njegov kolega iz službe. »Ti si pa še zmeraj zaljubljen v svojo 'staro', se je pozneje iz njega norčeval in razlagal ostalim, kako ju je z ženo zalotil, da sta se ob slovesu »golobčkala«. Ta posmeh je njega hudo prizadel, čeprav se je pred drugimi delal ravnodušnega. Zagrizel se mu je globoko v mozeg.

Odslej je vsakokrat kar pobegnil od doma, kakor da se mu mudi, da žene ni bilo treba poljubiti in ji seči v roko, čeprav je videl, kako je čakala na to in mu iz navade ponudila roko. Hote je njeno kretnjo spregledal in odvihral z doma. Kako je ona zaradi tega trpela. V srcu jo je začel glodati dvom, ki se je vse bolj razraščal. Ali ima morda drugo? A bila je preponosna, da bi ga vprašala. Molčala je, a vesele iskric v njenih očeh so ugasnile. Kar naenkrat je postala zadirčna in jezljiva.

»Prava coprnica je postala moja Heda, tako se znaša nad mano, če pol urice pozneje pridem domov,« je tožil znanec v gostilni in se smilil sam sebi. »Nič ne maraj,« so ga tolažili. »Vse babnice so take. Pošteno jo izuči. Izostani od doma nekaj dni, pa bo mehka ko vosek.

Ubogal jih je, a učinek ni bil tak, kakršnega je pričakoval. Res, Heda se ni več kregala. Vase se je zaprla kakor školjka, potonila je v svojo bolečino, ki si jo je

razlagala po svoje. Postala je in ostala tiha, hladna, tuja.

»Da bi se vsaj pošteno skregala z mano,« je potem on tožil znanec, ki pa mu na to niso vedeli nič več svetovati.

O čisto majhni pravljici

Mala Maja ni mogla noben večer zaspiti brez svoje male rožaste blazinice, ki jo je stiskala k licu, in brez pravljice, ki ji jo je pripovedovala mama. To je bil njun vsakdanji večerni obred, ki pa je kar naenkrat postal mami odveč, posebej ob večerih, ko sta potem z možem kam šla.

»Ne razvajaj otroka, ne pusti se tiranizirati,« so ji pridigale znanke. Pa je sklenila, da se res ne bo. Tisti večer, ko je morala na sindikalno zabavo, je izbruhnila, otroka, ki jo je prosil za pravljico, nadrla: »Ne, danes ne bo nobene pravljice. Ne utegnem. Kar pridno leži in zasp!«

Otrok jo je pogledal hudo začudeno in zajokal: »Mamica,« je moledovala, »mami, povej mi no, vsaj čisto majhno pravljico! Čisto majhno pravljico!« Še na stopnice, ko je odhajala, jo je spremljal otrokov jok in prošnja: »Mamica, čisto majhno pravljico, prosim, prosim!«

Ta Majina prošnja odmeva zdaj v njenem srcu že dolgo vrsto let. Vedno enako milo in pretresljivo. Kajti Maje že dolgo ni več. Nekaj mescev zatem jo je pobral menigitis. V malo belo krsto ji je obupana mama položila njeno ljubo blazinicico in njeno najljubšo knjigo pravljic. A otrokova prošnja, ki ji je ni izpolnila, je ostala z njo in spremljala jo bo ko boleč očitek.

O mamici in njenih spominih

Ko je po dolgih letih prišel domov na obisk iz daljne tuje dežele, ga je na starem pragu čakala in objela drobna, napol slepa ženica, njegova mati. Oh, kako se je spremenila. Seveda, saj se je spremenil tudi on sam. Pet desetletij je vmes.

»Malo jim gre že na otročje,« mu je namignila svakinja. Prikimal je. Mama tega seveda ni slišala, ne opazila. Vsa je bila

prežeta od sreče, da je njen sin, njen Fronc, spet doma, pri njej.

Trdno ga je prijela za roko in ga povedla v svoj kot, kjer ga je, kot majhnega fantiča, posadila poleg sebe na svojo posteljo. Ker je slabo videla, ga je s suhimi, tresočimi, zgubanimi rokami vsega nežno otipala po obrazu in zadovoljno ugotovila: »Zares si zal, cel oča.« Vsi so se zasmejali, mama pa je srečna začela obujati spomine iz mladih dni, govorila je in govorila, kakor da prebira strani bogate družinske kronike. Nekaj časa jo je poslušal z veseljem, zatem pa je postal nestrpen, kajti tudi sam je imel veliko povedati.

Ko je odhajal spat, ga je mama pobožala in pokrižala in rekla: »Oh, Fronc, tako srečna sem, da si prišel in me poslušal. Saj tukaj se nimam z nikomer pogovarjati. Vsi gredo za delom. Le stari maček me kdaj posluša, a kaj, saj ne ve, kaj mu pripovedujem. Kajne Fronc, jutri se bova spet pogovarjala?« Obljubil je, naredil pa je drugače. Saj ni prišel po tolikšem času na počitnice v stari kraj zato, da bi sedel pri stari mami in poslušal njene davne spomine.

Šel je k sosedom, pa v druge kraje k znanec. Šel je na izlete. Bil je v toplih krajih. Mama je vsakogar povpraševala po njem in ga nestrpnostno čakala. Zadnji dan pred povratkom je spet obiskal mamo, ki je bila še bolj upognjena od let in žalosti.

»Oh, ti moj Fronc,« je hlipala skozi solze, ki so ji tekale po brazdah na udratih licih: »Zdaj pa greš in nikoli več se ne bova pogovarjala. Nikoli več. Pa sem te tako dolgo čakala, tako zelo sem se veselila.« Njene stare koščene roke so ga tako tesno objemale in se ga oklenile, da se je moral s silo iztrgati iz njenega objema.

Zdaj stare mame že dolgo ni več. Njen sin pa v tujem svetu prav gotovo dostikrat misli nanjo in si očita, zakaj si takrat ob obisku ni vzel nekaj več časa za pomenke z njo. A zdaj je pač prepozno.

Da, tako je v tem našem življenju. Naš vsakdan je tako natrpan z vsem mogočim, da ob tem marsikaj navidez drobne, neznatnega spregledamo in prehitro ukrepamo, ne da bi se prej posvetovali tudi s svojim srcem. Se vam ne zdi?

Dominik, Michèle in mama: Francozi in Slovenci

»Le nesi, nesi pisemce ...«

»Ganjena, z veliko radostjo in z mnogimi solzami sem v nedeljo (22. 9. 1974) gledala na televiziji reportažo o Jugoslaviji. Tako sem končno videla košček dežele svojega očeta in ljudi, ki v njej prebivajo. V srcu vedno hranim upanje, da bom nekoč šla pogledat tisti kraj, po katerem je tako hrepenel moj pokojni oče, da bi ga spet videl in nas otroke popeljal s seboj, a mu to ni bilo usojeno. Tako rada bi šla obiskat njegovo rodino, ji predstaviti mojega moža in oba otoka — malo Mihelco (1 leto) in Dominika (6 let). Dominik zna že brati in pisati. Naučila sem ga slovensko pesem o ptičici, ki je tako lepa. To je edino, kar znam slovensko.«

Tako piše po francosko na pol Slovenka, na pol Francozinja, prvorojenka slovenskega izseljenca — drvarja in francoske kmetice, mlada Marie-France iz francoske vasi Raulecourt svojemu stricu in tetam v Slovenijo. Pisma pošilja na moj naslov, da jih prevedem na slo-

venščino in jih tako s prevodi vred pošiljam stricu. Tudi njen stric in drugi sorodniki pošljejo odgovore zanj, da jim priložim prevode in jih odpošljam v Francijo. Take usluge delam tudi drugim otrokom in potomcem slovenskih izseljencev v drugih deželah sveta. Vsako leto, največ pa ob Novem letu, prejmem veliko pisem v tujih jezikih, največ pa v nemščini, angleščini, francoščini in italijanščini. To počnem že nad štideset let. Začel sem, ko sem bil še dijak. Od nikogar pa nikdar ne sprejem nagrade. Tudi če mi jo kdo hoče potlačiti v žep, ne! Zakaj zdi se mi, da bi razžalil domovino, če bi sprejel tako plačilo. Edino, kadar sem komu prevajal ali sestavljal dovalne listine, sem vzel nagrade, pa še to le tedaj, če so bile dediščine zares velike. S kakšnim srcem bi sprejel nagrado od majhnega denarja, ki si ga je bil izseljenec prislužil z žulji in ponižanji v tuji deželi? Izseljenec sem vedno smatral za tako nesrečne, kakor internirance. Te

je pognalo v tujino nasilje, one pa pomanjkanje. Nas šolane Slovence je lahko sram, če nočemo brezplačno z znanjem jezikov pomagati nešolanim bratom delavcem. Prekleto drago in z denarjem od davkov od delavcev in kmetov je domovina plačevala šole in profesorje, ki so nas učili latinsko, grško, nemško, francosko, a poleg tega še neobvezno brezplačno angleško, italijansko in kateregakoli od jezikov, ki bi se ga še hoteli učiti. Za to smo imeli odlično gimnazijsko slovnično podlago. Vse to za naše bodoče službe v domovini.

Vendar domovina ni bila samo ob kraljevskem prestolu, v palačah bogatašev, v lepih pisarnah, v naših dobrih službah in stanovanjih, iz katerih nam ni bilo treba iti v tujino s trebuhom za kruhom. Izseljencem in tudi internirancem med vojno sem poskušal pomagati tako, da sem jim prevajal pisma iz tujih jezikov v slovenščino ali obratno. Tudi ko sem stopil v pokoj, se moje tovrstno delo ni nehalo. Le moj naslov se je spremenil, ker zdaj nisem več na glavni pošti v Ljubljani, kjer sem bil zaposlen dolga leta, ampak na Blokah. Moj sedanjí naslov je sto in stokrat počaščen s pismi in razglednicami iz Amerike, Avstralije, Francije in drugih dežel sveta. Vsako pismo me razveseli in me potem skrbi, da bi tukajšnji slovenski sorodniki čimprej poslali odgovore. O, da bi za odgovore bile vse rodbine tako pridne, kakor so sorodniki izseljenčeve hčere Marije-Francije, o kateri govorim v začetku tega pisma.

Njen pokojni oče Dominik je leta 1937 odšel v francoske gozdove. V Franciji si je ustvaril družino. Umrli je v prometni nesreči leta 1959. Zapustil je ženo Francozinjo in šest nedoraslih otrok. Od takrat naprej mora sama mati obdelovati pet hektarov skromne zemlje ob reki Meuse, da preživi družino. Oče ima na grobu leseno znamenje »Nismo mogli kupiti kamnitega, ker smo revni,« so pisali otroci stricu v Slovenijo. Vendar so razen prvorojenke vsi končali srednje šole, ena pa študira tudi na visoki šoli, Terezika. Dominikovi otroci nadvse ljubijo spomin na očeta, ki je zanje trdo delal in k delu privajal tudi otroke tako, da zdaj sami skupaj z mamo obdelujejo kmetijo. Re-

dijo tudi trinajst goved... Ponosni so na svoje slovensko poreklo in na svoje uspehe. Zato bodo očetovo slovensko ime, priimek, rojstna vas in domovina z zlatimi črkami vklesani v spomeniku.

Ker so otroci izseljenca, niso dobili štipendij. Le majhne podpore. »Še za to, kar so otroci dobili, sem se morala hudo boriti. Spričo tega so mi sosede na vasi dali vzdevek »Mačka«, ker sem dobro varovala svoje otroke,« je pisala mati v Slovenijo.

Hči Terezika je bila letos peta med 43 kandidati pri izpitih iz kinesioterapije na visoki medicinski šoli mesta Nancy. Kljub temu mora mati zanj plačevati visoko mesečno šolnino, hrano in stanovanje. V Sloveniji bi taka odličnjakinja plačevala desetkrat manj ali celo nič.

Edini od te družine, ki je po očetovi smrti prišel v Slovenijo, je bil enajstletni sin Daniel, ki je bil s skupino izseljencev tu na tritedenskih počitnicah. Po slovensko je znal samo pozdraviti in peti. Naučil ga je bil seveda še očka. Čez griček proti rojstni hiši svojega očeta je veselo zapel vsem zbranim, ki so ga čakali pred hišo. Strici in bratrance so mu zaploskali, ljudje na polju so se ustavili pri delu, da prisluhnejo dečku, ki so ga videli prvič, in ki zna peti tako staro pesem slovenskih popotnikov po svetu. Z visokim glasom je Daniel zapel najljubšo pesem svojega očeta, izseljenca, da je odmevala po dolini:

Ko ptičica na tuje gre,
v kljunčku nese pisemce.
Le nes', le nes' to pisemce
do moje mamice.

Potem je sledil lep prizor. Tete in sestrične so na glas zajokale, vsi so ga ginjeni objemali. Pomislil sem: tih je Dominikov grob z lesenim znamenjem v Franciji, njegova pesem v francoski hišici pa le ni utihnila in še ne bo. Iz roda v rod jo bodo peli njegovi potomci.

Čez nekaj let bo Danielova sestra postala zdravnica. Lepše življenje bo takrat imela in takrat bo Dominikov grob zagotovo dobil kamnit spomenik. Še naprej pa bodo vsi pošiljali pisma na moj naslov in dokler bom živel, ta pisma ne bodo ostala brez odgovora. Ali bo po moji smrti vsega tega konec?

France Ponikvar
61385 Nova vas pri Rakeku

»Zadovoljni Kranjci« v Kanadi

Ko je v juliju lani med jugoslovanskimi izseljenci v Kanadi nastopala kulturno-zabavna skupina, ki so jo v to daljno severnoameriško deželo poslale izseljenske matice iz vseh naših republik, je v njej kot predstavnik Slovenije nastopal tudi znani pevec Stane Mancini iz Ljubljane. Takrat so mnogi rojaki, zlasti pa še člani »Kanadsko-slovenskega društva za kulturne izmenjave« iz Toronta izrekli željo, naj bi po možnosti že letos mednje prišel slovenski narodno-zabavni ansambel in jim v Kanado prinesel košček domačega vzdušja.

Tako je prišlo do gostovanja enega najstarejših narodno-zabavnih ansamblov iz Slovenije »Zadovoljnih Kranjcev«, ki sta ga organizirala Kanadsko slovenska skupina iz Toronta in Slovenska izseljenska matica.

Prve dni oktobra je z letališča Brnik pri Kranju z veliko srebrno sivo ptico odletela na štiritedensko turnejo pisana skupina, v kateri so bili: pevka Branka Stergar, pevec Stojan Vene in Stane Mancini, Marjan Roblek, ki je skrbel za smeh in dobro voljo ter godci harmonikar Milan Mihelič, kitarist Kajetan Zupan, baritonist Alojz Bezgovšek in trobentar Pavle Oman, »komando« nad vsemi pa je imel vodja ansambla klarinettist Albert Podgornik.

Čeprav so bili vsi, razen Mancinija, prvič v Kanadi, so se že ob prihodu na torontsko letališče počutili, kot bi bili doma. Rojaki so jim priredili prisrčen sprejem, kjer ni manjkalo tradicionalnega znaka slovenskega gostoljubja — rdečih nageljnov, pri Štefančičevih, doma so iz Ilirske Bistrice, pa je gospodinja Lojzka pripravila tako gostijo, kot bi bili na ohceti. Tu so se »Zadovoljni Kranjci« spoznali z vsemi člani organizatorja in brž sklenili prijateljstvo, ki je pognalo globoke korenine. Zaradi utrudljivega potovanja »Kranjcem« še ni bilo treba pokazati, kaj znajo, namesto tega pa so jim gostitelji vrteli njihove gramofonske plošče in so zato svoje goste po glasbeni plati kar dobro poznali. Bilo je prav prijetno, saj je rojake Ludvika Steguja, Toneta Vršiča, Kristijana Hlada, Jožeta Štefančiča, Steva Flisarja, Ivana Curka, Joa Hozjana in mnoge druge zanimalo vse, kar je novega doma, dokončno pa so jim sporočili tudi kraje, kjer bodo nastopali.

»Zadovoljni Kranjci« so imeli v Kanadi deset nastopov in to: v Torontu tri, po enega pa v St. Catharinesu, Hamiltonu, Winnipegu, Calgaryju, Vancouvru in Edmontonu, nazadnje pa v Londonu (Ont.). Dvorane, kjer so nastopali, so bile srednje velike, povsod pa polne navdušenih poslušalcev. Od nastopov je bil zgolj koncert le v Torontu, na katerem pa so morali »Kranjci« na spontano željo po-

slušalcev dodajati skladbe, da se je prireditel podaljšala skoraj za polno uro. Povsod drugod so bili koncerti združeni še s plesom in razpoloženje je bilo tako, da ljudje kar niso hoteli domov, toda strogi predpisi so terjali, da so se zabave končale navadno ob enih po polnoči. Od skladb so, kot je ob podobnih priložnostih med Slovenci v tujini že navada, najbolj vžgale narodne, zlasti »Mi se imamo radi«, ki jo je skoraj povsod pela vsa dvorana, pa »Še kikelc prodala bom«, »Daj, daj srček nazaj« itd. Od skladb »Zadovoljnih Kranjcev« je bila daleč najbolj priljubljena »Vrnite se ptice« Alberta Podgornika, ki so jo morali na željo plesalcev ponavljati tudi po večkrat. Sicer pa so na vseh nastopih dali pevci in ansambel vse od sebe, za veselo razpoloženje pa je poleg tega skrbel Marjan Roblek.

V vseh krajih, kjer so nastopali, so »Zadovoljne Kranjce« rojaki sprejemali z velikim veseljem in mnogimi željami, naj bi ta njihov obisk ne bil zadnji. V Londonu (Ont.) so jih ljudje čakali več kot dve uri, ker zaradi goste megle letalo ni moglo pristati, zaradi česar so se morali vrniti v Toronto in do tu z avtobusom odpotovati 120 milj daleč. Kljub zamudi, čeprav je bila iz objektivnih vzrokov, ljudje niso bili prav nič slabe volje, ampak so jih sprejeli prav tako prisrčno kot povsod drugod. Gostom iz Slovenije bosta še dolgo ostala v prijetnem spominu dogodka prav v tem mestu, kjer se je ob koncu nastopa spontano oglasila v dvorani naša himna »Hej Slovani«, in v Vancouvru, kjer je med prireditvijo vsa dvorana pela »Janez kranjski Janez«. In še to: v Edmontonu so vsi člani ansambla prejeli članske izkaznice tamkajšnjega slovenskega društva, ki jih bodo trajno spominjale na prijetne dni med rojaki v Kanadi.

»Zadovoljnim Kranjcem« to ni bila prva pot med rojake na tujem. V skoraj 19 letih, kolikor igrajo in pojejo, so že obiskali Slovence v mnogih evropskih državah, kot v Franciji, Nemčiji, Belgiji, na Nizozemskem in v Avstriji, pred dvema letoma pa so prvič stopili tudi na ameriška tla, kjer so bili sicer le nekaj ur, vendar sta se tudi takrat v Clevelandu oglasila njihova polka in valček. Z vseh teh gostovanj so »Kranjci« odnesli najlepše vtise, vendar pravijo, da tako prisrčno pa morda še ni bilo nikjer, kot v lanskem oktobru v Kanadi.

Ne bi bilo prav, če bi zamolčali še nekaj. Naši rojaki so bili nad gostovanjem »Zadovoljnih Kranjcev« nadvse zadovoljni in srečni. Toda našla se je peščica ali morda posameznik, ki so širili pamplet, naperjen proti gostom iz domovine in ki so ga obsodili vsi pošteni rojaki.

P.

ALBERT PODGORNIK

MILAN MIHELIČ

MARJAN KRŽIŠNIK

PAVLE OMAN

ALOJZ BEZGOVŠEK

BRANKA STERGAR

STOJAN VENE

STANE MANCINI

MARJAN ROBLEK

otroci berite

Za srečno novo leto

Prišla je zlata ptica in sedla med ledene rože na oknu.

Bolni deček v postelji jo je videl. Nepremično jo je gledal. Ni se upal zganiti, da ne bi odletela. Dlje kot jo je gledal, bolj je upal da bo odprla kljun in zapela. Morala bi zapeti, saj je bilo v sobi tako tiho.

A zlata ptica ni zapela. Samo poravnala si je krila in se vzravnila, da je lahko poleg nje zrasla in vzcvetela še ena roža. Še ena roža, je zašepetal deček, in je vzcvetela še ena roža.

Še ena ptica, je zašepetal deček, in je priletela še ena ptica.

Nič več ni upal izreči, da se mu ne bi še več izpolnilo. Na oknu je bilo že tako

preveč ledenih rož. Tudi tega, da bi ptici zapeli, ni upal izreči, niti šepetaje.

Okno je blestelo v sinji svetlobi in dečku je bilo v postelji prijetno toplo. Zunaj pa je v mrazu zaškripal sneg. Še enkrat in še enkrat. To so bile očetove stopinje.

Oče prihaja, je zašepetal deček.

Oče! je zaklical naglas.

Oče je prišel, zlati ptici pa sta odleteli. Saj sta lahko odleteli. Deček ju je tisti hip pozabil.

Kako sem te čakal, oče. Ves dan te ni bilo.

Res je, ves dan me ni bilo, je rekel, potem pa je segel v žep in razvrstil po dečkovi odeji novoletne voščilnice.

Poglej, danes je Silvestrovo popoldne pa sem ti prinesel veliko novoletnih želja. Bova pisala za srečno novo leto? ga je vprašal deček.

Bova pisala ali pa ne bova. Tu imaš voščilnice, oglej si jih, igray se z njimi, kakor želiš. Iskal sem, iskal, a kar sem želel, nisem našel.

Deček se je očetu nasmehnil v zahvalo za toliko novoletnih voščilnic, popravil si je blazino na postelji, se udobno nalonil in se kmalu zatopil v igro:

človek, želim ti srečno novo leto!

Vprašali boste, kakšna igra je to? Je podobna igri človek, ne jezi se?

Podobna ji je in ji ni podobna. Lepša je in samo enkrat na leto se jo igramo. Ta

igra je brez pravil. Bolni deček je to vedel. Lani sta si z očetom sešila iz najlepših voščilnic škatlico in vanjo shranila srčno željo za srečno novo leto. Letos je odšel oče s svojo knjigo v kot k topli peči, deček pa je ostal v postelji, z voščilnicami sam. Razvrstil si jih je in potem sklenil, da si z njimi sezida stolp. Najprej je izbral voščilnico z gozdom zelenih dreves. Ob gozdu je hišica z dvema oknom in lepimi lesenimi vrati. Tu je njegov dom.

Tu sem doma, tu sem doma, šepeta deček. Šepeta, da ne bi motil očeta, ki bere knjigo.

Srečno novo leto tebi, oče, in meni, da bi bil kmalu zdrav. Naj bo najin dom srečen dom.

Kaj si rekel? je vprašal oče in obrnil list v knjigi.

Želel sem ti srečno novo leto, je odgovoril deček.

O, srečno, srečno tudi tebi, je rekel oče in bral naprej.

Deček je izbral drugo voščilnico. Na tej je izbral slikar eno samo drevo z veliko veliko krošnjo, polno rdečih sadežev. Na drevo je poslonil lestev, ob drevesu pa narisal kuštravega dečka.

To sem jaz, je zašepetal deček. Splezal bom po lestvi visoko v krošnjo in si bom ogledal svet pod seboj. Pogledal bom, kje sonce vzhaja in kje zahaja in kam teče naš potok, kje se izliva v reko. Utrgal si bom z drevesa velik rdeč sadež, ki mu ne vem imena in ga pojedel. Sladek je, je zašepetal deček. Srečno, srečno novo leto prek hribov in dolin.

Kaj si rekel? ga je vprašal oče.

Želel sem srečno novo leto prek hribov in dolin, da bi imeli v jeseni spet veliko jabolk in hrušk.

Da bi jih imeli vsi in kruha tudi, je rekel oče.

Potem je bila tu še voščilnica z loncem cekinov.

Deček je obrnil lonec, da so se skotalili cekini po zemlji s hriba v dolinico. Kdor bo cekin našel, naj si ga shrani za spomin in za srečo. Za srečo domačo in za srečo in mir po vsem svetu!

Tako je deček zaželel in zaspal.

Tudi oče je malo zadremal, kar s knjigo v rokah. Zlata ptica pa se je tiho vrnila med ledene rože na oknu, da bi vzcvetele pisane in rdeče za srečno novo leto.

Jana Milčinski

Neža Maurer SREČNI ZAJEC

Ko se noč poslovi,
in leže za goro spat,
spleza na goro velik
bel zajec, cel korenjak.
Na zadnjih tačkah stoje
pobere zvezde z neba
in jih k noči
za goro skrije,
temno nebo pa umije,
da svetlo sinje blesti.
To bo lep dan!
Velik, bel zajec
vesel vrh gore leži
in od njegovih srečnih oči
ves vzhod rdeče žari.

**ČAS HITI IN NE ODLAŠA,
STARO IZGUBI VELJAVO.
KAR JE NOVO, TO JE PRAVO,
TAKA JE USODA NAŠA!**

Dragotin Kette

Slovenski otroci iz Nagolda in okolice smo se prvokrat zbrali v slovenski šoli. V razredu nas je okrog 23 učencev. Prej sem k slovenskemu pouku hodila v Calw. Tja sem se morala voziti 23 km daleč z vlakom. To je bilo precej naporno. Zdaj imam do šole le 2 km. Slovenska učiteljica se vsak četrtek pripelje k nam iz Stuttgarta.

**Jožica Čuš
Nagold**

Zelo sem se razveselila, ko se je začel slovenski dopolnilni pouk v Nagoldu. V Calwu je bilo zelo malo učencev, zato je tam pouk prenehal. V Nagoldu pa nas hodi v šolo 23 učencev. Učiteljica je prav vesela. Obľubili smo, da bomo ubogljivi in se bomo pridno učili.

**Milena Čuš
Nagold**

V novi slovenski dopolnilni šoli v Nagoldu nas je 23 otrok in učiteljica je ista kakor v Calwu in dobra je. Ata in mama sta tudi vesela, da je zdaj šola v Nagoldu. Ko bomo šli na obisk k stari mami in ateku, se bomo lahko po slovensko pogovarjali.

**Nevenka Gostečnik
Nagold**

Moje počitnice

Moje počitnice letos niso bile vesele zaradi slabega vremena. Bilo je deževno in hladno vreme tako, da sem se kopal samo trikrat. Malo smo se vozili okrog, večinoma pa smo se zadrževali doma. Najdaljši izlet smo naredili v živalski vrt K&lmorden. Tam sem videl veliko vrst živali in nastop dresiranih delfinov. Peljal sem se okrog parka z žičnico. Bilo je zelo lepo. Ostali del počitnic pa sem prebil doma. Hodili smo na krajše izlete, nabirali smo gobe in borovnice. Večkrat sem se igral s prijatelji, včasih pa sem moral popaziti bratca. Tako so minile moje počitnice, 20. avgusta sem moral spet v šolo.

**Breznik Zvonko
Köping, Švedska**

Krožek mladih dopisnikov

Šola na Švedskem

Tu začnemo s poukom ob 8. uri in zaključimo približno ob 3. uri popoldne. Vmes imamo tri odmore, glavni je med 11. in 12. uro. Takrat kosimo. Nam pa švedska hrana ni všeč, zato mama kuha naše jedi. Spričeval ne dobimo vsako leto, ampak samo v tretjem, šestem, sedmem, osmem in devetem razredu. V sedmem razredu si vsak učenec po volji lahko izbere še en predmet izmed naslednjih: šivanje, kuhanje, fotografiranje, tipkanje, jahanje ali judo. Ta predmet lahko zatem obdržimo vsa naslednja tri leta, ali pa ga po volji zamenjamo. Že zdaj se veseliva, ko se bova začeli učiti šivanja ali juda. Oboje je koristno.

**Carmen Budja in
Karolina Weingerl
Švedska**

Naš Lipa park

V Lipa parku je naš slovenski narodni dom. Je na vrhu hriba. Okrog so kmetije. Tam so konji in krave. Zada pa je gozd, kjer rastejo lipe, smreke, hrasti in borovci. Lepo je v našem Lipa parku. Poleti imamo tam enkrat mesečno piknike. Povabljeni so vsi člani društva in njihovi prijatelji. Ansambli nam igrajo slovensko glasbo. Na ražnju pečejo prašička. Tam je tudi igrišče. V domu pa imamo tudi slovensko šolo. Tja hodim vsako soboto. Tako je pri nas v slovenskem domu Lipa park — St. Catharines.

**Janez Ruter
Kanada**

Jesen

Jeseni listje odpada z dreves. Dnevi so hladni. Listje ima več barv. Otroci se moramo topleje obleči. V gozdu je polno od-

padlega listja, kjer se otroci radi igramo. Z vrta moramo pospraviti zelenjavo. Rože so odcvetele. Otroci moramo nositi rokavice. Kmalu bo padal sneg. Rada imam jesen. Pri naši hiši je šest dreves in veliko listja. Rada grabim listje.

**Cynthia Gerden
Kanada**

V Nagoldu smo dobili slovensko šolo!

Jaz hodim že pet let v nemško šolo. Tu pri nas se je začela slovenska šola najprej v Calwu. Zame je bila vožnja tja predaleč. Letos pa smo dobili slovensko šolo v Nagoldu. Zelo rada se učim slovensko pisati in čitati. Če ne bi dobili slovenske šole, bi na slovenski jezik gotovo pozabila.

**Darja Kopinšek
Iselshausen**

Letošnji 10. oktober je za nas slovenske otroke v Nagoldu pomemben dan. Tega dne smo dobili tukaj prvokrat slovensko šolo. Tovarišica Nunčič nas je vse lepo sprejela in bila z nami zelo prijazna. Tako smo se v razredu prijetno počutili. Sklenili smo, da se bomo vsi pridno učili, da bomo koristili sebi in domovini. Upamo, da ne bomo nič v zaostanku za ostalimi učenci, ko se bomo vrnili v našo lepo Slovenijo.

**Toni Ahlin
Nagold**

Nekega večera nam je očka sporočil, da bomo tudi v Nagoldu dobili slovensko šolo. Zelo smo bili veseli. Tako je prišel dan, ko smo se zbrali skoraj vsi šoloobvezni otroci iz Nagolda in okolice v šoli v Nagoldu. Tovarišica je zapisala podatke, potem smo začeli s poukom. Tudi zapeli smo. Vzdušje je bilo kakor doma.

**Miroslav Kastelic
Rohrdorf**

SLIKOVNA KRIŽANKA

Modni kotichek

Domače halje

Ženske smo tudi doma rade zanimivo in privlačno oblečene. Domače obleke ali halje so torej del garderobe, o katerem velja razmišljati. Dopusčena je popolna svoboda materialov in barv, pa tudi kroj lahko prilagodimo svojemu okusu.

Za halje boste našle čudovite in dovolj različne vzorce v svilenem barhentu, za obleke pa bo primernejši navaden barhent. Če ste bolj pri pogumnih, si lahko za domačo obleko izberete več različnih vzorcev barhenta. Taka obleka ima lahko široke, kimono rokave z zavihki, ki segajo do komolca. Obleka je v životu ozka, krilo pa se zvonasto širi. Trakovi, iz katerih je krojena obleka, imajo na rokavih horizontalno, po životu in krilu pa vertikalno smer.

Preprostejšega kroja je naslednja obleka. Sedlo ima ovalen vratni izrez in razporek, ki se zapenja z gumbom. Pod sedlom se obleka guba. Rokavi so široki v ramenih, nabrani v gube, v zapestju pa speti z ozkim manšetom. Obleka je v životu speta z ozkim pasom.

Domača halja na skici ima široke rokave, ki se zvonasto širijo in se končujejo z zavihkom. Ovratnik je ozek, život se zapenja s tremi gumbi. Krilo je lahko krojeno v več pol. Pas je narejen iz ozkega traku, ki je večkrat ovit okoli života. Halja bo elegantnejša, če bo segala do tal.

Naslednja ima velik ovalni izrez. Zapenja se na levi strani sedla, z dvema gumboma. Kroj pozivljajo drobne, prešite gubice pod prsmi, ki dajejo tudi krilu večjo širino.

Beba H.

	ČAROVNIK	LETNI GOZDNI POSEK	RASTLINSKA BODICA	BAJTA	DODATEK K POGODBI	
KRTAČA						
GOSTA RIJAVA TEKOCIČNA, TER						
POLJSKO OPRAVILO						
SVINČNICA, GREZILLO			ZARKO KNEŽEVIC SLOVESNA PESEM			
JURIJ DALMATIN		NASTAVA PIVU PODOBNA RUSKA PIJAČA				OVJOJA PLAST
DROBNO PECIVO				ANGL. FILMSKI REŽISER (CAROL)	OSEBA IZ GRŠKE MITOLOGIJE (SPREMEMJENA V GOROVJE)	
VRSTA MEŠANE SOLATE				RUSKI PISATELJ (VSEVOLODO)		
	ANGL. SVETLO PIVO			TABORIŠČE V ITALIJI POŽAGANO DEBLO		
	IZRAZ ZADOVOLJSTVA					
	SLOV. POPEVKAR (JANKO)	OGRADA	DEL ROKE			PRISPEVEK
MAKEDONSKI LJUDSKI PLES			LIJAK	STARORIM. PESNIK LADIJSKI VIJAK		RIMSKA 6 POLOTOK PRI ALEKSANDRIJI (EGIPT)
VIDIK					MAJHEN COF	
ČETRTI MESEC				SESTAVIL: V. KORENT	KRONIKA, LETOPIS	
ZNAČAJ				STAR SLOVAN	STAROGRŠKA MODRICA	HERCEGOVEC
BILJARDNA PALICA			RIBIŠKA MREŽA			KLIC NA POMOČ SREDIŠČE PESNIKOV
GRŠKA CRKA			TRIZLOŽNA PESNIŠKA STOPICA			
	PRITISK					ZIVALSKA KRMA, HRANA
	RAZLIČNI ČRKI	IRIDIJ	UŽITNA MORSKA RIBA			KAČJI UGRIZ
						DOMAČE Ž. IME NIZO-ZEMSKA
	UŽITEK, SLA					
						REZULTAT

vaš kotiček

Grafologija

Opis karakterja, nasvet pri problemih zakonskega partnerstva, pomoč pri vzgojnih in poklicno usmerjevalnih vprašanjih mladoletnikov vam nudi — na osnovi znanstvene analize rokopisa in izsledkov globinske psihologije — dipl. grafolog Franc Udovič, 807 Ingolstadt, Postfach 2901, B. R. D. Pišite mi — obširne informacije sledijo.

Hiša na Gorenjskem

Prodajam vseljivo enostanovanjsko hišo, elektrika, voda, 860 m² lepo urejenega sadnega in zelenjavnega vrta na Obrniah pri Bohinjski Beli, 6 km od Bleda ob glavni cesti Bled-Bohinj, poleg avtobusne postaje. Kraj je primeren za vse, ki si žele miru, zelenja in čistega gorenjskega zraka ob Savi Bohinjski. V neposredni bližini možnost lova in ribolova. Cena 250.000 din (25 milijonov starih dinarjev). Poizvedbe na naslov:

Marička Zoran
Ljubljanska 27, Bled (tel.: 064 77-407),
Slovenija, Jugoslavija

Mali oglasi

Prodajam več stavbišč dva km od Črnomlja ob asfaltirani cesti, vodovod, elektrika, zraven prodaj vinograd za vikend ob cesti Stražni vrh. Informacije daje ŠVIRT Franc, ČRNOMELJ, Ulica 21. oktobra 21.

Prodajam idilično ležeče gostišče pri Lipi v Spodnji Muti ob Dravi. Gostišče ima 10 sob, velik vrt in velik sadovnjak. Gostišče leži v bližini glavne ceste Dravograd-Maribor. Prodajna cena je 42.000 ameriških dolarjev ali ista vsota v kaki drugi svetovni valuti. Obrnite se na naslov:

Justina Moser, 8000 München 40, Schopenhaurstrasse 105, Deutschland.

filatelija

Umetnost 1974

Letošnja umetnostna serija priložnostnih znamk v počastitev dneva republike je izšla 28. novembra. To je že trinajsta taka serija do zdaj. Na vseh šestih znamkah so podobe s cvetjem, ki so jih ustvarili naši umetniki iz tega stoletja. Poštinska vrednost teh priložnostnih znamk je 22,80 din. Celih serij je 200.000.

Na prvi znamki za 80 par je cvetje bele potonike, delo Petra Dobroviča (1890—1942). Na začetku se je navdušil za Cezanna, kubiste in italijansko renesanso. Najbolj uspešen je bil v pejzažih in portretih. Izvirno platno s to sliko je v beograjskem narodnem muzeju.

Na drugi znamki za 2 din so nageljčki, ki jih je upodobil Vilko Gecan (1894—1973). Šolal se je v Zagrebu, Münchnu, Berlinu, Parizu in ZDA. V mladosti je bil ekspresionist in kubist, pozneje pa je prešel v samostojno in koloristično zelo senzibilno slikarstvo. Njegovo delo je v Moderni galeriji Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu.

Na tretji znamki za 3 din je cvetje, umetniška Milana Konjevića (1898). Učil se je na Dunaju, v Pragi in Parizu. Za njegova dela je svojstven čisti koloristični zvok in masivna kontura. Izvirna slika je v galeriji njegovega imena v Somboru.

Na četrti znamki za 4 din je bela vaza Save Šumanovića (1896—1942). Svoje znanje je začel v Zagrebu in Parizu. Bil je dolgo vodilni umetnik avantgardnih tendenc in šele pozneje predstavnik poetske inspiracije. Njegovo platno je v beograjskem narodnem muzeju.

Na peti znamki za 5 din so ostrožniki izpod čopiča Staneta Kregarja (1905—1973). Študiral je v Pragi in Parizu. Začel je s kubizmom, potem pa je bil zelo uspešen v nadrealizmu. Njegovi ostrožniki so v vili »Bled« na Bledu.

Na zadnji znamki za 8 din so vrtnice, delo Petra Lubarde (1907—1974). Šolal se je v Beogradu. Posebno se je odlikoval v monumentalnih zgodovinskih kompozicijah. Izvirna njegova slika je v galeriji »Pavla Beljanskega« v Novem Sadu.

Znamke je natisnila znana švicarska tiskarna Courvoisier v petbarvnem rastrskem globokem tisku in v polah po devet znak. Na vogalnih znamkah zgoraj in spodaj je na belem robu napis: UMETNOST CVETJA. Nad srednjo znamko zgoraj je »Jugoslavija«, pod srednjo spodaj pa privesek z besedilom: ART-FLEURS 1974.

Znamke so velike 35,96 × 51,46 mm, brez belega roba pa 32,50 × 48,50 mm in z grebenastimi zobci 11 3/4.

Naša beseda

Dragi prijatelji,

uredništvo »Rodne grude« me je naprosilo, naj bi obnovil v nji rubriko NAŠA BESEDA. Povabilo sem sprejel, ker se zavedam pomena in vloge jezika — in s tem deloma tudi te rubrike — za kar najboljše stike med domom in Slovenci po vsem svetu. In tako sem se v dneh, ko ste se vsi še prav posebej mudili v mislih pri svojih dragih v domovini in sedali k pisanju, da ste jim zaželeli zdravja, veselja in uspehov v novem letu, tudi jaz veliko mudil v mislih pri vas, ki ste daleč po svetu, in se odločil za tole pismo, ki naj vsem skupaj in vsakemu posebej razgrne in zaupa vsaj nekaj mojih pogledov na to vprašanje in s tem tudi vsaj približen okvir letošnje rubrike.

Človek je družbeno in družabno bitje in tudi Slovenci v tem nismo izjema. Sicer se res včasih radi zatečemo v kakšen kotiček, kjer imamo mir in si malo ohladimo ušesa, a ne mine dolgo, ko nas že spet zmika, da se vrnemo v družbo, če ne drugače, vsaj s pismom.

Radi namreč zaupavamo o svojih težavah in radostih, o svojih zadregah in izkušnjah svojim domačim in znancem, saj se tako vključujemo v njihovo družbo, v njihovo skupnost in s tem poskušamo biti tudi sami deležni prednosti, ki jih ima človek kot član večje ali manjše človeške družine. K temu nas dostikrat žene čisto vsakdanja radovednost, želja po poučenosti o vsem, kar je v zvezi z našo bližnjo in daljno okolico, pa tudi želja po nabiranju izkušenj od drugod, saj vsak podatek, ki ga dobimo, sproti — zavestno ali podzavestno — spravimo v možgane, v nekakšen živ računalnik, da nam o prvi priložnosti pride prav. V tem smo in moramo biti večno mladi, podobni otrokom, ki željno nabirajo znanje iz svoje neposredne okolice, čeprav tega ne obešajo na veliki zvon, vendar nam potem kar mimogrede postrežejo tu s to besedo, tam z drugo in se tako rekoč brez formalne šole in pred njo naučijo govoriti v domačem krogu, zlasti pa še od matere, očeta, bratov, sester, dedka, babice, tete, strica, sosedov in sosednjih otrok.

To je namreč pot, ki jo hodi človeštvo že od vsega začetka: ker smo ljudje družabna in družbena bitja, nam je potrebno medsebojno sporazumevanje, da pa se moremo razumeti in sporazumevati med seboj, moramo govoriti in poslušati, moramo pisati in brati.

Govorimo pa najprej in najlaže v jeziku, ki se ga priučimo v najmlajših letih, ko se sploh šele vživljamo v svet. Vsak od nas se mora namreč jezika in sporazumevanja sam in znova naučiti. Jezik človeku ni prirojen in vnaprej dan (kakor je živalim in rastlinam), zato je ena od materinih nalog ne samo, da otroka rodi, vzredi in vzgoji, temveč da ga tudi oskrbi vsaj s temeljnimi izkušnjami za življenje.

Ena od takih temeljnih izkušenj in možnosti za boljše vživetje in sožitje in uveljavljanje v družbi pa je ravno jezik, najprej in predvsem materin, materinščina, potem pa tudi drugi.

Poglejte, danes je svet kljub velikanskim razdaljam in prepadam, ki so včasih celo med najbližjimi sosedi, že tako majhen, da smo ga z moderno tehniko radia, televizije, pošte, časopisov, filmov in letal spremenili v eno samo mesto, v eno samo skupnost. Doma in po svetu se mora vsak od nas naučiti več jezikov, da se more kar najboljše znajti v življenju in sporazumevanju med seboj in s sosedi.

Ampak materinščino vsak še prav posebej pestuje, goji in ljubi, saj mu pomeni več kakor samo golo, koristno in mehanično sporazumevanje, pomeni mu tudi čustveno navezavo na dom, na družino, na domače, na narodnostno in vsakršno pripadnost. Čut pripadnosti je namreč človeku prirojen, to je del njegovega

bistva. Ljubezen, simpatija, navezanost so nepogrešljiva in neizbrisljiva čustva, če hočemo imeti zdravo skupnost.

Ko se iz ljubezni rodi otrok, starši nagonsko in zavestno prenesejo in prenašajo nanj nadaljevanje sebe, svoje podaljšano bivanje, svojo ohranitev v potomstvu, s tem pa tudi podaljšek vseh svojih najboljših, najljubših, najbistvenejših lastnosti. Med njimi jezik gotovo ni najmanjša in najnepomembnejša dragotina za kar najboljše počutje v vsakem okolju.

Tega se zavedajo vsi narodi, zato spoštujejo to prvino pri sebi in pri drugih. Jezik je in mora biti sporazumevalna, družilna vrednota, most od človeka do človeka, zato pa mora biti kar najbolj prožen in kar najbolj zrasel z nami, da ga lahko sproščeno in igrave uporabljamo.

V domovini je to precej lažje, ker živimo bolj ali manj sredi istojezičnega okolja, kjer slišimo in beremo dan na dan pretežno ali predvsem samo slovenščino, tako da se celo nehote ves čas izpopolnujemo v njej, se seznanjamo z njo in odkrivamo njene vrednosti.

Teže je za Slovence po svetu. Marsikomu je včasih gotovo tako pri srcu, kakor da mu je odvzet dragoceni dar govora, kakor da je samo na pol človek... Dostikrat ste v zadregi za izraz, ki je medtem mogoče doma že najden, dostikrat v stiski za sogovornika, dostikrat imate občutek izločenosti iz družbe, domotožje...

Jezik je organizem, ki živi in raste, se razvija ali peša, cvete ali ugaša po nas, ljudeh, ki ga uporabljamo. Tudi slovenščina. Kolikor bolj in vsestransko jo bomo uporabljali, toliko močnejša, gibčnejša, vse povedna bo.

To vam lahko povem iz svoje izkušnje; ker se že pol stoletja zavestno seznanjam z veliko jeziki, vem: *slovenščina se mirno lahko meri z vsemi jeziki na svetu* — po gibčnosti, po nazornosti, po melodioznosti, po funkcionalnosti... Lahko smo ponosni nanjo in jo moramo kot del vsečloveške kulture po svojih močeh tudi še naprej razvijati, ohranjati in izpopolnjevati kot sveto dediščino svojih staršev, dedov in pradedov.

Mogoče se vam bodo te besede zazdele »prevelike«, ko grè za preprosto rubriko v »Rodni grudi«, pa ne, niso prevelike, rajši še premajhne, še preblede, še premalo zavzete, saj je treba na jezik, in še posebej na materinščino, gledati tudi čustveno, saj smo zaradi obvladanja vse obvladljivega jezika, ki ga uporabljajo veliki znanstveniki in umetniki, lahko tudi sami samozavestnejši v družbi.

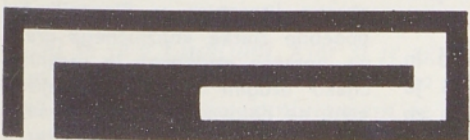
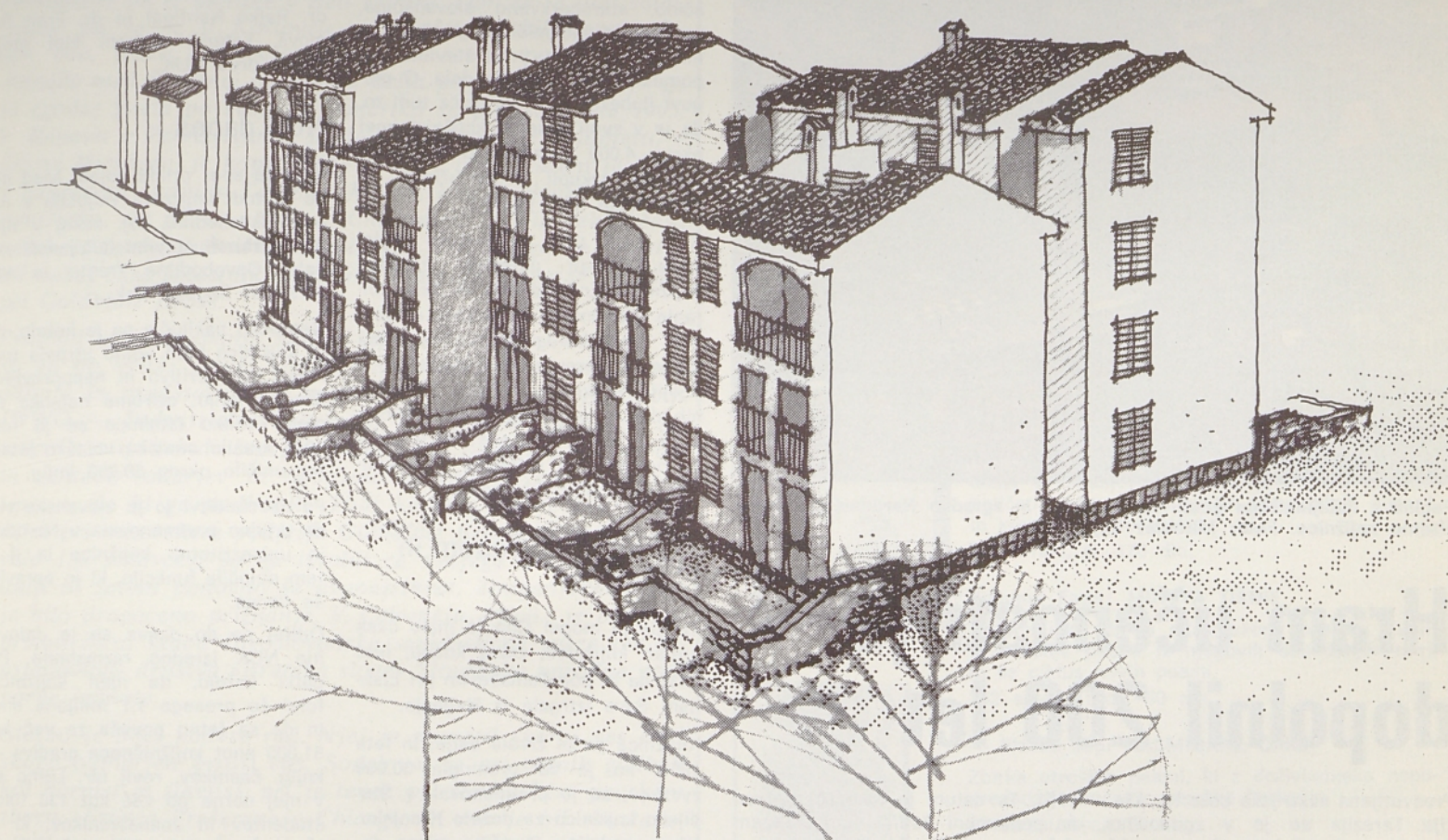
In da bi taki mogli biti vsi, tudi vi, ki ste raztreseni povsod po svetu, naj vam po svojih močeh pomaga tudi rubrika NAŠA BESEDA. V nji bom poskušal odgovoriti na vsako vaše vprašanje, upoštevati vsako vašo pobudo, uresničiti vsak vaš predlog v zvezi s slovenščino, vi pa mi obljubite, da boste veliko dopisovali, veliko spraševali, veliko svetovali, me pogosto opozarjali na svoje želje in potrebe, da ne bo rubrika sama sebi namen, temveč živ odmev in glas resničnega življenja, zrasla iz njega in zanj.

Vsak mesec boste torej v tej rubriki našli odgovore na svoja vprašanja, obenem pa vam bom sproti poskušal nanizati tudi nekaj zanimivih spoznanj o slovenščini, ki so se mi nabrala pri dosedanjem delu na tem področju in so nekatera od njih mogoče tudi vam vsaj podzavestno blizu, čeprav se niste še nikoli posebej poglobljali vanje.

Tako se bomo z obeh strani pogovarjali o predmetu, ki ga imamo vsi radi, namreč o slovenščini, zato bodo naši pogovori domači, prijetni, pa kajpak mimogrede tudi koristni za vsakega posebej in za vse skupaj.

Vabim vas torej, vse, mlade in stare, prvi, drugi in tretji rod Slovencev po svetu, k pridnemu dopisovanju in branju in vam želim v novem letu veliko veselja ob tej rubriki.

Vaš
Janko Moder

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

PIONIR

NOVO MESTO

Prodaja v bloku A1—A2 v Novigradu — Istra stanovanja v velikosti od 24,90 m² do 49,80 m². Nekatera stanovanja imajo tudi teraso ali predvrt.

Vse informacije daje SGP »Pionir« Novo mesto, komercialni oddelek Ljubljana, Dvoržakova 5/I, tel. (061) 321-381, 321-349, 321-347, 321-348

Pogled z ljubljanskega gradu na Novi trg in zgradbo Narodne in univerzitetne knjižnice. Foto: Miroslav Zajec

Hram učenosti je dopolnil 200 let

Prosvetljena avstrijska cesarica Marija Terezija se je v zgodovino zapisala s številnimi reformami, ki jih je uvedla v državi in s katerimi se je med njeno vladavino (1740 — 1780) začelo tudi za Slovence novo poglavje zgodovine. Sicer nešolana, vendar razumna in razgledana Habsburžanka je tako, na primer, z rábotnim patentom zmanjšala tlako, ki je poslej smela trajati le po tri dni na teden, pa uvedla tudi splošno vojaško obveznost in kazenski zakonik. Poleg tega je leta 1774 razglasila »splošni šolski red«: leta je predpisoval splošno šolsko obveznost med šestim in dvanajstim letom ter določal tri tipe osnovnih šol.

Terezijanske reforme je bilo neposredno čutiti tudi v Ljubljani. Ta je tako dobila leta 1765 prvo stalno gledališko poslopje, dve leti pozneje kmetijsko družbo, leta 1774 pa prve zametke današnje Narodne in univerzitetne knjižnice.

Mineva torej visoka, dvestota obletnica delovanja ustanove, ki je na moč pomemben odraz naše nacionalne samobitnosti.

Za začetek delovanja sedanje Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani bi lahko šteli 9. oktober

1774. Ta datum je namreč zapisan na pomembni listini, na posebnem dekretu cesarice Marije Terezije, s katerim je ta določila, da se po požaru popiše preostali del knjižnice jezuitskega samostana v Ljubljani, ki so ga bili razpustili. Knjige, ki so ušle ognjenim zubljem, so nato dodelili ljubljanskemu liceju in jih namenili za javno uporabo.

Letos pa mineva dvesto let od takrat, ko je ta knjižnica začela redno delovati. Letnico 1775 je namreč najti na zapisniku o prvih izposojah knjig.

Matija Čop je postavil temelje

Ko je bila v mesecu novembru osrednja slovesnost ob 200-letnici NUK, so tudi odkrili spominsko obeležje Matiju Čopu, sodobniku in prijatelju našega največjega pesnika Franceta Prešerna.

Čop je prišel na ljubljanski licej leta 1827, leto pozneje je že opravljal službo v licejski knjižnici, leta 1830 pa je postal njen bibliotekar, knjižničar predstojnik. Knjižnica se je do takrat že dobro razvila. Premogla je že 20.000 zvezkov, med njimi slavistično zbirko Jurija Jap-

lja pa zbirko slovanskih in naravoslovnih knjig barona Žige Zoisa.

Kot pravi »velikan učenosti«, kakor ga je imenoval Prešeren, je Čop znal spoštovati vrednost in pomembnost knjig, pa tudi pomembnost knjižnice, katere vodstvo je prevzel. Bil je razen tega izreden dar za jezike, ki jih je obvladal kar devetnajst, me njimi tudi provansalsčino, starocerkveno slovanščino, sanskrt in albanščino, pa je tako mogel v izvirniku brati številna najpomembnejša literarna dela. O njegovi ljubezni do knjig priča tudi to, da je v svoji zasebni knjižnici imel okrog 4.000 zvezkov, ki si jih je zvečine nakupil z zaslužkom od poučevanja tujih jezikov.

Čop je bil prvi, ki je čutil poglavitne naloge osrednje narodne knjižnice. Ena od teh je bila zbiranje slovenskih in drugih slovanskih tiskov, druga pa sistematična strokovna preureditev knjižnice. Z obojim, s skrbjo za dotok slavističnih del in s strokovnim knjižničarskim delom je Čop postavil temelje za preraščanje knjižnice v slovensko nacionalno ustanovo.

Sto let med Čopom in Plečnikom

Žal pa je mogel Čop le malo časa urejati knjižnico, zakaj kmalu, leta 1835 ga je pod Tomačevim pri Ljubljani Sava iztrgala iz življenja.

Knjižnica pa je živela dalje, in leta 1850, ko je že premogla 30.000 zvezkov, so jo preimenovali v Študijsko knjižnico za deželo Kranjsko. Njeno nadaljnje, zvečine mirno delovanje je nato hudo prizadel ljubljanski potres l. 1895, ki jo je tolikanj poškodoval, da so jo morali preseliti v več začasnih prostorov. Šele l. 1907 so jo preselili v skupne prostore, in sicer v novo gimnazijo na Poljanski cesti.

Ob koncu prve svetovne vojne in po ustanovitvi kraljevine SHS je nato postala osrednja knjižnica za Slovenijo. Vanjo so se začeli stekati obvezni izvodi tiskov iz vse Jugoslavije, hkrati pa je tudi prevzela naloge osrednje knjižnice ljubljanske univerze. Da bi mogla učinkovito opravljati svoje naloge, so ji bili na moč potrebni tudi primerni prostori, in tako je prišlo do zamisli o gradnji novega knjižničnega poslopja.

Priprave na to gradnjo ter zlasti izbira med dvema načrtoma zanj, Vurnikovim in Plečnikovim, je slovenske duhove na moč razburila ter razcepila. Prvi načrt je ponujal nekakšno železno-stekleno stolpnico z veliko razsežnostjo in praktičnostjo, drugi pa zlasti marmor in veličastnost.

Odločili so se za drugega, in leta 1935, tananko sto let po Čopovi smrti, so začeli graditi novo knjižnično poslopje po načrtu arhitekta Jožeta Plečnika. V tem posloppju je bilo nato sprva celo toliko prostora, da je v njem lahko gostovala kar polovica filozofske fakultete, in tako je v sedanji NUK predavala tudi velika četverica slovenistike: dr. Ivan Prijatelj, dr. France Kidrič, dr. Rajko Nahtigal in dr. Fran Ramovš, katerih doprsni kipi stojijo danes pred NUK.

NUK danes

Nato je spet prišla vojna. Med njo se je tudi knjižnica vključila v narodnoosvobodilni boj, zakaj v njej so se zbirali številni ljubljanski ilegalski Osvobodilne fronte in tod razširjali ilegalni tisk.

Nesrečno naključje pa je hotelo, da je knjižnica med vojno utrpela tudi hudo, neizmerljivo in nepopravljivo škodo. Nanjo, oziroma natanko na njeno veliko čitalnico se je leta 1944 zrušilo nemško vojaško letalo ter uničilo okrog 50.000 knjig.

Po osvoboditvi jo je slovenska vlada uradno preimenovala v Narodno in univerzitetno knjižnico in ji s tem določila funkcijo, ki jo opravlja še danes.

Odtlej pa do danes se je delovanje NUK izredno razmahnilo. Podatki kažejo, da njen knjižnični fond že presega 1,1 milijona enot in da se letno poveča za več kot 51.000 enot knjižničnega gradiva — knjig, časnikov, revij idr. Letno se v njej obrne po več kot 130 tisoč študentov in znanstvenikov, ki si izposodijo več kot 70 tisoč knjig in drugih publikacij in ki jim knjižničarji postrežejo s 15 tisoč informacijami. NUK tudi vsako leto izdaja Slovensko bibliografijo, nakupuje temeljna dela tuje znanstvene literature, vodi osrednji katalog znanstvene literature v Sloveniji ter posebne zbirke knjižničnega gradiva, pomaga strokovno in organizacijsko drugim slovenskim knjižnicam, se delovno povezuje z vsemi večjimi knjižnicami v državi ter z domala stotimi v tujini, s skoraj stopetdesetimi pa zamenjuje znanstveno literaturo.

NUK pa se kot ena pomembnih žarišč naše znanstveno-raziskovalne tvornosti tudi ubada s številnimi tegobami: s pomanjkanjem prostorov, s pomanjkanjem deviz za nabavo tuje literature, s pomanjkanjem denarja nasploh, zaradi česar tudi ne more ustrezno nagrajevati svojih delavcev, ki so plačani slabše od prosvetnih in ki morajo opraviti veliko dela, saj ima NUK s svojih 1,1 milijona knjižničnih enot knjižničnega gradiva v primerjavi z drugimi knjižnicami na svetu tako rekoč najmanj zaposlenih: le 86.

J. O.

Umrl je Frank Japič

V svojem 87. letu je v ponedeljek, 9. decembra v Ljubljani umrl ameriški povratnik Frank Japič. V ZDA je živel in delal od leta 1905 do 1957, ko se je za stalno vrnil v Slovenijo.

Po rodu je bil iz Metlike v Beli krajini. Tam se je tudi šolal, zatem pa se je v Karlovcu, od koder je bil doma njegov oče, izučil za sedlarja. Vedno se je počutil enako domače med Slovenci in Hrvati. Želja po izpopolnjevanju ga je zgodaj gnala po svetu. V Ameriko se je izselil leta 1905. V Renovu v Pennsylvaniji je delal na farmi, v Calumetu, v državi Michigan, je kopal jarke za nove ceste, zatem je delal v bakrenem rudniku Tamerac Minny, kjer je dvakrat za las manjkalo, da ga ni ubilo. V Chisholmu je bil nekaj časa natak, zatem rudniški skladiščnik. V Chicagu je mizaril, bil nekaj časa solastnik podjetja, zatem pa petnajst let delal pri Goldblatt Bross.

Pridobil si je zaupanje slovenskih in hrvaških rudarjev, ki so ga ob veliki stavki izvolili za predsednika stavkovnega odbora in predstavnika v mednarodni delavski organizaciji IWWO — Industrial Workers of the World. Tudi kot zastopnik unije (sindikata) se je odločno zavzemal za pravice in zahteve rudarjev in ogorčeno zavrnil poskus rudniške uprave, da bi ga podkupili. Tudi kasneje, ko je v Chicagu delal pri mizarškem podjetju Goldblatt Bross, ki je zaposlovalo 150 delavcev, so ga izvolili za svojega zastopnika pri uniji in zatem ponovno še dvanajstkrat. Zaupanje delavcev je bilo dragoceno priznanje. V Calumetu, Mich., je bil med prvimi člani kluba Jugoslovanske socialistične zveze ter so-ustanovitelj društva »Bratska sloga« Slovenske narodne podporne jednote.

Glasbo je imel nadvse rad. Njej je posvetil skoraj ves svoj skopo odmerjen prosti čas. Sodeloval je pri raznih godbah kot hornist in flautist, pel je tenor pri slovenskem pevskem zboru »France Prešeren« v Chicagu, ki mu je bil soustanovitelj in zatem predsednik kar osemnajst let. Ko je bil med zadnjo vojno v ZDA ustanovljen Slovensko-ameriški svet (SANS), ki je dajal politično in gmotno pomoč boreči se domovini, je takoj postal delavni član in predsednik podružnice za Chicago in okolico, sodeloval pa je tudi v izvršnem odboru SANS.

Pred sedemnajstimi leti se je za vedno vrnil v Slovenijo. Naselil se je v Ljubljani, kjer si je zgradil prijeten dom. Rad je prihajal na urad Matice, kjer smo bili njegovih obiskov vedno veseli. Z živim zanimanjem je spremljal dogodke iz življenja ameriških rojakov. Posebej se je zanimal za nastope pevskega zbora »France Prešeren« iz Chicaga. Prosveta, glasilo SNPJ iz Chicaga, je vsa leta prihajala v njegov dom, ki je bil vedno široko odprt tudi njegovim prijateljem in znanec ameriškim rojakom, kadar so prišli na obisk v stari kraj. Bolezen ga je začela mučiti že pred leti, a s pomočjo zdravnikov se ji je krepko upiral. A zdaj je bila močnejša od njega.

Na zadnji poti, 13. decembra na ljubljanskih Žalah, so ga poleg domačih, pospremili številni prijatelji in ameriški povratniki. Godba mu je zaigrala v slovo in pevci so mu zapeli. Z besedo pa se je poslovil od njega Drago Seliger, predsednik Slovenske izseljenske matice, katere častni član je bil pokojni zaradi svojih zaslug na društvenem in kulturnem področju med ameriški Slovenci.

Ohranili ga bomo v častnem spominu.

Državna založba Slovenije

opozarja na svoje knjižne novosti:

— Ivan Cankar: ZBRANO DELO XVII.

Sedemnajsta knjiga Cankarja prinaša Novo življenje, Za križem, Črtice 1905—6.

424 strani, pl. 120, pus. 140, us. 170 din.

— Ivan Cankar: ZBRANO DELO XVIII.

Osemnajsta knjiga obsega Sosedu Luko, Kurenta, črtice in novele 1907—9.

356 strani, pl. 110, pus. 120, us. 140 din.

— Ivan Cankar: ZBRANO DELO XIX.

Devetnajsta knjiga prinaša troje povesti (Zgodba o dveh mladih ljudeh, Krčmar Elija, Zgodba o Šimnu Sirotniku) in šestnajst črtic.

356 strani, pl. 120, pus. 135, us. 150 din.

— Lojze Kovačič: PRESELJEVANJA

Avtor, eden najpomembnejših pripovednikov slovenske povojne generacije, je vključil v to knjigo izbor svojih novel, skrajšano verzijo romana »Deček in smrt« ter pripovedi »Resničnost« in »Sanje«. K izboru je napisal še esejistično pričevanje o svojih ustvarjalnih nazorih in kreativnem postopku.

514 strani, pl. 170 din.

Bogomil Fatur: MINUTA TIŠINE

Antologijska zbirka slovenskega pesnika Faturja vsebuje pesmi iz njegovih dosedanjih zbirk in še ciklus novih pesmi.

252 strani, broš. 60 din.

— Slavko Jug: NASMEJANE ČRKE

Zbirka otroških pesmi, ki z doživljenjsko neposrednostjo bogatijo otroško fantazijo.

48 strani, broš. 30 din.

— Etbin Bojc: PREGOVORI IN REKI NA SLOVENSKEM

Knjiga za vsakogar, ki zna ceniti kleno izražanje, domače besedno izročilo in bogastvo ljudske misli.

408 strani, pl. 110 din.

— Bogo Grafenauer: BOJ ZA STARO PRAVDO V 15. IN 16. STOLETJU

Ena najpomembnejših zgodovinskih publikacij, kar jih je izšlo v zvezi z obema jubilejema, ki smo ju slavili ob 500-letnici začetka kmečkih uporov in 400-letnici njihovega vrhunca v hrvaško-slovenskem kmečkem uporu.

336 strani, pl. 100 din.

— Ferenc, Kacin-Wohinz, Zorn: SLOVENC V ZAMEJSTVU

Knjiga prinaša pregled zgodovine Slovencev v zamejstvu od konca prve svetovne vojne do zmage nad fašizmom 1945. Bogato ilustrirano delo dopolnjujejo tudi zemljevidi.

326 strani, pl.

Knjige so na voljo v vseh slovenskih knjigarnah, naročila pa sprejema

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

Inozemski oddelek

Titova 25, 61000 Ljubljana

Obvestilo naročnikom SLOVENSKEGA KOLEDARJA 1975

Na željo številnih bralcev naših publikacij — revije RODNA GRUDA in zbornika SLOVENSKI KOLEDAR, smo tokrat že v tretje priložili SLOVENSKEMU KOLEDARJU za leto 1975 barvni stenski koledar, ki se ga boste prav gotovo vsi veselili.

Na 12 listih stenskega koledarja, formata 23×16 cm, vam bomo predstavili slikovite ljudske noše, ki jih je narisal akademski slikar Saša Šantel (1883—1945), in sicer iz Gorenjske, Dolenjske, Bele krajine, Goriške, okolice Trsta, Režije in Koroške. Ob vsaki sliki in na zadnjem listu koledarja je kratek opis značilnosti posamezne noše v slovenskem, nemškem in angleškem jeziku.

Pri snovanju tega koledarja nas je vodila misel, da moramo bralcem naših publikacij v tujini dati nekaj vrednega iz slovenske narodne zakladnice — podobo izvirne ljudske noše, po kateri si bodo naša društva in posamezniki v tujini lahko izdelali svojo nošo, saj je po njih veliko povpraševanje. Vsi, ki bodo pravočasno naročili našo knjigo SLOVENSKI KOLEDAR 1975, bodo prejeli tudi opisani stenski koledar, ki bo dostojen okras vsaki slovenski hiši v svetu.

Komplet SLOVENSKEGA KOLEDARJA 1975 (knjiga z okrog 300 strani zanimivega branja in stenski koledar) je zanimiva za vas pa tudi za vaše sorodnike, prijatelje in znance, ki jih želite obdarovati ob novem letu. Zato pohitite z naročili. Cena je: 60,00 dinarjev ali 4,00 US\$ oziroma enakovrednost v drugi valuti.

Pišite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
Cankarjeva 1/II.
61001 LJUBLJANA
SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

ALI SVOJEMU ZASTOPNIKU

GIPOSS

Združena gradbena podjetja
Ljubljana, Dvoržakova 5
telefon: 315-544

Združuje gradbena podjetja:

GIP INGRAD Celje
GIP OBNOVA Ljubljana
SGP PIONIR Novo mesto
SGP PROJEKT Kranj
SGP SAVA Jesenice
GP STAVBAR Maribor
GP TEHNIKA Ljubljana

GIPOSS gradi:

stanovanjska naselja,
javne zgradbe,
turistične objekte,
industrijske objekte,
objekte nizkih gradenj

Lesno industrijski kombinat Vrhnika 4

vam nudi iz svojega tradicionalno kvalitetnega proizvodnega programa:

- kompletna grundirana notranja vrata serijske izdelave,
- kompletna finalizirana notranja vrata po naročilu za večje stanovanjske, gostinske, upravne in podobne objekte,
- vratna krila — bukova, lesonitna ali furnirana s plemenitimi furnirji,
- vhodna in garažna vrata iz izbranega lesa smreke, macesna ali framireja,
- stole kolonialnega tipa kvalitetno izdelane iz prvo vrstnega bukovega lesa (izvozni artikel),
- jelov žagan les standardnih dimenzij

Omenjene izdelke lahko kupite v našem prodajnem skladišču »LIKO-KLI« Vrhnika, Jelovškova 7, tel. 70-295 oziroma pri vseh večjih trgovskih podjetjih širom po Jugoslaviji

Organizacija združenega dela BTC

Javna skladišča

LJUBLJANA, Šmartinska 152 — Tel. 43-322

s TOZD

Skladišča Ljubljana, Šmartinska 152

Skladišča Novo mesto, Ljubljanska 27

Blagovni transportni center Ljubljana, Šmartinska 152

Restavracija Ljubljana, Šmartinska 152

opravlja

KVALITETNO, HITRO IN POCENI

- vse posle javnih carinskih skladišč,
- skladiščenje in hrambo blaga v zaprtih skladiščih in odprtih skladiščnih prostorih,
- vse storitve prek sodobno urejenega in z najsodobnejšo mehanizacijo opremljenega kontejnerskega terminala,
- nakladanje, razkladanje in prekladanje blaga tudi z najsodobnejšo mehanizacijo,
- storitve z avtodvigali do 20 ton obremenitve,
- prevoz blaga s tovornimi avtomobili,
- izdelovanje transportne embalaže in palet

S POSLOVNIM SODELOVANJEM SE BOSTE O
SOLIDNOSTI OPRAVLJENIH USLUG PREPRIČALI SAMI!

ZASTOPSTVA, IZVOZ-UVOZ, SERVISI, KONSIGNACIJE

61000 Ljubljana, Titova cesta 81

ZASTOPAMO TUJE PROIZVAJALCE
S PODROČIJ:

GRADBENE MEHANIZACIJE,
BIROTEHNIČNE OPREME,
KEMIKAJIJ,
TEKSTILA,
GUM,
PLASTIČNIH MAS
ter
AGROKEMIKAJIJ

P r o s v e t a

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS
V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA ŠTIRIKRAT TEDENSKO.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

P r o s v e t a

JELOVICA

ŠKOFJA LOKA • Kidričeva 58 • telefon (064) 61-361

rodna gruda

januar 1975
številka 1
letnik 22

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

slovenija

english section

Naročajte pri Slovenski izseljenski matici

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

Ansambel Lojze Slak	GLAS NJEGOV V SPOMIN GLAS HARMONIKE POD GORJANCI JE OTOČEK TITANIC
Miha Dovžan	POT DO SRCA VETER VE ZA POTI DIMNIKAR, KI NOSI SREČO ZALJUBLJENI PAR MOJ OČE
Jože Burnik	PRIJATELJSTVO OBLETNICA POROKE
Tone Kmetec	NAŠ STARI PTUJ STARA DOMAČIJA TA ŽLAHTNA VINSKA KAPLJICA ODMEV S TRIGLAVA OTOČEK SREDI JEZERA SLOVENIJA, OD KOD LEPOTE TVOJE MOJ FANT LJUBI DRUGO
Bratov Avsenik	DOBER DAN SONCE NA VRHE POMLAD V GOZDU PESEM DOLINE POHORJE V TIŠINI OGLAR RODNI KRAJ MI SE 'MAMO RADI MED ROJAKI KATRCA SEDEM ROŽ NOCOJ, PA OH NOCOJ S PESMIJO OKROG SVETA SLOVENSKI OKTET POJE DOMOVINA
Boris in Stanka Kovačič Boris, Stanka Kovačič Rafko Irgolič Maks Kumer Štirje kovači Rudi Bardorfer Zadovoljni Kranjci Slovenski oktet Franc Korbar France in Tončka Marolt	Iz slovenske glasbene zakladnice LP 03-001 Iz slovenske glasbene zakladnice FLP 03-004 PESEM O SVOBODI PARTIZANSKE KORAČNICE PESMI SLOVENIJE POJDAM U RUTE NE TOŽIM DVE UTVI ROGOVI VABIJO MLADA PESEM

Ansambel Franc Mihelič
Ansambel Richie Vadnal

Ivica Šerfezi
Martin Böttcher s svojim
orkestrom
Frank Jankovič

SE RIBNIČAN SPREMENIL NI
STARA LJUBEZEN
V SOBOTO ZVEČER
VESELA JESEN 74
SLOVENSKA POPEVKA 74
PTUJ 74
SLOVENSKA POPEVKA 73
ODLAZI JEDAN BROD

LARINA PESEM
BYE BYE MY BABY

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

Ansambel Miha Dovžan Jože Burnik Lojze Slak Bratov Avsenik Tone Kmetec Odmev Tone Žagar Štirje kovači New swing quartet Sentjernejski oktet Alenka Pintarič Ropret Janko Kobler Jože Irgolič Rafko Mancini Stane Leskovar—Flisar Slovenska popevka 72 Pestner Oto Srce Nipič Alfi Kovačič Stanka Erazem in potepuh Srečno Kekec Šerfezi Ivica	ZALJUBLJEN SPREVEDNIK ZA ROJSTNI DAN ZADNJA POLKA NA VINSKEM SEJMU STO OBLJUB, STO ŽELJA KORAČNICA JULIJSKIH ALP JAZ SEM PA EN FRANC KOŠIR KO SONCE GRE ZA GORO SPAT LJUBICA LAHKO NOČ SLOVENIJA MOJA KO TEBE SEM SPOZNAL ODŠLA SI VSAKO JUTRO SOSEDOVO DEKLE NAJ, NAJ, NAJ ŠENTJERNEJSKA TETA IZ AMERIKE LEPA KOT SEN TI SI MOJA DAN, KI GA JE ZAMENJALA NOČ SKRIL V SRCE SEM SOLZE SVOJE LETIJO PTICE SPOMINČICA ŠE EN GVAŽEK LJUBLJANSKI ZVON IMEL SEM JO RAD GVENDOLINA PRLEK V PAJZLU VIZAVI MATI KITARA MILI DOM MRAVLJICA Pesem iz filma Bratovščina sinjega galeba ODLAZI JEDAN BROD
--	---

Najuspešnejše Helidonove plošče

LONG PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel bratov Avsenik: Za tvoj praznik Srebrne smučine	FLP 04-031/1-2
2. Ansambel Lojzeta Slaka: Glas njegov v spomin	04-035
3. Ansambel Jožeta Burnika: Prijateljstvo	04-036
4. Frank Jankovič: Bye Bye, My Baby	04-037
5. Ansambel Mihe Dovžana: Veter ve za poti	04-034

6. Ansambel Lojzeta Slaka: Pod Gorjanci je otoček	04-020
7. Ansambel bratov Avsenik: Zlati zvoki	04-021/1-2
8. Slovenski oktet: Katrc	03-003
9. Ansambel Richie Vadnal: Stara ljubezen	04-033
10. Slovenski oktet: Sedem rož	09-009

SINGLE PLAY GRAMOFONSKE PLOŠČE

1. Ansambel Lojzeta Slaka: Sto obljub, sto želja	FSP 4-030
2. Marjetka Falk-Alfi Nipič: Kako sva si različna	5-082
3. Ansambel Toneta Kmetca: Očka	4-032

4. Ansambel Mihe Dovžana: Sprevednik	4-024
5. Ansambel štirje kovači: Sosedovo dekle	4-029
6. Janko Ropret: Korakaj, korakaj	5-081
7. Mojca Pokrajculja (dramatizirana pravljica)	1-005
8. Marjana Deržaj: Grenka reka	5-034
9. Ansambel Lojzeta Slaka: Titanic	4-020
10. Erazem in potepuh	

Založba Obzorja Maribor

 Helidon Tovarna gramofonskih plošč
Ljubljana
Slovenija, Made in Yugoslavia

News of American Ljubljana

It's a Small World

Children of S.N.P.J. Circle No. 2 in Euclid, Ohio presented director Cecilia Dolgan's one-act musical sketch »Glas Harmonike« in November, 1974.

Marijo Zipple, Billy Novak, Ray Strumbly, Jr. Alisa and Andy Oblak get involved in a challenging plot when visiting girlfriend, Kathy Hlad, enters and wins a local button-box contest.

Dancers, entertainers and contestants with their bellowing instruments helped ease the tense upheaval.

Jo Mišič

Heart and Money

Vinko Vodopivec's one act operetta »Srce in Denar« was again performed by Cleveland's Zarja Singing Society in October, 1974.

For soprano Jennie Fatur and Zarja's present stage director Sophie Elersich, the text is a familiar one since both members participated in the light musical during the years 1940 and 1948.

Baritone Frank Kokal plays the role of an aged, wealthy, mortgage holder who coerces a herdsman to foreclose a widow's tavern and gain consent to her young daughter's marriage. »Heart and Money« go hand in hand until a neighbor's automobile stampedes the cattle and young love checkmates the swindlers.

Frank Kokal joined Zarja in the year 1941 and along with Jennie Fatur the duo has appeared in operettas:

Pri Zlatem Sodčku (1946) — At the Golden Keg, Čevljar in vrag (1946) — Shoemaker and the Devil, Na Izletu (1943) — At the Outing, Piknik v Gozdu (1943) — Picnic in the Woods, Ponočnjaki (1947) — Night Revelers, V Vodnjaku (1954) — At the Well, Oj to lectovo srce (1958) — Oh, This Cunning Heart, and melodrama »Jaz bi te že rada imela« (1960).

Soprano Jennie Perušek-Fatur joined »Zarja« in 1938 and in 1966 became »Silvana« the leading lady in Planinska Roža (Alpine Flower).

Appearances at lodge observances, conventions and banquets occupy the singers' leisure time.

Jo Mišič

Culinary capers

Newspaper and radio media alerted greater Cleveland women to the culinary demonstrations sponsored by the Progressive Slovenian Women Circles No. 3. Tripe Stew, rutabagas in brown sauce,

english section

Stage Director Sophie Elersich

Frank Kokal and Jennie Fatur in operetta »Srce in denar«

The dough must be stretched thin!

S. N. P. J. Circle No. 2 directed by Cecilia Dolgan

Circle No. 2 Quintet: Nancy Anzlovar, Nancy Vadnal, Pat Ipavec, Linda Yuko and Mary Gygli (above). Button Box Champion — Kathy Hlad (down)

barley soup and corn meal polenta were introduced to the homemakers as elderly, experienced cooks recalled their learning years during an economic depression era. The middle-age audience nostalgically viewed the prepared recipes while the young modern women interpreted the ingredients as thrift fitting today's inflationary food prices.

Veal ajmoht, flancati, segedin gulaš and šarkel are now popular terminology used by many off-spring gourmets as mothers open the Progressive Slovenian Women's »Treasured Slovenian and International Recipes« cookbook.

Jo Mišič

Young moderns watch Josephine Glažar prepare bread dumplings

Skopje A Free City For Thirty Years

On November 13th, 1944, partizan fighting units freed Skopje from enemy rule. During this period of thirty years Skopje has been completely restored and has grown into an important political, economic and cultural centre.

Before the Second World War Skopje had 70,000 inhabitants; now the number of inhabitants reaches over 450,000. The number of people employed is 117,500, out of which 92,000 work in the Economy. In elementary and secondary schools, and at the faculties of the »Kiril i Metodije« University, more than 120,000 schoolchildren and students are being educated.

The fast development of Skopje could not be stopped either by the flood in 1962 or by the disastrous earthquake in 1963. 80 % of homes and a large number of business, commercial and public buildings were destroyed by the earthquake. The damage caused was tremendous. Skopje received aid from 82 countries all over the world and from several international organizations. During the last ten years the area occupied by the town has increased four times and now is 23 kilometres long and 9 kilometres wide. The Skopje landscape has changed completely, both aesthetically and structurally. Intensive urban development has extended even to those parts of the town which used to be peripheral. 45,000 flats have been built and 14,000 pre-fabricated flats set up. The so-called solidarity building of flats has met with success, too; so far 397 flats have been built in this way. About 2,000 flats are built in Skopje every year.

Skopje will celebrate its 30th anniversary with the holding of various gatherings and other events.

Dubrovnik In Winter

If you come to Dubrovnik in winter as a tourist with plenty of time to spare you'll be able to spend it in a nice way. First of all you should of course, see the old town wall (sight-seeing time is from 9 a.m. to 2 p.m.). Then you can take the cable-car up 420 metre high Srdj (the cable-car leaves for the top every half an hour until 5 p.m.). All the other famous points of interest in Dubrovnik are open to visitors until 2. p.m. as well. Every Wednesday and Saturday folk dancing and singing events are held, or well-known concert artists are invited to perform.

On the ground floor of the harbour fortresses you can find one of the largest aquariums in our country.

During the winter 13 hotels, mainly of A category, with the prices of hotel services reduced by up to 30 %, are open along the Dubrovnik Riviera. Among others the following hotels are open throughout the winter: the Excelsior, Petka, Argentina, Libertas and Palace in Dubrovnik, the Astarea in Mlini, the gigantic Hotel Plat at Plat, the Pelegrin in Kupari and the superluxury category hotel Croatia in Cavtat. The cheapest full-board terms are at the Lero Hotel — 85 dinars per day, and the most expensive, 170 dinars a day, by the Croatia. And here are a few prices including supper and a seat reservation for those who have decided to spend New Year's Eve on the Dubrovnik Riviera: at the Plat-Hotel — 230 dinars, at the Excelsior 300 dinars, and at the Croatia and the Dubrovnik Palace — 350 dinars.

Package-deal Winter Holidays at Opatija

During recent years the larger tourist centres along the Adriatic Coast have been trying hard to get as many people

as possible to spend their winter holidays by the seaside. It is not difficult to fill the hotels up during the summer, however high the prices may be. This is not the case during the off-season and therefore not only a comfortable stay and healthy sea air are offered to winter visitors. Some hotels have indoor swimming-pools, while others offer attractive entertainment or else combine swimming with skiing at the near-by ski-fields, and organize interesting sight-seeing trips in the vicinity of the hotel.

In the pre-war period, up till 1935, Opatija was mainly a health spa which visited mostly in winter. Over the last few decades interest in this town with a 130-year-long tradition and the oldest A-category hotel in Yugoslavia (built 90 years ago) was shown almost exclusively in the Summer months. Recently the tourist workers of Opatija and, in particular, the local tourist agency, »Kvarner express« have been trying to revive interest in winter holidays and health treatment in this town on the coast among the foothills of Učka. Since Slovenes are known to be the sort of tourists that workers in the tourism and catering industries are always glad to see, a short while ago »Kvarner express«, together with its business associate, The Enterprise for Tourism, Transport and Catering (TTG) of Ljubljana, organized a press conference in order to inform Slovene holiday-makers about what is now available.

Of course, the tourist workers of Opatija want to be competitive and therefore they have prepared several package-deals for this winter. They include several-day stays with full-board, and transport by train to Rijeka, from the railway station to the hotel, and back again. For a visitor from Ljubljana, the cheapest package-deal holiday would cost 680 dinars for seven days in one of the Opatija hotels or only 555 dinars if transport costs are not included. The most expensive package-deal costs about 1,000 dinars for the same length of stay in the town whose symbol is a camellia. The difference in price depends entirely on the category of the hotel.

When recommending Opatija for winter holidays, doctors specially point out the special quality of its air; in Opatija and its surroundings the sea air and the mountain air coming from Učka mix. This was the reason for the start of health tourism in this area over a hundred years ago.

In connection with health-spa tourism, the tourist workers of Opatija particularly recommend their thalasso therapy, that is to say treatment with sea-water and special check-ups which can detect a disposition to heart-attacks at a sufficiently early stage. This kind of a

check-up is particularly useful for those people who are subject to one or more »danger factors«, which accelerate the development or arteriosclerosis and heart-attacks. Such factors are diabetes, high blood-pressure, obesity, increased fats in the blood and heavy smoking.

The check-ups which show whether a patient affected by the consequences of the modern way of life is liable to get a heart-attack or not, can be carried out in three days; the special package-deal, including transport from Ljubljana to Rijeka and from Rijeka to the hotel in Opatija, and back with full board for 3 days and the check-up, costs 770 dinars. The representatives of »Kvarner Express« which offers these package deals maintain that the check-up alone would be 50 % more expensive if it weren't included in the package-deal.

Some time ago the tourist workers of Opatija tried hard to attract tourists by a combination of all-day ski-ing on nearby Platak and swimming in the evening at one of Opatija's hotels, where the guests would be staying. This effort, however, didn't turn out too successfully; this was not, however, the fault of the tourist workers, but rather that of the road workers, who should have regularly cleared the snow off the road to Platak, where there are well-kept ski-ing fields with ski-lifts. According to the representatives of »Kvarner express«, it is possible to ski on Platak and make the trip there and back from Opatija every day, but they do not offer such a package-deal because they simply cannot guarantee that it will be possible to reach Platak.

Decoration for Anton Dermota

In Vienna, Gustav Vlahov, Yugoslavia's Ambassador to Austria recently handed over to Professor Anton Dermota, the Viennese opera singer of Yugoslav descent, »The Order of Yugoslav Flag with Gold Wreath«.

Prof. Anton Dermota was decorated by President Tito on the occasion of his 65th birthday and the 40th anniversary of his artistic activities. When handing over the decoration, Ambassador Vlahov pointed out that prof. Anton Dermota belongs to those artists of Yugoslav descent who have, wherever they have been, always contributed their share to the preservation and development of our cultural inheritance.

In reply prof. Anton Dermota thanked President Tito and the Ambassador very much for the acknowledgement and said that he had never ceased to cultivate the Yugoslav and Slovene art of music.

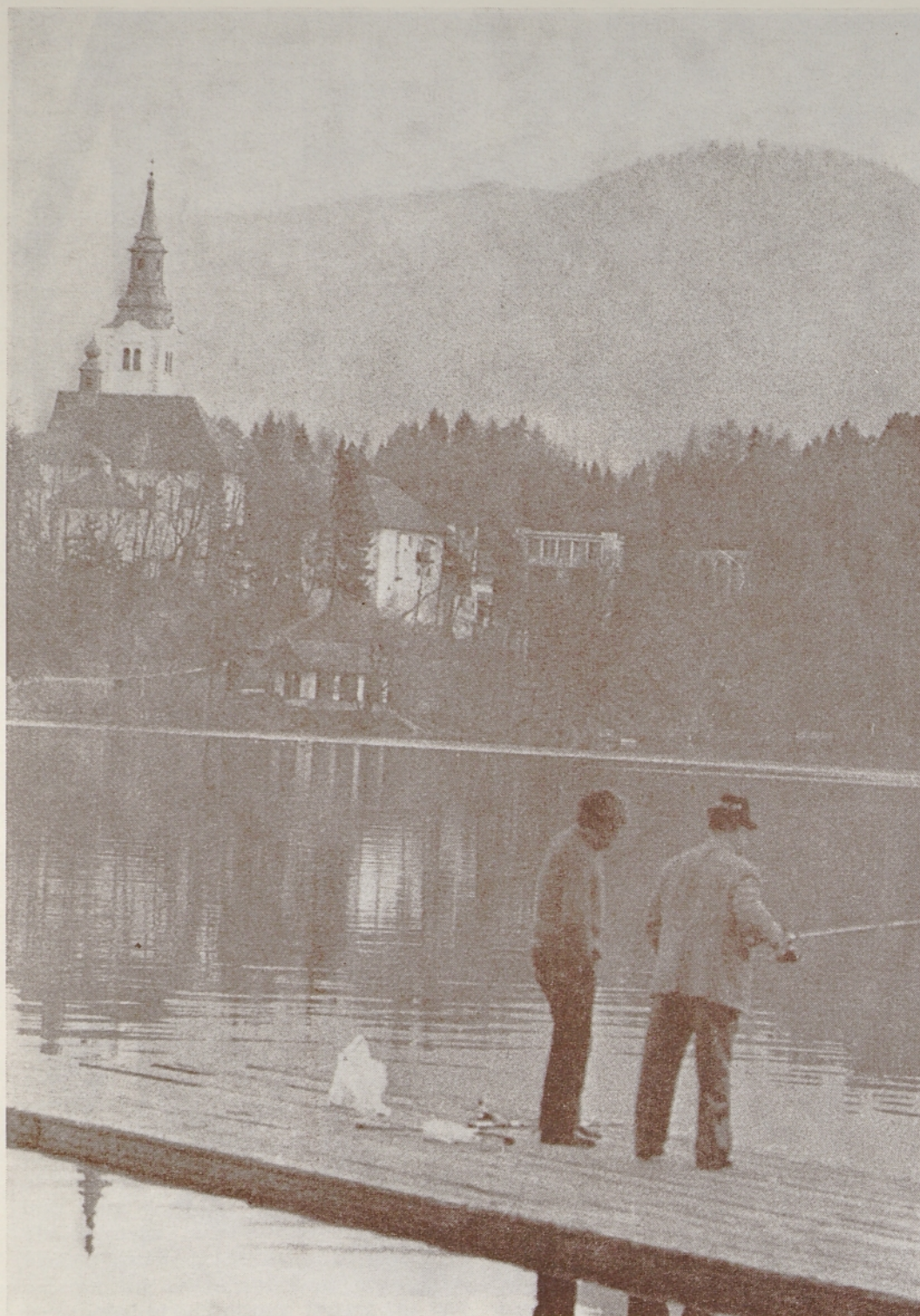
Ljubljana

200th Anniversary of the National and University Library, Ljubljana

In 1933 it was decided that the meadow where, behind the well-preserved Roman wall, the people of the present-day »Novi trg« used to keep their chickens, was to become the site for the construction of today's National and University Library. Soon afterwards controversies arose all over Slovenia as to the choice between the two available designs; the one proposed by Plečnik and the other by Vurnik.

We shall not discuss here the first one as we can simply take a look at it in real. Vurnik's design reminded one more of a glass-steel skyscraper. The difference between the two designs was enormous. Plečnik's offered marble and grandeur whereas Vurnik's was practical and spacious. However, it must be mentioned that while drawing up his plans, Plečnik thought that several houses on the Square of the Revolution would be pulled down and the library extended all the way to Križanke.

The controversies did not die out for many years after the National and Uni-

The fishing at the Lake Bled

versity Library (NUK) had been opened. Even nowadays professors and employees often mention the fact that they work in a unique building which has no door leading to the back-yard, which would be necessary for the loading and unloading of library material. For this reason everything is still delivered right on the street, often in the rain. This is no small problem as during the year 51,211 units of library material are delivered. In addition to this the library regularly receives 3,796 titles of Yugoslav and 701 titles of foreign newspapers and magazines.

However, the building is magnificent inside. There is a certain special dignity and a great deal of baroque respectability and grandeur in the black marble and on the staircases of the building which is annually visited by 133,000 students and other people interested in science and the arts. They borrow over 70,000 units of library material and receive 15,000 pieces of information.

At the start there was more than enough room in the library. For some time, half of the Faculty of Philosophy occupied all the ground floor. In the newspaper room all the four professors whose busts

now stand in front of NUK used to have their lectures. They were: dr. Ivan Prijatelj, dr. France Kidrič, dr. Rajko Nahtigal and dr. Fran Ramovž; the great, unsurpassable four of the Slovene Studies. Then it happened that during the Second World War a German pilot was taking a look at Ljubljana. He must have forgotten to keep an eye on the speed of his plane, as he crashed straight into NUK, into the reading room, that is the largest room in the library, full of books. The fire was very serious and the damage inestimably heavy (about 50,000 books were destroyed). Afterwards many members of the illegal Liberation Front in Ljubljana worked in NUK on the distribution of illegal newspapers and other printed material. And how does our cultural pride, NUK, live and work at present, after 200 years of its existence?

Every year the Slovene Bibliography is published. The main works of foreign scientific literature are obtained, and the central catalogue of scientific works in Slovenia and the special collections of library material are maintained. NUK offers expert and organizational help to other Slovene libraries, takes care of the training of the Library's specialist associates, and co-operates with all the large libraries in Yugoslavia and abroad. A short time ago NUK was given the cloister of the former St. Ursula's nunnery at Mekinje to turn into a storing-place for books. The library is very short of place; one of the rooms is occupied by the Teacher's Training College which uses it as a classroom for lectures in librarianship. NUK still dreads the winter; its own central-heating does not work properly and it has not yet been connected to the town's central-heating system. In spite of the fact that NUK's book fund includes 1,052,416 library units, in comparison with other libraries around the world, it employs the smallest number of people (86); their salaries, too, are lower than those at schools and other educational institutions.

The inter-library borrowing service is carried out with all the large libraries in Yugoslavia and with 92 libraries abroad; scientific literature is exchanged with 144 foreign libraries.

Dušan Vlačo Has Died

On November 6th, 1974 22-year-old Dušan Vlačo, who has been living with a transplanted heart for 6 years, died in Los Angeles. Medical circles in Belgrade were shocked by the news.

»Although I have no detailed information about what exactly caused Dušan a death, I think that he was an exception in that he lived with the transplanted heart for as long a period as six years,«

said primarius dr. Ljubinko Stojković, the Director of the Institute for Immunobiology and Virusology in Belgrade. Dr. Stojković pointed out that the tragic ending of Dušan's life proved that there still exist several serious problems for heart-transplantation especially of an immunological nature. At this stage of scientific development it seems that heart-transplantation is not the solution. In other words, medical science should find something better.

However, Dušan Vlačo's death is not a failure of immunological science as a whole; it is possible to transplant some other organs, kidneys for instance, with complete success. The latter form of transplantation has been performed with success in several countries, including Yugoslavia. If for no other reason than for the fact that Dušan Vlačo lived for as long as six years with the transplanted heart, medical science is not prepared to abandon heart-transplantation. This is what dr. Slavoljub Aničić, the heart specialist of the Military Medical Academy in Belgrade had to say upon the tragic end of the Belgrade youth's life drama. Dušan Vlačo was his patient before the heart-transplantation operation was performed in Houston.

It is true that heart-transplantation cannot solve the problem of heart patients worldwide where there are so many millions of them. (Only in the United States among the 1 million deaths taking place every year there are 600,000 heart patients). However, it will be necessary to solve all the immunological problems in this medical field in a more satisfactory way, concluded dr. Aničić.

Yugoslavia's First »Ro-ro« Ship

Some time ago »Jugolinija« bought a so called »ro-ro« ship with a carrying-capacity of 3775 tons. It was handed over to its Yugoslav crew at the end of November in Amsterdam.

Ro-ro ships are special cargo ships onto which cargo is loaded by wheeled means of transport; they represent, like the container ships, the most modern technological achievement in sea-going trade. The first »ro-ro« ship of our merchant navy, named »Risnjak«, will ply from Rijeka to the ports of the Near East and back.

Will the Way of the Argonauts be Brought Black to Life?

On the initiative of the Austrian research group for the preparation of the Danube — Sava — Adriatic Sea canal project, a meeting of experts from Austria, Slo-

venia and Italy was held in Graz. The purpose of this meeting was to find out what the advantages of such a waterway would be.

In their most interesting treatises the experts pointed out that this waterway would be included in the larger Danube-Rhine and Rhine-Main projects which are already almost complete. The Austrians, in particular, are interested in that section of the waterway which would pass through Slovenia.

According to the present preliminary plans the new canal would start at Monfalcone (Tržič) in Italy and would then follow the river Soča for some of the way. Near Vipava it would reach a height of 28.5 metres near Vrhnika one of 287 metres. It would then descend to the river Ljubljana and from Ljubljana on it would follow the Sava towards Zidani most, at a height of 191 metres, turn up the river Savinja to a height of 230 metres, then on towards Makole (290 metres), along the rivers Dravinja and Mura to Špilj (255 metres) and then on to Graz at a height of 342 metres above sea-level.

The Austrians are specially interested in the turn off to the North near Zidani most (the other part of the waterway would proceed along the Sava to Vukovar and from there onwards along the Danube). This is because, according to a survey made by Graz economists, it has been estimated that even at present a cargo of about 6 million tons would be available to be transported along the waterway leading from Central Austria to the Northern Adriatic.

According to the preliminary plans ships with a carrying-capacity of up to 1350 tons would be able to ply along the canal leading towards Austria. It seems that the most difficult section for the builders of this canal would be the Vipava—Vrhnika section as here a 28 kilometre long tunnel would have to be built.

Construction costs were estimated on the basis of 1970 prices; the Tržič-Gradec canal would cost 13,000 million dinars. Those who have proposed the project think that for the collection of the above mentioned sum an international company should be set up and international sources of financing should be found.

Possible investors might be attracted if they were acquainted with those large European regions which are already connected by waterways. In these regions, for instance, in the period from 1960 to 1962 production increased by 34.9% only because of cheaper transport.

The new canal would be very important for the Northern Adriatic ports as well. At present these ports absorb only 5% of the total cargo traffic in the Mediterranean. With the new canal built, the flow of goods through these ports would

be greatly increased. The Italians are particularly in favour of this project as they have many problems with their ports and they hope that the construction of the canal would greatly improve the situation.

At the meeting in Graz other arguments in favour of the canal were discussed. Calculations have shown that the difference in the price of transport of goods from Central Austria to the Adriatic ports would be so large that with the money saved the same amount of goods which is now transported to the Adriatic ports could be transported to Nigeria! Several other indirect advantages of the canal were pointed out too; the canal would open new possibilities for the construction of hydro-electric power-stations, watering systems, hydro-amelioration projects, and new industrial centres with almost the same importance and value as the towns along similar canals in Northern Germany.

The participants of the meeting decided that every effort must be made to carry on the research work for this project and to make more definite proposals; in particular, the costs of the construction must be estimated in detail and negotiations regarding the realization of the new way of the Argonauts must be established on an international level.

Yugoslav Products Praised

In Stuttgart, West Germany the exhibition »Design in Yugoslavia«, together with the exhibition of German design, was held last September and October. The joint-exhibition was organized by the Design Centre of Stuttgart and the Design Centre of Belgrade. The exhibits were chosen by a special German-Yugoslav jury. The exhibition »Design in Yugoslavia« was our first one of this kind abroad. As well as in Germany, our design exhibition will be displayed in Prague and Warsaw.

In Stuttgart, Yugoslavia was represented by 52 working organizations from all over the country. They exhibited a total of 57 articles, 80 slides and 7 photo-exhibits. The majority of our exhibits came from Slovenia. The Slovenia firms were represented by Iskra, Meblo, Stol, Elan and Tovarna dekorativnih tkanin. In their section of the exhibition the Germans showed a lot of electronic and optical products, furniture, products of the textile industry and other articles. We can say, however, that our products are as good as the German ones. Judging by the reports in German newspapers and on T.V. we can conclude that the exhibition was a success and that the German business and cultural public gained a favourable impression about Yugoslav design.

The Julian Alps in winter

Photo: Ančka Tomšič

Great Preparations Going On In Kranjska Gora

The tourist and sports workers of Kranjska gora are sure that they will succeed in getting the organization of the World Championship in Skiing, 1978. The matter has already been discussed on an international level, by FIS. The basic requirement for such a sports event is of course, suitable ski-fields. Not counting the slalom track Kranjska gora has not yet fulfilled this requirement.

However, a plan exists for arranging tracks for grand-slam and high-speed skiing down Kurji Vrh on the left side of the entry to the valley of Velika Pišnica. Both the difference in height and the length of the track comply with the FIS regulations, and all that remains to be done is to clear some woody areas and to lay out grass-covered areas in some places.

The second no less important, plan of Kranjska gora, which was the third most successful tourist centre in Slovenia last year are the ski-lifts to Vršič. By means of two cable-car lines the one leading to the top of 2332 metre high Mojstrovka and the other going to the 1611 metre

high mountain pass Vršič together with four ski-lifts a new touristic Centre could be set up if the ski-lifts were connected with Kranjska gora which already has enough accommodation space and is only 10 kilometres from the ski-lifts. The winter season could thus be considerably extended and skiing would be possible even when the snow on the hills under Prisank starts to melt.

For the whole project to be carried out a total of 60 million dinars would be needed. The costs will be covered by the united working organizations of the Upper Sava valley as well as by those from other parts of Carniolia and from Ljubljana. Some ski-lifts are expected to be built by next year, much to the pleasure of all those skiers who in spite of ten existing ski-lifts still have to stand in queues. By 1976, of course, everything that the organizers will offer for the next world championship in skiing, will have to be ready.

New Planes Will Replace Our Old Ones

Yugoslavia is neither poor nor rich as far as passenger-transport planes are con-

cerned. With 43 air giants she takes a place in the second half of the European scale. Our aircraft are not out of date; the newspapers have recently been full of news about our new planes, those that we have already got and those that we are still waiting for. Our airline companies are trying to get rid of the few »ancient« planes still left and of the planes which, owing to their small seating capacities, are not profitable to run any more. A total of forty-three planes means that Yugoslav aircraft now have about 3,800 seats available. At present there are four airline companies in Yugoslavia. They are the following: JAT (Yugoslav Aerotransport) which includes Air Yugoslavia, one of the numerous basic organizations of associated work in this, our largest airline company, Inex Adria avio-promet, Pan Adria, and Aviogenex.

Our largest airline company is JAT. People who like watching planes and those who happened to be at Ljubljana Airport at Brnik during the period when the Zagreb Airport »Pleso« was closed down for reconstruction, were able to see numerous planes of all types with the JAT insignia every day.

JAT has its headquarters in Belgrade and has numerous agencies all over Yugoslavia as well as abroad. It owns 31 planes, that is almost three-quarters of all Yugoslav planes.

Inex Adria avio-promet is the second largest Yugoslav airline company. Its aircraft are all of the same type: five DC-9 planes, each with 115 seats.

Aviogenex of Belgrade and Pan Adria of Zagreb are smaller companies. Aviogenex owns four Tupolev planes, of the TU-134A type, each with room for 80 passengers. Pan Adria has three Caravelles, one DC-9 and three small AC-500 planes, each with only 15 seats.

Our only scheduled airline is JAT, which has for a long time been a member of the International Association of Scheduled Air Transporters. JAT has scheduled airline connections with 44 airports, 30 of which are in foreign countries.

At present JAT's planes can be seen in Amsterdam, Athens, Beirut, Berlin, Birmingham, Brussels, Budapest, Cairo, Vienna, Frankfurt, Goteborg, Istanbul, Kiev, Copenhagen, London, Lyon, Manchester, Paris, Prague, Rome, Sofia, Stockholm, Tirana, Tripoli, Tunis, Warsaw and Zurich. It is interesting to mention that the total length of all JAT's flight lines is as much as 55,000 kilometres — almost one and a half times the distance around the world.

Inex Adria avio-promet of Ljubljana runs only one scheduled flight — between Ljubljana and Belgrade. This company is, however, our largest charter flight company; for this purpose it has nine DC-9 planes of its own and one hired plane of the same type.

IAA's planes have flown also to our seaside resorts but these flights are only seasonal. Not counting these flights, IAA's income comes mainly from medium-long charter flights. For a few years now this company has been a permanent member of the international association of charter airline companies, among which IAA with its almost new modern DC-9 planes occupies one of the top places. IAA's planes fly most often to West Germany; these flights represent almost 60 % of IAA's business. There is hardly a country in Europe to which IAA's planes have not flown. They have also flown to Asia and Africa.

Air Yugoslavia, one of JAT's basic organizations of associated work, has no planes of its own; for its charter flights it uses JAT's planes. Recently Air Yugoslavia has taken up longer flights which has been made possible by JAT's four modern B-707 planes.

Aviogenex of Belgrade, with its four Tupolev planes, deals with charter flights only. Pan Adria of Zagreb is our postal airline company. It does own one DC-9 plane, but it has lent it to Inex Adria aviopromet.

Although we can say that our country is quite »rich« with planes, it looks as though airline capacities will soon be too small. Therefore JAT has recently ordered three new B-727 planes. We are to obtain all three planes by the first half of 1975.

For the time being there are enough airports where jet planes can land in Yugoslavia. They are the following: Belgrade, Zagreb, Ljubljana, Sarajevo, Skopje, Titograd, Dubrovnik, Ohrid, Pula, Rijeka, Split, Tivat, Zadar and Priština. In Slovenia, the construction of a new airport at Maribor, which is to be »the right hand« of Ljubljana Airport at Brnik, has recently been started.

Miss Italy 1974 Has A Slovene Mother

After having won at several regional beauty contests, Loredana Piazza, a 19-year-old office-girl from Krmin in Furlania, has recently won the title »Miss Italy 1974«. It is said that she is now going to leave her present job to become a film actress.

It is interesting to mention that the young beauty is Slovene on her mother's side. Her mother, Olinda Strazzolini was born in Medana, Goriška Brda and spent her youth with her relatives there. Her husband is an Italian from Furlania. During the Second World War he fought as a partizan, together with the Slovene partizans, against fascism.

Let's hope we'll be seeing lovely Loredana in our cinemas some time as well.

The hills of Dolenjska in snow

12,000 Yugoslavs in the Netherlands

The status and protection of our workers temporarily employed in the Netherlands was the central theme of the talks which were, recently held between the delegation of the Association of Yugoslav Trade Unions led by Mika Špiljak, the President of the Council, and the top representatives of Dutch organizations. As was pointed out during the talks as yet there is no danger of our workers losing their jobs although the present unemployment in the Netherlands is the highest since the last war. This country now employs about 12,000 Yugoslav workers, a third of whom work within our own working organizations. The leaders of Dutch trade unions have promised that they will continue with their efforts to ensure an equal economic and social position for the Yugoslav and other foreign workers in the Netherlands.

Hydro-Electric Power-Station on the Drina to be Built According to Japanese Plans

The Japanese company »Tokyo Shibaura Electric Co«, (TOSHIBA) has signed a contract about the construction of a special hydro-electric power-station in Yugoslavia. The new power-station will supply the firm »Bajina Bašta« with 315,000 KW of electrical energy and will

be built on the river Drina. It will operate on the Japanese system; during the day energy will be available to consumers and during the night, when the consumption is lower, the power-station will use the extra available energy to pump water back up behind the dam; this water will then be used for the operation of the power-station during the next day. The construction of the hydro-electric power-station will cost 43 million dollars. It is to be finished by 1978.

100,000 Zastava 101 cars manufactured

A short time ago the hundred thousandth »Zastava 101« car was made by »Crvena Zastava« of Kragujevac.

The mass production of our first national car began on October 15th, 1971. In the first year 591 Zastava 101's were made; already next year 16,262 cars came off the production-line. In 1973, 36,163 Zastava 101's were made. In 1974, when a car came off the production line every three minutes, the number of cars manufactured reached 46,984.

So far 10,503 Zastava 101's have been sold abroad. The greatest demand for this car is in West Germany, France, Czechoslovakia, Holland, Denmark and Belgium.

Since 1954 when the production of motor vehicles in Kragujevac was started, a total of 842,350 motor vehicles, out of which 779,655 were cars, have been made.

Nova Gorica. En esta ciudad se han confrontado dos coros de calidad. El primer sábado del mes de diciembre tuvo Nova Gorica el placer y honor de poder albergar en su sala de conciertos a los dos mejores Coros de ambas ciudades.

El coro sinfónico de Nova Gorica lo forman los empleados de las municipalidades vecinas, lo mismo que al Coro dei dipendenti comunali de la Gorizia italiana. Los organizadores han recalcado que este no fue una competencia sino un encuentro fraternal. Aferrados a lo tradicional y típico de la zona que los limita, han tratado de mostrar así que el conocimiento mutuo y el intercambio amistoso de los cantantes, han ayudado a desarrollar el verdadero sentido de estos encuentros. Es decir, han acrecentado los lazos de amistad y unión entre las dos ciudades lindares que llevan el mismo nombre genérico: GORICA—GORIZIA. La gran cantidad de público y el numeroso aplauso lo certifican. Además debemos puntualizar el gran número de autoridades de ambas fronteras que concurrieron al concierto. Tanto los italianos como los eslovenos expresaron que este tipo de intercambio debería tomarse como ejemplo. Esto treará sin duda una iniciativa: activar sistemáticamente de ahora en adelante el mayor número posible de actividades culturales en ambas ciudades con la participación de las mejores expresiones que ellas puedan presentar en las tablas de los escenarios y salas de concierto. Aunque el encuentro no tuvo en ningún momento sentido de competencia, sin quererlo el programa en sí indujo y exigió se lo preparase a la altura de los mejores. La calidad y alcance de ambos coros fue aplaudida y premiada. Ambas agrupaciones corales tienen una preparación vocal casi parecida. A su vez la estructura de ambos es casi igual, el mismo número de cantantes, la misma edad media, parecida escuela de canto y formación cultural muy semejante. Ambos actuaron con ocho canciones. Cantaron dos veces con cuatro canciones por vez. Terminaron cantando ambos coros juntos las dos últimas canciones en idioma esloveno. Ambos coros se presentaron con un programa muy bien estudiado. La primera parte la constituía una serie de canciones del acervo internacional. La segunda parte eran canciones nacionales y del folklore ítalo-esloveno. Debemos señalar la uniformidad del coro italiano, es decir, no resaltaron mucho sus valores vocales. Nuestro coro presentó una formación espiritual rica en voces y estructura musical. Sin embargo no debemos dejar de señalar que ambas agrupaciones fueron bien dirigidas. Ambos dirigentes — Štefan Mavri y Franc Valentinsig — son eslovenos. Sin embargo se siente que fueron educados en dos escuelas de canto distintas. La educación musical de ambos difiere, ello se lo pudo oír durante la

ejecución de las canciones. Además se notó la diferente manera de tratar la formación de distintas ideas musicales, como así también en la interpretación y sentido del sonido y voz musical! El coro de Nueva Gorica acomode el color y armonía de las voces con la sonoridad que exige el contenido de cada canción. Los oyentes pueden así deleitar sus oídos al escuchar la variabilidad de efectos. Lo mismo que la paleta de un pintor el coro de Nueva Gorica tiene una gama de voces que pueden sincronizarse y efectuar juegos armónicos. Sin duda, este coro sobresale a su vez por la gran riqueza individual de voces. Los varones y mujeres que lo forman son por lo general todos excantantes y renombrados músicos de la zona de Primorska. El coro italiano en cambio resalta por la belleza del «belcanto» mediterráneo. Es decir, dan más importancia al calor y totalidad sonora que al conjunto en sí, es por eso que sobresalen voces menos estudiadas cuando atacan o hacen altos durante las interpretaciones. Con todo, lo único que nos resta es felicitar ambas agrupaciones corales y desearles éxito en las próximas actuaciones!

GORICA.

El Hogar Esloveno de Gorizia es uno de los alcances que todo esloveno quisiera tener ya realizado. Este Hogar ya está tomando cuerpo. Después del Hogar Cultural Triestino, será éste una de las aspiraciones más deseadas en el ámbito goriziano. El dinero inicial ya está depositado, las obras de encofrado y comienzos edilicos ya están en marcha. Será sin duda este futuro centro no sólo un ente cultural sino también deportivo, etc. Es por ello que reina entre los eslovenos que viven cerca de nuestra frontera con Italia una alegría sin par. No olvidemos que también en las cercanías de Gorizia ya existe un Hogar esloveno, el de Sovodnja. Y que el año entrante nos dará un nuevo Hogar Cultural en Štandrež. Además se están gestando otros dos, en Vrh y Doberdob. También la juventud de Števerjan está reuniendo la opinión de los eslovenos de la zona para ver la posibilidad de construir un centro cultural en dicha ciudad limítrofe.

Después de haberse clavado el primer pico y haberse efectuado la primer palada, ya comenzaron a efectuarse trabajos de tipo voluntario. Después de diez años recién se pudo comenzar con las obras. Primero se trató de hallar el terreno, y la suerte quizo que hallasen una hermosa parcela en el centro de Gorizia, nada menos que a sólo 300 metros de Travnik! Además del Hogar propiamente dicho, se proyectó una sala de deportes.

La proyección del mismo se la han confiado al conocido arquitecto Edo Mihevec, autor también del proyecto del Hogar Triestino.

Este proyecto ya fue aceptado en el año 1969, cuando se creía que la Municipalidad de Gorizia no pondría ningún tipo de problemas. Pero, las autoridades del municipio cambiaron y entonces se empezó a solicitar nuevos permisos, nuevas formas de solicitud, etc. En el año 1970, el arqu. E. Mihevec empezó a proyectar nuevamente. Es así, que los planos del 1969 fueron totalmente reformados. Ahora había menos espacio para la sala de deportes. Por eso se aceptó la idea de hacerla bajo tierra. Las autoridades gorizianas pusieron muchos peros y pelos, pero la buena intención y razonamiento vencieron. Por fin se aceptaron todos los planos y comenzaron hace pocos días atrás con la obra inicial. Lo único que impusieron como condición fue lo siguiente: Mantenerse el mismo frente que tenía la anterior casa derrumbada, no excederse en la superficie del salón de conciertos, tratar de que sea lo menos percibida, et. etc—

Lo que más lamentan es la negación de entrega del Ex Hogar Comercial Esloveno de Gorizia. En un tiempo no lejano era éste, el símbolo del arte esloveno en toda la región goriziana.

La cuestión es que después de tanto dar vueltas por fin comenzaron las obras de construcción. El edificio principal lo formará una sala que tendrá 250 asientos, escenario y espacios artísticos. También una sala de deportes que tendrá dimensiones y tipo olímpico, es decir que habrá suficiente espacio como para practicar: basquet, voley, mini fútbol, etc. Habrá espacio como para practicar todo tipo de deporte en sala cerrada. Además rodeará esta gran superficie una tribuna para el público que asista. También tendrá esta sala en su subsuelo una sala de conferencias, bufet, guardarropas y una sala de esparcimiento que será a su vez la pista de baile. La obra en general costará aproximadamente una milia de liras.

TREBELJEVO.

NUEVA PISTA DE ESQUI. A sólo 12 km. de Vevče construyeron una nueva pista de esquí. Lo lindo del caso es que con sólo 10 cm. de nieve se podrá esquiar. Y como han logrado ésto? Pues con gran trabajo y dedicación de parte de los campesinos y habitantes del lugar. Ya hace varios años que vienen alisando el terreno. El alisado es una técnica nueva. Es tratar de dirigir los pastizales hacia las estribaciones y declives naturales. Luego se van cortando los pastos con diferentes alturas de corte. Aparte se van tallando los árboles haciendo un cordón. En Trebeljevo lo han conseguido. Ahora ya está funcionando un alambre carril que tiene 555 m de longitud, con una altura diferencial de terreno de 120 m.

Organizacija združenega dela BTC

Javna skladišča

LJUBLJANA, Šmartinska 152 — Tel. 43-322

s TOZD

Skladišča Ljubljana, Šmartinska 152

Skladišča Novo mesto, Ljubljanska 27

Blagovni transportni center Ljubljana, Šmartinska 152

Restavracija Ljubljana, Šmartinska 152

opravlja

KVALITETNO, HITRO IN POCENI

- vse posle javnih carinskih skladišč,
- skladiščenje in hrambo blaga v zaprtih skladiščih in odprtih skladiščnih prostorih,
- vse storitve prek sodobno urejenega in z najsodobnejšo mehanizacijo opremljenega kontejnerskega terminala,
- nakladanje, razkladanje in prekladanje blaga tudi z najsodobnejšo mehanizacijo,
- storitve z avtodvigali do 20 ton obremenitve,
- prevoz blaga s tovornimi avtomobili,
- izdelovanje transportne embalaže in palet

S POSLOVNIM SODELOVANJEM SE BOSTE O
SOLIDNOSTI OPRAVLJENIH USLUG PREPRIČALI SAMI!

ZASTOPSTVA, IZVOZ-UVOZ, SERVISI, KONSIGNACIJE

61000 Ljubljana, Titova cesta 81

ZASTOPAMO TUJE PROIZVAJALCE
S PODROČIJ:

GRADBENE MEHANIZACIJE,
BIROTEHNIČNE OPREME,
KEMIKAJIJ,
TEKSTILA,
GUM,
PLASTIČNIH MAS
ter
AGROKEMIKAJIJ

P r o s v e t a

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS
V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA ŠTIRIKRAT TEDENSKO.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

P r o s v e t a

JELOVICA

ŠKOFJA LOKA • Kidričeva 58 • telefon (064) 61-361